

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce

Problematika zadlužování domácností v České republice

Bc. Michaela Svatošová

© 2020 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Michaela Svatošová

Hospodářská politika a správa
Podnikání a administrativa

Název práce

Problematika zadlužování domácností v České republice

Název anglicky

Problems of Household Indebtedness in the Czech Republic

Cíle práce

Cílem diplomové práce je zhodnotit stav zadlužení domácností v České republice. Bude hodnocen poměr jejich zadlužení na bydlení a na spotřebu. V rámci práce bude rozebrán zdroj financování jejich dluhu.

Metodika

Teoretická východiska řešené problematiky budou zpracována na základě literární rešerše. Bude využita metoda studia odborné literatury a příslušných legislativních norem. Informace budou získávány nejen z českých materiálů, ale i ze zahraničních. Aktuální informace budou čerpány z odborných časopisů a internetových zdrojů. Významným zdrojem dat jsou především materiály Českého statistického úřadu, České národní banky a EUROSTAT. Bude využita metoda deskripce. Na základě práce se soubory dat budou konstruovány vlastní indexy a tempa růstu pro hodnocení vývoje ukazatelů v čase a podílové ukazatele. Bude využita metoda komparace pro vzájemné porovnání a vyhodnocovány rozdíly. Na základě metody syntézy bude formulován závěr plynoucí z daného zkoumání.

Doporučený rozsah práce

60-80 stran

Klíčová slova

bydlení, časová řada, domácnosti, finanční instituce, hypotéka, spotřeba, stavební spoření, úvěry, vývoj, zadluženost

Doporučené zdroje informací

- HAUFF, Jeanette C., GÄRLING, Tommy, LINDBLOM, Ted. Indebtedness in Early Adulthood: Causes and Remedies. 1.edition. Sweden : Palgrave Macmillan, 2019. 187 s. ISBN 978-3-030-13996-4.
- JANDA, Josef. Jak žít šťastně na dluh. 1. vydání. Praha : GRADA Publishing, a.s., 2013. 176 s. ISBN 978-80-247-8823-4.
- PŠENKO, Robert, OBŠASNÍK, Lukáš. Vyznejte se v paragrafech bydlení. 1. vydání. Brno : BizBooks, 2014. 112 s. ISBN 978-80-265-0265-4.
- REJNUŠ, Oldřich. Finanční trhy. 4 vydání. Praha : GRADA Publishing, a.s., 2014. 760 s. ISBN 978-80-247-9407-5.
- SYROVÝ, Petr. Financování vlastního bydlení. 5. vydání. Praha : GRADA Publishing, a.s., 2009. 144 s. ISBN 978-80-247-2388-4.
- Teplý, P. a kol. Navigátor bezpečného úvěru. 1.vydání. Praha : Nakladatelství Karolinum, 2013. 198 s. ISBN 978-80-246-2287-3.

Předběžný termín obhajoby

2019/20 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Dana Stará, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 20. 11. 2019

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 20. 11. 2019

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 19. 03. 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Problematika zadlužování domácností v České republice" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 06. 04. 2020

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Daně Staré, Ph.D., za vedení této diplomové práce, užitečné rady, vstřícný přístup a věcné připomínky.

Problematika zadlužování domácností v České republice

Abstrakt

Zadluženost domácností se stává čím dál více diskutovaným tématem dnešní společnosti. Celková zadluženost se odvíjí od počtu domácností, jejich příjmů a spotřebních výdajů, které jsou rozděleny podle kategorií CZ-COICOP a dají se tak rozlišit spotřební výdaje, které jsou pro domácnost nutné a které naopak zbytné. Při porovnání čistých příjmů a spotřebních výdajů domácnosti dochází k otázce, zda domácnosti dosahují úspor či ztráty. Data jsou ale průměrná za všechny domácnosti v České republice, a proto se nedá konstatovat, že by všechny domácnosti dosahovaly úspor nebo ztráty. Celková zadluženost je rozdělena do tří kategorií a každá kategorie má určitý vývoj. Jedná se o zadluženost na spotřebu, bydlení a ostatní. Každá tato kategorie má své průměrné tržní úrokové sazby. Pokud si domácnosti chtějí vzít úvěr na bydlení, mohou se rozhodnout, zda dají přednost hypotečním úvěrům, nebo úvěrům ze stavebního spoření. Každý typ úvěru má však odlišné úrokové sazby a podmínky. U hypotečního úvěru se také výše úrokové sazby odvíjí od délky fixace. Největší podíl na celkové zadluženosti však zaujímá zadluženost na bydlení, následně na spotřebu a nakonec ostatní. S růstem počtu domácností roste také jejich zadluženost. Některé domácnosti však nejsou schopny své dluhy splácet a mohou se tak dostat až do exekuce.

Klíčová slova: bydlení, časová řada, domácnosti, exekuce, finanční instituce, hypotéka, spotřeba, stavební spoření, úvěry, zadluženost

Problems of Household Indebtedness in the Czech Republic

Abstract

Household indebtedness is becoming a highly discussed topic nowadays. The total indebtedness depends on the number of members in household, their monthly incomes and expenditures. Expenditures are divided according to CZ-COICOP categories and it is possible to recognize which expenditures are necessary for the household and which are unnecessary. During comparing of net income and household consumption expenditure, it is ascertained whether households are saving or losing. However, the data are average for all households in the Czech Republic and therefore it cannot be said that all households can achieve savings or losses in the particular year. Total indebtedness is divided into three categories and each category has their own process. There is debt for consumption, housing and other. Each category has its own average market interest rates. If households want to take loan, they can decide if they prefer mortgage or building savings. Each type of previously mentioned loans has different interest rates and terms & conditions. In the case of a mortgage, the interest rate also depends on the length of the interest rate fixation. The largest share of total indebtedness of households is housing indebtedness (mortgage), followed by consumption and then other indebtedness. As households grow, so does their indebtedness. However, some households are unable to pay their debts and may get into execution.

Keywords: housing, time series, households, execution, financial institution, mortgage, consumption, building savings, loans, indebtedness

Obsah

1 Úvod.....	13
2 Cíl práce a metodika	14
2.1 Cíl práce	14
2.2 Metodika	14
3 Teoretická východiska	18
3.1 Charakteristika domácností.....	18
3.1.1 Klasifikace domácností.....	19
3.1.2 Životní úroveň, životní a existenční minimum.....	20
3.2 Rodinný rozpočet domácností.....	21
3.2.1 Příjmy domácností	22
3.2.2 Spotřeba domácností.....	24
3.3 Zadluženost domácností.....	29
3.3.1 Regulace úvěrů České národní banky a obchodních bank poskytované domácnostem.....	30
3.3.2 Měření zadluženosti a úvěrové operace domácností	32
3.3.3 Vymáhání dluhů.....	41
3.3.4 Předcházení dluhům.....	44
3.3.5 Pojištění schopnosti splácet úvěr	46
4 Vlastní práce	47
4.1 Charakteristika domácností v České republice	47
4.2 Statistika rodinných účtů v České republice	57
4.2.1 Příjmy domácností v České republice	58
4.2.2 Spotřební výdaje domácností v České republice	63
4.2.3 Bilance příjmů a spotřebních výdajů domácností v České republice	69
4.3 Vývoj zadluženosti domácností v České republice.....	71
4.3.1 Průměrná zadluženost domácností na spotřebu, bydlení a ostatní.....	71
4.3.2 Vývoj úrokových sazeb úvěrů na spotřebu, bydlení a ostatní	81
4.3.3 Exekuce na území České republiky v roce 2018	86
5 Výsledky a diskuse	88
6 Závěr.....	92
7 Seznam použitých zdrojů	93
7.1 Knižní zdroje.....	93
7.2 Elektronické zdroje	95
8 Přílohy	I

Seznam grafů

Graf 1 Vývoj počtu domácností v České republice v letech 1961-2018 (v Kč)	48
Graf 2 Meziroční vývoj počtu domácností v České republice v letech 2005 -2018 (v %) ..	49
Graf 3 Celkový počet členů domácností v České republice v letech 2005-2018 (v Kč)	50
Graf 4 Meziroční změny celkového počtu členů domácností v České republice v letech 2005-2018 (v %)	51
Graf 5 Vývoj průměrného počtu členů na domácnost v České republice v letech 1995-2018 (v ks)	52
Graf 6 Složení průměrného počtu členů na domácnost v České republice v letech 2010-2018 (v %).....	53
Graf 7 Podíl domácností podle počtu členů v domácnosti na celkovém počtu domácností v České republice v letech 1992-2018 (v %)	54
Graf 8 Podíl domácností podle osoby stojící v jejím čele na celkovém počtu domácností v České republice ve sledovaném období 1992-2018 (v %).....	55
Graf 9 Bydlení domácností podle druhu domu v České republice v letech 2010-2018 (v %)	56
Graf 10 Právní formy užívání bytu domácnostmi v České republice v letech 2010-2018 (v %)	57
Graf 11 Hrubé roční peněžní příjmy domácností v České republice na osobu na rok v letech 1995-2017 (v Kč)	58
Graf 12 Meziroční změny hrubých ročních peněžních příjmů domácností v České republice na osobu na rok v letech 2000-2017 (v %)	59
Graf 13 Podíl jednotlivých druhů příjmů na celkových hrubých příjmech domácností v České republice v letech 2010-2017 (v Kč).....	60
Graf 14 Čisté peněžní příjmy domácností v České republice na osobu na rok v letech 1992-2017 (v Kč)	62
Graf 15 Meziroční změny čistých příjmů domácností v České republice v letech 2002-2017 (v %).....	63
Graf 16 Celkové spotřební výdaje domácností v České republice na osobu za rok v letech 1992-2017 (v Kč).....	64
Graf 17 Meziroční změny spotřebních výdajů domácností v České republice na osobu za rok v letech 2002-2017 (v %)	65
Graf 18 Podíl jednotlivých skupin spotřebních výdajů na celkových spotřebních výdajích domácností v České republice na osobu za rok v letech 2010-2017 (v %)	67
Graf 19 Porovnání čistých peněžních příjmů a spotřebních výdajů domácností v České republice na osobu na rok v letech 1992-2017 (v Kč)	70
Graf 20 Celková zadluženost domácností v České republice v letech 2005-2018 (v mld. Kč).....	71
Graf 21 Meziroční změny celkové zadluženosti domácností v České republice v letech 2005-2018 (v %)	72
Graf 22 Vývoj zadlužení domácností na spotřebu v České republice v letech 2005-2018 (v mld. Kč)	74
Graf 23 Vývoj zadlužení domácností na bydlení v České republice v letech 2005-2018 (v mld. Kč)	75
Graf 24 Vývoj zadlužení domácností na ostatní v České republice v letech 2005-2018 (v mld. Kč)	76

Graf 25 Meziroční změny zadlužení domácností na spotřebu, bydlení a ostatní v České republice v letech 2005-2018 (v %)	77
Graf 26 Zadluženost domácností v České republice na spotřebu u bank a družstevních záložen a u ostatních finančních institucí v letech 2005-2018 (v mld. Kč)	78
Graf 27 Zadluženost domácností v České republice na bydlení u bank a družstevních záložen a u ostatních finančních institucí v letech 2005-2018 (v mld. Kč)	79
Graf 28 Zadluženost domácností v České republice na ostatní u bank a družstevních záložen a u ostatních finančních institucí v letech 2005-2018 (v mld. Kč)	80
Graf 29 Průměrné tržní úrokové sazby úvěrů na spotřebu, bydlení a ostatní v České republice v letech 2005-2018 (v %)	81
Graf 30 Vývoj průměrných tržních úrokových sazeb hypotečního úvěru a úvěru ze stavebního spoření v České republice v letech 2005-2018 (v %)	83
Graf 31 Vývoj průměrných tržních úrokových sazeb úvěru na bydlení v České republice podle doby fixace v letech 2010-2018 (v %)	84
Graf 32 Vývoj objemů hypotečních úvěrů podle doby fixace v letech 2010-2018 (v mil. Kč)	85

Seznam tabulek

Tabulka 1 Nejběžnější typy úvěrů	33
Tabulka 2 Složení jednotlivých druhů příjmu na celkových hrubých příjmech domácností v České republice v letech 2010-2017 (v Kč a %)	61
Tabulka 3 Spotřební výdaje domácností v České republice na osobu za rok podle jednotlivých kategorií v letech 2010-2017 (v Kč)	66
Tabulka 4 Podíl jednotlivých kategorií zadluženosti na celkovém zadlužení domácností v České republice v letech 2005-2018 (v mld. Kč a %)	73
Tabulka 5 Přehled zadlužení domácností v České republice u finančních institucí	78
Tabulka 6 Počet domácností a jejich členů včetně složení domácností v letech 2010-2018..I	
Tabulka 7 Počet domácností v letech 1961-2001	I
Tabulka 8 Počet členů domácností, příjmy a spotřeba domácností v letech 1995-2009	II
Tabulka 9 Počet členů domácností v letech 2010-2018 (v %)	II
Tabulka 10 Věk osoby stojící v čele domácností v letech 2010-2018 (v %)	II
Tabulka 11 Domácnosti v letech 1992, 1996, 2002	III
Tabulka 12 Bydlení domácností podle druhu bytu v letech 2010-2018 (v %)	III
Tabulka 13 Právní forma užívání bytu v letech 2010-2018 (v %)	IV
Tabulka 14 Roční příjmy domácností na osobu v letech 2010-2017 (v Kč)	IV
Tabulka 15 Spotřební výdaje domácností na osobu za rok v letech 2010-2018 (v Kč)	V
Tabulka 16 Celkové zadlužení domácností v letech 2005-2018 (v mil. Kč)	V
Tabulka 17 Zadlužení domácností u bank a družstevních záložen v letech 2005-2018 (v mil. Kč)	VI
Tabulka 18 Zadlužení domácností u ostatních finančních institucí (v mil. Kč)	VI
Tabulka 19 Vývoj úrokových sazeb jednotlivých úvěrů v letech 2010-2018 (v %)	VII
Tabulka 20 Vývoj úrokových sazeb úvěru na bydlení podle doby fixace v letech 2010-2018	VII

Seznam obrázků

Obrázek 1 Mapa exekucí v České republice v roce 201886

Seznam příloh

Příloha 1 Charakteristika domácností v České republice..... I

Příloha 2 Příjmy a výdaje domácností v České republice..... IV

Příloha 3 Zadluženost domácností v České republice V

Příloha 4 Vývoj úrokových sazeb VII

1 Úvod

Domácnosti jsou základním prvkem teorie spotřebitele v mikroekonomii a zároveň jsou také definovány v soukromém právu. Považují se za základní společenské a ekonomické subjekty, které přicházejí na trh, aby uspokojily své potřeby. Uvnitř každé domácnosti probíhá netržní pospolné hospodaření. Ukazateli tohoto hospodaření jsou příjmy a výdaje domácností, které tvoří rodinný rozpočet. Každá domácnost je jedinečná a jinak hospodaří. Existují domácnosti, které se snaží vytvořit co největší úspory, ať už pro případ nouze, své potomky či jen lepší pocit, a naopak domácnosti, které všechny své příjmy po odečtení nezbytných výdajů utratí a nevytvoří si tak žádné rezervy. Samozřejmě existují i domácnosti, které se nacházejí uprostřed těchto protipólů a vytvářejí si jen takové rezervy, aby pro případ nouze měly k dispozici prostředky potřebné pro přežití a zaplacení nezbytných výdajů. Zbytek prostředků si užívají, jezdí na dovolené a nakupují luxusní statky. Každá domácnost má však výši rezerv nastavenou jinak. K domácnostem nezbytně patří jejich zadlužení u finančních institucí. Domácnosti se zadlužují z důvodu pořízení vlastního bydlení, nákupu luxusních spotřebních věcí, ale i v případě pořízení cenově dostupných věcí, které si nemohou ze svých prostředků pořídit, jelikož nemají žádné úspory. Někdy jsou ale domácnosti nuceny se zadlužit. Příkladem může být proběhlá živelná pohroma, která domácnostem poškodí dům. Finanční instituce poskytují domácnostem prostředky na pořízení těchto statků a pomocí výše úroku tak ovlivňují svůj zisk. Domácnosti si určují dobu splácení úvěru podle měsíční splátky, kterou jim finanční instituce nabídnou. V každém případě vyjde domácnosti pořízení věci pomocí úvěru draž, než kdyby si na to samy peněžní prostředky naspořily. Často se stává, že domácnosti nejsou schopny své závazky splácet a dostanou se až do stavu exekučního.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je zhodnotit stav zadlužení domácností v České republice. Bude hodnocen poměr jejich zadlužení na bydlení, spotřebu a ostatní. V rámci práce bude také rozebrán zdroj financování jejich dluhu a vyjádřen poměr zadlužení domácností u bank a družstevních záložen a u ostatních finančních institucí.

2.2 Metodika

V rešeršní části diplomové práce je v první řadě charakterizována domácnost, její klasifikace a životní úroveň včetně životního a existenčního minima. Následně je rozebrán rodinný rozpočet z pohledu příjmů a spotřebních výdajů domácnosti, které jsou děleny podle oddílů CZ-COICOP. Další, podstatnější část se věnuje zadluženosti domácností. Je zde zmíněna Česká národní banka včetně obchodních bank, které značně ovlivňují zadluženost domácností, dále jsou charakterizovány nejvyužívanější úvěrové operace, které finanční instituce nabízejí. Následující část se zabývá vymáháním dluhů včetně jejich způsobu řešení a možností, jak dluhům předcházet. Poslední kapitola se týká pojištění schopnosti splácet, které si mohou klienti k úvěru zřídit. K získávání informací rešeršní části je využita metoda studia odborné literatury. Informace jsou dále získávány z internetových zdrojů včetně Českého statistického úřadu.

Praktická část diplomové práce se zaměřuje stejně jako v literární rešerši na tři hlavní témata, a to charakteristika domácností, rodinný rozpočet a zadluženost domácností. To vše je omezeno pouze na Českou republiku. Časové rozpětí je ve většině případů zvoleno na období 2005-2018. Pro porovnání s dřívějším obdobím jsou použita data starších let, jako například rok 1992, 1996 a 2000. U částí, které spíše doplňují hlavní část, jsou použita data z období 2010-2018. Ke zpracování tabulek a grafů je využit program Microsoft Excel.

První část práce „Charakteristika domácností“ začíná vývojem počtu domácností v letech 1961-2018, kdy pravidelná časová řada začíná až od roku 2005. Data, která jsou z dob existence Československa, tzn. před rokem 1993, platí pouze pro domácnosti žijící na

dnešním území České republiky. Nejsou zde tedy zahrnuty domácnosti hospodařící na území Slovenské republiky. Na základě vývoje celkového počtu domácností jsou vypočítána tempa růstu, která zobrazují meziroční vývoj celkového počtu domácností. Tempa růstu jsou vypočítána na základě vzorce:

$$\boxed{[(x_1 - x_0) / x_0] * 100} \quad (1)$$

x₁.....aktuální hodnota

x₂.....počáteční hodnota

Následuje charakteristika vývoje počtu členů domácností v letech 2005-2018, na kterou stejně jako v předchozí části navazuje meziroční vývoj, který je vypočítán na základě již výše zmíněného vzorce. Charakteristika domácností také obsahuje vývoj průměrného počtu členů na domácnost včetně jejího složení. U samotného vývoje jsou použita data z let 2005-2018 a u složení tohoto průměrného počtu je následně použita časová řada od roku 2010, jelikož složení průměrného počtu členů na domácnost má spíše doplňující charakter. Podíl domácností obsahující určitý počet členů na celkovém počtu domácností a následně podíl domácností podle věku osoby stojící v jejím čele na celkovém počtu domácností je sledován od roku 2010 do roku 2018 a data z let 1992, 1996 a 2002 zde slouží pro porovnání s dřívější dobou. Bydlení domácností podle druhu a právní formy užívání bytu je sledováno v letech 2010-2018 a je vyjádřeno v procentech na celkovém počtu domácností. Všechna data použitá ke zpracování charakteristiky domácností jsou nalezena v databázi Českého statistického úřadu a Eurostatu.

Další téma „Statistika rodinných účtů domácností v České republice“ se skládá z příjmů a spotřebních výdajů domácností. V rámci příjmů je charakterizován vývoj hrubých příjmů včetně jejich složení a příjmů čistých. U hrubých příjmů je sledován vývoj v letech 2000-2017 a data z let 1995 a 1996 slouží pro porovnání, jak se příjmy vyvinuly během těchto pěti let. Meziroční vývoj je však znázorněn až od pravidelné časové řady, tzn. od roku 2000, neboť meziroční vývoj mezi lety 1996-2000 by graf zkresloval, jelikož mezi těmito lety nejsou pravidelná roční data. V tabulce jsou znázorněny podíly jednotlivých příjmů na celkových hrubých příjmech domácností v České republice. Jednotlivé podíly jsou vypočítány na základě vzorce:

$$\boxed{[(100 * \text{sledovaný příjem}) / \text{celkové hrubé peněžní příjmy}] \quad (2)$$

Vývoj čistých peněžních příjmů je sledován v pravidelné časové řadě od roku 2002 a data z let 1992 a 1996 slouží pro porovnání s dřívějším obdobím. Data z roku 1992 spadají ještě do dob Československa, ale zahrnují pouze příjmy domácností nacházejících se na území dnešní České republiky. Meziroční vývoj je sledován až od roku 2002, kdy začala probíhat pravidelná časová řada, jelikož data z let 1992 a 1996 by grafické vyjádření zkreslovala. Meziroční vývoj je opět vypočítán podle již výše zmíněného vzorce 1. Následuje vývoj spotřebních výdajů domácností v České republice. Vývoj spotřebních výdajů je charakterizován prostřednictvím dat z let 2002-2017 a také zde jsou využita data z let 1992 a 1996, která slouží stejně jako u příjmů pro porovnání s dřívějším obdobím. Meziroční vývoj je znázorněn taktéž od roku 2002, jelikož předchozí nepravidelné roky by grafické znázornění zkreslovaly. V tabulce jsou následně vyjádřeny hodnoty jednotlivých skupin spotřebních výdajů domácností v České republice a poté graficky znázorněny podíly jednotlivých skupin CZ-COICOP na celkových spotřebních výdajích domácností České republiky. Podíly jednotlivých skupin jsou vypočítány na základě vzorce:

$$\left[\frac{100 * \text{hodnota skupiny CZ-COICOP}}{\text{celkové spotřební výdaje}} \right] \quad (3)$$

Závěrem tohoto tématu jsou porovnány čisté peněžní příjmy domácností v České republice a jejich celkové spotřební výdaje a je zhodnoceno, zda domácnosti dosahují úspor, či ztráty. I u tohoto tématu jsou data získána prostřednictvím databáze Českého statistického úřadu.

Třetí a tou nejvíce obsáhlou částí je vývoj zadluženosti domácností v České republice. Je zde sledován celkový vývoj zadluženosti včetně jeho rozdělení na kategorie zadluženost na spotřebu, bydlení a ostatní. Následně pomocí vzorce tempa růstu, který představuje vzorec 1, je znázorněn meziroční vývoj zadluženosti domácností v České republice. Meziroční vývoj, stejně tak jako celkový vývoj zadluženosti domácností v České republice, je znázorněn v období 2005-2018. Tabulka následně zobrazuje podíl jednotlivých kategorií zadluženosti na celkovém zadlužení domácností v České republice. Podíl jednotlivých kategorií je vypočítán na základě vzorce:

$$\left[\frac{100 * \text{daná kategorie zadlužení}}{\text{celková zadluženost}} \right] \quad (4)$$

Následně je znázorněn vývoj každé kategorie zadluženosti domácností v České republice v letech 2005-2018 a meziroční vývoj všech tří kategorií zadluženosti je znázorněn v jednom grafickém vyjádření. Meziroční vývoj je i zde, stejně jako u ostatních ukazatelů,

vypočítán na základě vzorce tempa růstu, který zde byl již několikrát zmíněn. Data použita ke zpracování jsou získána prostřednictvím databáze ARAD od České národní banky. Následující část se týká charakteristiky finančních institucí, u kterých se domácnosti zadlužují. U každé kategorie zadluženosti je graficky znázorněn stav zadlužení u bank a družstevních záložen a u ostatních finančních institucí. I zde jsou znázorněna data z období 2005-2018. Další část obsahuje úrokové sazby. Graficky je znázorněn vývoj úrokových sazeb u jednotlivých kategorií zadluženosti domácností v České republice a u zadluženosti na bydlení jsou také znázorněny úrokové sazby dvou typů úvěrů na bydlení, kterými jsou hypoteční úvěry a úvěry ze stavebního spoření. Nedílnou součástí vývoje úrokových sazeb na bydlení je i vývoj úrokových sazeb podle doby fixace, který je v diplomové práci také charakterizován. Časová řada úrokových sazeb je i zde brána od roku 2005 do roku 2018, pouze u vývoje úrokových sazeb podle doby fixace je časová řada posunuta až od roku 2010, protože vývoj úrokových sazeb podle doby fixace je významnější spíše pro pozdější období. Poslední částí analytické práce je problematika exekucí v České republice, kdy dochází k porovnání exekucí z hlediska krajů a osob, které v nich žijí v roce 2018. Data pro třetí téma jsou zjišťována pomocí databáze ARAD od České národní banky a data k problematice exekucí jsou získána z internetových stránek mapaexekuci.cz.

3 Teoretická východiska

Teoretická část diplomové práce pojednává o domácnostech České republiky a jejich zadluženosti. Literární rešerše začíná charakteristikou domácností, jejich klasifikací dle statistického úřadu a určením podstaty životního a existenčního minima. Následně je charakterizován rodinný rozpočet, co představují jednotlivé příjmy domácností a co patří dle CZ-COICOPU do spotřeby těchto domácností včetně jednotlivých kategorií. Podstatná část literární rešerše zahrnuje definování zadluženosti domácností, je zde charakterizována činnost České národní banky a jednotlivých obchodních bank a je zmíněno, jak Česká národní banka ovlivňuje výši úrokových sazeb úvěrů, které obchodní banky klientům nabízejí. Následně jsou rozebrány hlavní úvěry, které si domácnosti u bank a ostatních finančních institucí zřizují. Další část literární rešerše popisuje způsoby vymáhání dluhů od dlužníků, a kdo toto vymáhání provádí. Poslední částí teoretických východisek je definování pojištění schopnosti splácet, které si mohou klienti k jednotlivým úvěrům zřídit.

3.1 Charakteristika domácností

V ekonomice jsou dle Macákové (2009, s. 29) domácnosti chápány jako základní společenský a ekonomický subjekt přicházející na trh. Prostřednictvím svých výdajů na spotřebu významně ovlivňují chod celého národního hospodářství. Domácnost v roli spotřebitele vstupuje na trh jako kupující, za účelem uspokojení svých potřeb prostřednictvím nákupu statků a služeb. Domácnost je v tomto kontextu chápána jako skupina fyzických osob, která je nositelem konkrétních skupinových a osobních potřeb. Domácnost je nejsilnější skupina ze tří základních subjektů ekonomického prostředí, kterými jsou stát, firma, domácnost, mezi kterými dochází k výměně statků a důchodů. Domácnost působící v roli prodávajícího neboli vlastníka výrobních faktorů (práce, půdy a kapitálu) nabízí tyto faktory firmám, aby následně mohla za příjmy (důchody) z výrobních faktorů nakupovat výrobky pro svou spotřebu. Postavení domácností popisuje mikroekonomie s ohledem na směr toku poskytovaných či požadovaných statků, služeb a důchodů.

Vlček (2016, s. 106) charakterizuje domácnost jako: „*Domácnosti považujeme za ekonomické jednotky, které charakterizuje společné vlastnictví majetku, společné používání příjmů a společné přijímání ekonomických rozhodnutí. Domácnosti vystupují na trhu na*

straně jedné jako prodávající výrobních faktorů (práce, půdy a kapitálu) a na straně druhé jako kupující ekonomických statků. Důchody získané na trhu výrobních faktorů (mzdy, renty, zisky) domácnosti vynakládají na spotřebu (nákup finální produkce) a na úspory. Čím jsou domácnosti bohatší, tím je podíl úspor na důchodu větší.“

Domácnost je dle Australian Bureau of statistics (2013) definována jako jedna či více osob, z nichž alespoň jedna je ve věku 18 let a více. Obvykle mají tyto osoby bydliště ve stejném soukromém bytě. Rodina je poté definována jako dvě či více osob, z nichž jedna osoba má věk nejméně 15 let a osoby jsou spřízněni krví, sňatkem, adopcí či pěstounstvím a obvykle bydlí ve stejné domácnosti. Základ rodiny je tvořen identifikací přítomnosti manželského vztahu, osamělého vztahu rodič – dítě, nebo jiného krevního vztahu. Některé domácnosti tedy mohou obsahovat více než jednu rodinu.

3.1.1 Klasifikace domácností

Český statistický úřad (2005) dělí domácnosti na domácnost bytovou, hospodařící a cenzovou. Bytovou domácností se rozumí osoby žijící v jedné bytové jednotce. Tato domácnost se skládá také z více hospodařících domácností, do kterých spadají osoby podílející se na hlavních výdajích domácnosti, a několika cenzových domácností, kterými se rozumí osoby příbuzenského či jiného vztahu žijících v jednom bytě. Cenzové domácnosti jsou Jandourkem (2012, s. 218) definovány jako: „*nejmenší kolektivity osob spojené společným bydlením, hospodařením a příbuzenskými vztahy*“. Rodinné domácnosti zahrnují manžele (nebo rodiče), děti a další jedince, kteří bydlí a hospodaří společně.

Český statistický úřad (2005) dále dělí domácnosti podle toho, kdo stojí v jejím čele. Tyto domácnosti dělí na skupiny, které dohromady reprezentují průměrnou domácnost v České republice. První skupinou jsou domácnosti zaměstnanců, kam spadají osoby v pracovním a služebním vztahu. Skupina zaměstnanců se následně dělí dle stupně dosaženého vzdělání na podskupinu nižšího vzdělání (základní vzdělání, vyučení bez maturity) a vyššího vzdělání (maturita a vysoká škola). Druhou skupinou jsou domácnosti samostatně činných osob, které zahrnují podnikatele. Třetí skupinu tvoří domácnost důchodců, kteří neprovozují výdělečnou činnost. Čtvrtou skupinu tvoří domácnosti nezaměstnaných osob. Ostatní domácnosti zahrnují osoby neaktivní, kteří zároveň nepobírají důchod. Dále jsou

domácnosti děleny podle úplnosti. Existuje rodina úplná, neúplná, nerodinná domácnost a domácnost jednotlivců. Úplnou rodinou se rozumí pár, ať už manželský či partnerský, který může, ale nemusí mít děti. Podstatou ale je, že v čele této rodiny musí stát muž. Do neúplné rodiny se řadí jeden z rodičů, který má alespoň jedno dítě. Osoba, která je v čele neúplné rodiny, se posuzuje podle ekonomické aktivity a následně podle příjmu. Nerodinnou domácností se rozumí osoby v příbuzenském či nepříbuzenském vztahu, které ale společně hospodaří. Osoba stojící v čele této domácnosti se posuzuje také podle ekonomické aktivity a výše příjmu. Domácnost jednotlivců pak obsahuje pouze jednu hospodařící osobu.

3.1.2 Životní úroveň, životní a existenční minimum

Životní úroveň je dle Kubátové (2010, s. 19-20) charakterizována jako uspokojování lidských potřeb a jsou definovány podmínky, za kterých jsou jednotlivé potřeby uspokojovány. Je úzce spjata s kvalitou a množstvím jak spotřebního, tak nespotebního zboží, které si domácnost může pořídit s ohledem na své finanční prostředky. Životní úroveň je definována mnoha ukazateli jako například životním prostředím, kvalitou potravin, pracovními podmínkami, zdravotní péčí, dopravou, rekreací, bydlením, módou apod. Vyjadřuje se v měřitelných jednotkách, ale některé ukazatele jsou těžko srovnatelné. Řada ekonomů tvrdí, že životní úroveň roste spolu s příjmem obyvatelstva. Některé výzkumy prokázaly, že domácnosti, které hospodaří s vyšším příjmem, jsou v životě více spokojeny. Na druhou stranu nelze životní úroveň posuzovat pouze v souladu s výší příjmu, ale je potřeba zohlednit i další ovlivňující faktory.

Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, definuje životní minimum jako minimální hranici peněžních příjmů fyzických osob k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb. Existenční minimum je tímto zákonem definováno jako minimální hranice příjmů osob, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití. Tento zákon dále upravuje způsob posouzení, zda příjmy osob dosahují částek životního nebo existenčního minima. Životní minimum ani existenční minimum nezahrnuje nezbytné náklady na bydlení, jelikož poskytování pomoci k zajištění úhrady nezbytných nákladů na bydlení stanoví zvláštní právní předpisy. Částka životního minima jednotlivce představuje měsíčně

3 410 Kč. Za jednotlivce se pro účely tohoto zákona považuje osoba, která není společně posuzována s jinými osobami uvedenými v § 4 tohoto zákona. Pokud je osoba pro účely tohoto zákona posuzována společně s jinými osobami, jsou částky pro určení životního minima odstupňovány podle pořadí osob. Pořadí posuzovaných osob se stanoví tak, že jako první v pořadí se posuzují osoby, které nejsou nezaopatřenými dětmi, a následně osoby, které jsou nezaopatřenými dětmi. V každé z těchto skupin se posuzují osoby podle věku od nejstarší po nejmladší osobu. Věkem osoby rozhodným pro stanovení částek životního minima se rozumí věk, kterého osoba dosáhne v kalendářním měsíci, za který se životní minimum zjišťuje. Částka životního minima první posuzované osoby v pořadí činí měsíčně 3 140 Kč. Částka životního minima druhé a další posuzované osoby, činí měsíčně dle zákona č. 110/2006 Sb.:

- 2 830 Kč u osoby od 15 let věku, která není nezaopatřeným dítětem;
- 2 450 Kč u nezaopatřeného dítěte od 15 do 26 let věku;
- 2 140 Kč u nezaopatřeného dítěte od 6 do 15 let věku;
- 1 740 Kč u nezaopatřeného dítěte do 6 let věku.

Životní minimum osob, které se pro účely zákona č. 110/2006 Sb. posuzují společně, se stanoví jako úhrn částek životního minima všech těchto osob. Nezaopatřenost dítěte se pro účely tohoto zákona posuzuje na základě zákona o státní sociální podpoře.

3.2 Rodinný rozpočet domácností

Ministerstvo financí ČR (2010) uvádí, že každá rodina si potřebuje naspořit nějaké peníze pro případ, kdy jednomu z rodiny vypadne důsledkem nemoci, úrazu či nezaměstnanosti ne jeden měsíční příjem. Aby si dokázala tyto prostředky ušetřit, musí být měsíční příjmy domácnosti větší, než její výdaje. Rodinám se doporučuje sestavit si rozpočet, kde budou mít přehled o svých příjmech a výdajích za určité období. Pomocí rozpočtu, do kterého si vedou přesné účty za celou domácnost, mohou lépe najít zdroje, ze kterých budou moci finance naspořit a snížit případné dluhy. Rodina, která nepřemýšlí nad denními nákupy a dělá je spíše automaticky, mrhá měsíčně nemalou sumou peněz. Naopak ti, kteří své nákupy plánují dopředu, mohou ušetřit až pětinu ze svých měsíčních výdajů. Většina domácností v České republice však sestavení svého rozpočtu podceňuje. Měsíční rozpočet si sestavuje pouze 20 % domácností a na delší období si pak rozpočet sestavuje pouze 15 % domácností.

Podle redakce pujcka.co (2018) je potřeba si vytvářet rezervu. Někteří lidé si pravidelně spoří stejnou částku a jiní si stranou odkládají vše, co jim zbyde. Ovšem existují i takoví lidé, kteří nemají z čeho rezervu vytvářet. Pokud si lidé chtějí spořit, je třeba si uvědomit, za co peníze utrácení a kolik peněz celkem utratí. Pro domácnosti, které mají ve svých financích chaos, je dobré zapisovat si všechny své výdaje. Zapisovat výdaje je možné jak na papír, do tabulky v programu excel, tak i do mobilních aplikací, které jsou pro tento účel speciálně vytvořeny. Výdaje je dobré si rozdělit do několika kategorií, které si domácnost přizpůsobí podle sebe. Zde máme například šest kategorií, které obsahují skupiny: pravidelné výdaje, bydlení, doprava, nákupy, služby a zábava. Do pravidelných výdajů se řadí stavební spoření, penzijní spoření, pojištění, půjčka a povinné ručení. V kategorii bydlení se projeví teplo, elektřina, voda, plyn, opravy a případně fond oprav, pokud daná domácnost žije v bytovém domě. Tyto výdaje většinou odchází každý měsíc z účtu ve formě záloh. Do kategorie doprava se řadí výdaje na vlak, autobus, MHD, ale i pohonné hmoty na osobní automobil či motorku. Nejnáročnější kategorií jsou nákupy a služby. Jedná se totiž o každodenní výdaje, které je nutné si zapisovat. Pokud člověk platí kartou, je to přehledně zapsané na výpisu, pokud ale platí hotově, musí si tyto částky pamatovat a schovávat si účtenky. Do této kategorie se řadí jídlo, drogerie, oblečení, léky, mobilní tarify apod. Kategorie zábava zahrnuje výdaje vynaložené na volný čas, sport, kulturu a dárky. Poté, co si domácnosti zapíše všechny své příjmy, je potřeba provést porovnání příjmů a výdajů. Každý měsíc by měla domácnost uspořít 10-30 % svých příjmů. Minimální rezerva, kterou by měla mít domácnost k dispozici, odpovídá trojnásobku celkových příjmů nebo šestinásobku všech měsíčních výdajů.

3.2.1 Příjmy domácností

Příjmy podle Macka (2008, s. 96) představují peněžní prostředky, která putují do domácnosti. Nejdůležitějším aspektem pro domácnosti je to, co si za daný obnos budou moci pořídit. Proto je nezbytné dělit příjem na hrubý a čistý. Hrubý příjem představuje sumu peněz, která stále obsahuje položky sociálního a zdravotního pojištění a ještě neprošla zdaněním. Po zdanění poté získáme příjem čistý. Čistý příjem je nazýván rovněž disponibilním příjmem, který představuje finanční obnos očištěný od zdanění a zaplacení povinných pojištění v případě podnikatele. Tato suma je určena k nákupu statků a služeb, ale také k vytvoření úspor.

Podle Pavlíka (2012 s. 26) jsou příjmy členěny na důchody a transferové platby. Nejběžnější forma důchodu jsou příjmy ze závislé činnosti, kde na základě zaměstnaneckého poměru mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem získává zaměstnanec mzdu. Dalším příjmem může být příjem z vlastního podnikání. Dalšími zdroji příjmů často bývá investování do cenných papírů, obchodování na burze, pronájem nemovitostí či vlastní tvorba. V neposlední řadě se může jednat o příležitostné a jednorázové příjmy, které představují pracovní odměny, bonusy, výhry či přivýdělky. Příkladem jednorázového příjmu je prodej nemovitosti, vozidla apod. Druhou formou příjmu jsou transferové platby, které představují příjmy domácností obdržené od státu. Patří sem důchody, podpory v nezaměstnanosti, příspěvek na bydlení, příspěvek na dítě, rodičovský příspěvek, podpora pro těžké zdravotní postižení, porodné, pohřebné, příspěvek na péči, apod.

Podle redakce mesec.cz (2020) má každý typ sociálních příspěvků určité předpoklady, které musejí lidé splnit, aby měli na tyto peněžní prostředky nárok. Například na rodičovský příspěvek má nárok rodič, který po celý kalendářní měsíc osobně, celodenně a řádně pečuje o dítě do 4 let nebo o dítě do 10 let, pokud má dlouhodobé zdravotní postižení. Pokud rodič umístí své dítě do školky a ještě mu nebyly 4 roky, bude stále pobírat rodičovský příspěvek. Fakt, že musí celodenně a osobně pečovat o dítě zde tedy ztrácí smysl. Nárok na přídavek na dítě mají rodiny, jejichž celkový příjem nepřesahuje 2,7 násobek životního minima. Za příjem se zde počítá i rodičovský příspěvek. Na příspěvek na bydlení má nárok vlastník nebo nájemce bytu, který je v bytě přihlášen k trvalému pobytu a jehož náklady na bydlení přesahují 30 % příjmů (v Praze 35 % příjmů) a zároveň jsou nižší než normativní náklady, které jsou stanovené zákonem. Příjem rodiny vzhledem k příspěvku na bydlení se zkoumá za předchozí kalendářní čtvrtletí a počítá se do něj i přídavek na dítě a rodičovský příspěvek. Do nákladů na bydlení je zahrnuto nejen nájemné, ale také služby a energie. Při posuzování nároku na příspěvek na bydlení a jeho výši se berou v úvahu průměrné náklady zaplacené za předchozí kalendářní čtvrtletí. Dávky pomoci v hmotné nouzi jsou určeny osobám či rodinám, které nemají dostatečné příjmy k uspokojení svých základních životních potřeb a tyto příjmy si nemohou z objektivních důvodů zvýšit. Systém pomoci v hmotné nouzi je zároveň nastaven tak, že zvýhodňuje osoby, které jsou aktivní a snaží se zvýšit si příjem vlastní prací, kterou může být například vykonávání veřejně prospěšných prací. Zvýhodněny jsou také osoby, které se snaží svoji

životní situaci vyřešit co nejrychleji. Příspěvek na živobytí patří mezi základní dávky pomoci v hmotné nouzi, který řeší nedostatečný příjem osoby nebo společně posuzovaných osob. Okruh společně posuzovaných osob je specifikován zákonem o životním minimu a existenčním minimu. Stát má však pravomoc z okruhu společně posuzovaných osob některou osobu vyloučit, je to ryze individuální.

Na příjem je také možné podle Mareše (1999, s. 27-28) nahlížet jako na příjem peněžní, či naturální. Peněžní příjem je vyjádřen v penězích, ať už ve formě hotovosti, kterou představují mince a papírové peníze, či ve formě depozitních peněz, které představují vklady na bankovních účtech. Naturální příjem je druh příjmu, který je poskytnut v nepeněžní hodnotě. Příkladem naturálního příjmu může být zboží, materiál, výrobky, ale i například poskytnutí služeb.

3.2.2 Spotřeba domácností

Výdaje, jinak řečeno spotřeba, jsou dle Macka (2008, s. 103-104) chápány jako tok peněžních prostředků z domácnosti ven. Je to úbytek finančních prostředků domácností. Podle Pavlíka (2012, s. 26) existuje několik typů výdajů. Prvním typem výdajů jsou výdaje fixní, do nichž spadá splátka za nájem, pravidelné splátky, ale i zálohy na elektřinu, vodu a plyn. Dalším typem jsou výdaje ovlivnitelné neboli variabilní, kam se řadí běžné potřeby domácnosti, kultura, oblečení apod. Dále může mít domácnost výdaje pouze jednorázové, které představují nákup nemovitosti, automobilu, dovolené a další jednorázové platby. Z pohledu makroekonomie dělíme výdaje domácností na výdaje na spotřebu a na investice.

Pod pojmem spotřeba domácnosti se podle Kuškové (2009, s. 8) skrývá množství finančních prostředků, které musí domácnosti vynaložit na získání pro ně potřebných statků a služeb. Prostřednictvím těchto statků a služeb následně uspokojují své potřeby. Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj popisuje spotřebu domácností jako proces, který zahrnuje výběr zboží, jeho nákup, používání, udržování, opravy i jeho zlikvidování.

Kvasnička (2008, str. 30) definuje spotřebu jako: „*Užití statků a služeb k uspokojování běžných potřeb. Přesněji spotřebou rozumíme užití krátkodobých produktů – výrobků a*

služeb (oděvů, potravin, kosmetických služeb, ...) a užívání předmětů dlouhodobé spotřeby (vozidel, nábytku, uměleckých předmětů, ...).“

Macek (2008, s. 103-104) dělí spotřebu podle životnosti, účelu a nezbytnosti. Podle životnosti se spotřeba dělí na krátkodobou a dlouhodobou. Dělení podle účelu v sobě zahrnuje hmotné statky a služby. Hmotné statky představují potravinářské a nepotravinářské výrobky a služby se dělí na věcné služby a osobní.

Podle Kuškové (2009, s. 13) a Smrčky (2010, s. 21) Česká republika prošla v posledních desetiletích v oblasti spotřeby četnými změnami. Hlavním přelomem byla Sametová revoluce v roce 1989. Do té doby byl v rámci komunismu nedostatek spotřebního zboží, a proto po skončení komunismu začala spotřeba prudce růst. Spotřebitel byl velice snadno manipulovatelný a preferoval okamžitou spotřebu statků. Takových vlastností začali hojně využívat obchodníci. Spotřebitelské ceny začaly výrazně růst, a proto v roce 1991 spotřeba náhle poklesla. Z důvodu růstu spotřebitelských cen, ale i růstu nezaměstnanosti začali lidé více spořit. V roce 1993, kdy vznikla samostatná Česká republika, se spotřeba začala opět zvyšovat, a proto lze toto období nazývat obdobím dohánění spotřeby. Na tomto jevu se podílely hlavně tři faktory. Prvním faktorem byla masová nabídka zboží a služeb, které byly pro občany velmi atraktivní, druhým faktorem byl prudký nárůst příjmu a třetí faktor zahrnoval rozvoj nové výstavby a prodej bytů. Rozmohla se také nabídka finančních produktů bank, a to zejména hypotečních úvěrů a stavebních spoření. Spotřebitelé začali nabídky bank hojně využívat, protože zatím neměli s bankami žádné špatné zkušenosti a ani zkušenosti se zadlužením.

Občané si dle Kuškové (2009, s. 13) začali vytvářet zásoby zboží, které sloužilo k dlouhodobému využívání. Aby lidé mohli tyto potřeby uspokojovat, museli využívat naspořené peníze z minulých let, které poté klesly o 11,6 mld. Kč. Toto chování bylo následkem rozšíření dovozu, a tím i růstu nabídky nového zboží, zvyšování majetku v důsledku restitucí, kupónové privatizace i zvýšení příjmů.

Před začátkem krize v roce 2008 byla dle Teplého (2013, s. 161-162) česká ekonomika velmi dobrá. Nezaměstnanost se pohybovala na úrovni přirozené míry a ekonomika

čtvrtletně rostla o 7,4 %. Spotřebitelé dávali ekonomice velkou důvěru a považovali ji za neohrožitelnou. Na konci roku 2007 však ekonomika zpomalovala svůj růst a počátkem roku 2008 vzrostla pouze o 2,8 %. V tomto období převažovala velká inflace a důvěra spotřebitelů v ekonomiku prudce klesala. V roce 2009 přišla do České republiky velká vlna krize, která byla očekávána, nicméně ne v takové míře. Ekonomika meziročně klesla o 5,5 %. Poklesla produkce, a tím se zvýšila nezaměstnanost. Následující roky přinesly opět postupnou stabilizaci ekonomiky a následný růst. Okolní státy se stále s krizí potýkaly, a to mělo dopad i na Českou republiku. Další vlna krize přišla v roce 2012, kdy příčinou byl pokles spotřeby domácností o 4,1 %.

Po revoluci lidé dle Kuškové (2009, s. 14-23) začali nakupovat spotřebiče, elektroniku, ale i byty. V letech 1991-2011 se výdaje na oblečení a potraviny snížily téměř na polovinu. Výrazně ale vzrostly výdaje na bydlení, energie, paliva a vodu, a to o 11 %. Výdaje se zvýšili i na kulturu, vzdělání, zdraví a sport a také na telekomunikační služby. Před začátkem revoluce lidé nakupovali převážně potraviny na výrobu českých pokrmů, především obiloviny a maso. Ovoce se v Československu vyskytovalo pouze vzácně a zelenina měla téměř nulovou poptávku. Po revoluci došlo k mnoha pozitivním změnám. Poptávka po ovoci a zelenině se zvýšila, lidé začali kupovat rozmanité potraviny a už se tolik nevázali na českou kuchyni. Spotřeba masa se po revoluci snížila o 10 %. Tento pokles zapříčinil změny v ekonomice, především ve vývoji spotřebitelských cen. Nízká nabídka vepřového a hovězího masa zapříčinila jejich vyšší cenu, a lidé proto kupovali maso drůbeží, které bylo podstatně levnější. Spotřeba ovoce a zeleniny se zvýšila téměř o polovinu a spotřeba obilovin se snížila o 12 %.

Český statistický úřad (2014) uvádí, že od 1. ledna 1997 je účinná klasifikace individuální spotřeby nazývaná CZ-COICOP. Tato klasifikace je vypracována na základě mezinárodního standardu a jejím předmětem je třídění všech druhů individuální spotřeby. Individuální spotřebou se rozumí zboží a služby. Český statistický úřad dělí individuální spotřebu do tří skupin:

- Oddíly 1-12 → výdaje na individuální spotřebu domácností;
- Oddíl 13 → výdaje neziskových organizací, které slouží domácnostem;

- Oddíl 14 → výdaje vládních institucí.

Jednotlivé oddíly CZ-COICOP dle Českého statistického úřadu (2014):

- Potraviny a nealkoholické nápoje → obilniny, maso, ryby, ovoce a zelenina, káva, čaj, limonády, různé nealkoholické nápoje, pekárenské výrobky, mléčné výrobky, ořechy, med, marmeláda apod.;
- Alkoholické nápoje, tabák a narkotika → všechny lihoviny (pivo, víno, tvrdý alkohol) i různé tabákové výrobky a narkotika;
- Odívání a obuv → oděvní materiály, oděvy, doplňky, textilní galanterie, čištění, opravy, půjčování oděvů a obuv (do obuvi patří obuv samotná, její oprava a půjčení);
- Bydlení, voda, energie, paliva → nájemné z bytu, imputované nájemné za bydlení, běžná údržba a úpravy bytu, ostatní služby, které souvisejí s bydlením, tepelná energie, elektrická energie, plyn, tuhá, kapalná a plynná paliva;
- Bytové vybavení, zařízení domácnosti, opravy → nábytek, koberce, podlahy, bytový textil, přístroje a spotřebiče, kuchyňské potřeby, náradí a spotřební služby pro domácnost;
- Zdraví → léčiva, zdravotnické prostředky, ambulantní zdravotní péče a ústavní zdravotní péče;
- Doprava → nákup automobilů, motocyklů a jízdních kol, provoz těchto osobních dopravních prostředků a všechny dopravní služby;
- Pošta a telekomunikace → poštovní služby, telefonní a telefaxové zařízení, telefonní a telefaxové služby;
- Rekreační a kultura → audiovizuální vybavení, fotografická vybavení a vybavení pro zpracování dat včetně oprav, ostatní prostředky dlouhodobé spotřeby pro rekreaci a kulturu, ostatní rekreace včetně vybavení, rekreační a kulturní služby, noviny, knihy a papírenské zboží a v poslední řadě dovolená s komplexními službami;
- Vzdělávání → preprimární, primární, sekundární, postsekundární, terciární a vzdělání podle úrovně nedefinované;
- Stravování a ubytování → restaurace, kavárny, jídelny a ubytovací služby;

- Ostatní služby a zboží → do tohoto oddílu patří osobní péče, prostituce, sociální péče, pojištění, finanční služby osobní potřeby a doplňky a ostatní služby;
- Výdaje neziskových institucí, které slouží domácnostem na individuální spotřebu → bydlení, zdraví, rekreace a kultura, vzdělávání, sociální péče a ostatní služby, jako je náboženství, ochrana životního prostředí apod.;
- Výdaje vládních institucí na individuální spotřebu → bydlení, zdraví, rekreace a kultura, vzdělávání a sociální péče.

V moderní společnosti je podle Kuškové (2009, s. 13) možnost masové produkce i spotřeby. Právě z tohoto důvodu lidé často mění své priority. Spotřební společnost podle Hubinkové (2008, s. 100-113) představuje takovou společnost, která má jako hlavní hodnotu spotřebu statků. Lidé se často domnívají, že jim spotřeba přinese užitek, nezávislost a úspěšnost, a proto je pro ně spotřeba cílem. Spotřeba by neměla být cílem, ale pouze cestou, jak užítu dosáhnout. Dnešní společnost podporuje spotřební chování, nicméně alternativní přístupy a ne zcela běžné chování může být považováno za negativní či provokativní. Pokud člověk nevlastní například mobilní telefon, nejmodernější oděvy a televizory, může být okolím odsuzován a mít sklony k vytváření předsudků jak v pracovním, tak v soukromém životě, kvůli kterým může mít nižší šanci uspět. Skutečnost, že člověk vlastní některé předměty, se dnes považuje téměř za společenskou nutnost. Značný vliv na chování spotřebitelů má také reklama. Obchodníci se lidem snaží prodat co největší množství zboží a používají k tomu jak přímé, tak nepřímé prostředky. Do přímých prostředků se řadí cena a kvalita zboží, naopak do nepřímých lze zařadit psychologické metody. Lidem jsou komerční formou podsouvány potenciální pocity, které se dostavují po zakoupení zboží. Člověk je poté spokojený, a proto jde spíše o uspokojování těchto pocitů než o potřeby spotřebitelů.

Domácnost je dle Kuškové (2009, s. 6) a Jílka (2013, s. 57) v dnešní době řazena spíše do konzumního způsobu života, kdy lidé více nakupují a ostatní obyvatele posuzují spíše podle toho, jakým množstvím a druhy statků se obklopují. Rychlost spotřebování produktů vede k ekonomickému růstu. Lidé touží mít stále více statků a majetku a více tyto statky spotřebovávají. Životní standardy společnosti se zvyšují a zvyšuje se tím i spotřeba. Marketing uměle vytváří potřeby, které motivují obyvatelstvo kupovat zboží, které

nepotřebuje, a utrácet tak peníze, které nemá. Lidé nakupují stále více a jejich úspory klesají, až dojde k situaci, kdy výdaje jsou větší než disponibilní důchod. Největší nárůst spotřeby byl mezi lety 2001-2010, kdy stát řešil tuto situaci financováním na dluh. Do této doby se české domácnosti dluhům vyhýbaly.

Důvodem, proč lidé nakupují určité statky, jsou dle Kuškové (2009, s. 8) jejich individuální potřeby. Potřeby jsou nekonečné, jelikož uspokojení jedné potřeby vede k touze a potřebě uspokojit další. Potřeby lze dělit na základní, vyšší, nahodilé a uměle vytvořené potřeby. Základní potřeby jsou charakterizované jako potřeby takových statků, bez kterých se člověk v běžném životě neobejde. Mezi tyto potřeby patří dle Procházkové (2018) především jídlo, voda a spánek, ale také potřeba bezpečí, jistoty, lásky, přijetí, sounáležitosti, potřeba úcty a uznání a potřeba seberealizace. Tyto potřeby jsou zahrnuty v Maslowově pyramidě potřeb. Vyšší potřeby není nutné uspokojovat ihned a je možné jejich uspokojení posunout do budoucna. Příkladem může být dovolená a drahé luxusní potraviny. Nahodilé potřeby by se daly charakterizovat jako potřeby vyvolány náhlým impulsem. Příkladem této potřeby může být situace, kdy člověk jde kolem pekařství, ucítí vůni čerstvého pečiva a má potřebu si toto pečivo koupit, přestože předtím pocít hladu neměl. Uměle vytvořené potřeby jsou v lidech často vytvořeny prostřednictvím reklamy. Lidé si kupují statky, které nepotřebují, protože jsou v reklamách vychvalovány a mají tak pocit, že je nutně potřebují. Právě uměle vytvořené a nahodilé potřeby jsou pro současnou ekonomiku velmi klíčové. Potřeby jsou spotřebovávány nadměrně, a to právě kvůli všudypřítomným reklamám, které často vůbec nejsou pravdivé. Potřeby jsou nadměrně spotřebovávány také díky módním trendům. Lidé těmto trendům snadno podléhají a nakupují nové a moderní zboží ještě před tím, než jim staré zboží doslouží. Pouze malé procento populace nákupy plánuje dopředu a nepodléhá tak při nákupu placeným reklamám či marketingovým tahům.

3.3 Zadluženost domácností

Existují domácnosti, kterým příjem peněžních prostředků, ať už ze závislé pracovní činnosti či transferových plateb, plně dostačuje. Většině domácností ale tyto prostředky nestačí a potřebují jich více, než samy dokáží získat. Zvýšená potřeba finančních prostředků má za následek půjčování si peněz od různých finančních institucí, bank, přátel

a rodiny. Lidé si peníze půjčují převážně na pořízení hodnotných věcí, jako jsou nemovitosti, automobily, na opravu věcí v domácnosti, vybavení apod.

Podle dat OECD (2018) je dluh domácností definován jako všechny závazky domácností, včetně neziskových institucí sloužících domácnostem, které vyžadují platby úroků nebo jistiny domácností věřitelům v pevně stanoveném termínu v budoucnu. Dluh se počítá jako součet závazků půjčky, především hypotečních a spotřebitelských úvěrů a ostatních splatných závazků. Ukazatel se měří jako procento čistého disponibilního příjmu domácnosti.

3.3.1 Regulace úvěrů České národní banky a obchodních bank poskytované domácnostem

Česká republika patří dle Hartlové, Soldánové, Svobodové a Žlebkové (2010, s. 11) do dvoustupňové bankovní soustavy, v jejímž čele stojí Česká národní banka, která vznikla v roce 1993. Česká národní banka je dle Kalabise (2012, s. 9) a zákona č. 6/1993 Sb. banka bank, pod kterou spadají obchodní banky. ČNB je zřízena zákonem č. 6/1993 Sb., o České národní bance. Tento zákon vyšel v platnost 31. 12. 1992 a nabyl účinnosti dne 01. 01. 1993. Zákon zahrnuje celkem patnáct částí a přechodná ustanovení. Česká národní banka je ústřední bankou České republiky, vykonává dohled nad finančním trhem a je orgánem příslušným k řešení krize. Česká národní banka je právnickou osobou veřejného práva se sídlem v Praze, jsou jí svěřeny kompetence správního úřadu v rozsahu stanoveném tímto zákonem a jinými právními předpisy. Česká národní banka je součástí Evropského systému centrálních bank podle Smlouvy o fungování Evropské unie a podle protokolu o statutu Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky a podílí se na plnění cílů a úkolů Evropského systému centrálních bank. Mezi hlavní cíle ČNB patří zajišťování cenové stability v ČR, cílování inflace a podporování hospodářské politiky státu. Dílčími cíli je určovat měnovou politiku, vydávat do oběhu bankovky a mince, řídit tento peněžní oběh a dohlížet na činnosti obchodních bank. Českou národní banku tvoří ústředí se sídlem v Praze, pobočky a účelové organizační jednotky. Nejvyšším řídicím orgánem České národní banky je bankovní rada ČNB. Bankovní rada určuje měnovou politiku a makro obezřetnostní politiku a také určuje nástroje pro jejich uskutečňování. Rozhoduje o zásadních opatřeních měnové a makro obezřetnostní politiky v oblasti dohledu nad finančním trhem a v oblasti řešení krize na finančním trhu.

Podle zákona č. 6/1993 Sb. Česká národní banka vykonává dohled zejména nad bankami, pobočkami zahraničních bank, spořitelními a úvěrními družstvy, platebními institucemi, zahraničními platebními institucemi, které vykonávají činnost na území České republiky prostřednictvím své pobočky, poskytovateli platebních služeb malého rozsahu, provozovateli platebních systémů s neodvolatelností zúčtování a nad bezpečným fungováním bankovního systému, obchodníky s cennými papíry, emitenty cenných papírů, centrálním depozitářem, jinými osobami vedoucími evidenci investičních nástrojů, investičními společnostmi, investičními fondy, provozovateli vypořádacích systémů s neodvolatelností vypořádání, organizátory trhů s investičními nástroji, pojišťovnami, zajišťovnami, penzijními fondy, penzijními společnostmi, doplňkovým penzijním spořením a penzijním připojištěním podle zákonů upravujících pojišťovnictví, činností pojišťovacích zprostředkovatelů, penzijním připojištěním, zpracovateli tuzemských bankovek a tuzemských mincí, nebankovními poskytovateli spotřebitelského úvěru, samostatnými zprostředkovateli, zprostředkovateli vázaného spotřebitelského úvěru.

Diskontní sazba dle redakce euro.cz (2019) patří mezi nepřímé nástroje měnové politiky centrální banky, která má sloužit k prosazování a plnění stanovených cílů. V konečném důsledku zprostředkovaně ovlivňuje úvěrovou činnost bank, a tím množství peněz v ekonomice. Diskontní sazba je centrální bankou používána k úročení likvidity, kterou si u ní přes noc ukládají jednotlivé komerční banky. Celkový objem uložených finančních prostředků bankami u ČNB v daném dni má splatnost následující pracovní den. Takto uložené peníze jsou úročeny diskontní sazbou. Regulační nástroj ČNB přes diskontní sazbu spočívá v tom, že banky nebudou ukládat své přebytečné volné prostředky u jiné banky za nižší sazbu, pokud mají možnost uložení finančních prostředků u centrální banky za diskontní sazbu. Diskontní sazba potom představuje dolní mez pro pohyb krátkodobých úrokových sazeb na peněžním trhu a Česká národní banka tak zprostředkovaně ovlivňuje úvěrovou politiku komerčních bank a reguluje inflaci. Pohyb úrokových sazeb komerčních bank kopíruje směr pohybu diskontní sazby. Pokud ČNB v rámci své měnové politiky potřebuje odčerpat peníze z ekonomiky, zvýší tak diskontní sazbu, a tím zvýší úroky u půjček komerčních bank a dostupnost peněz pro spotřebitele i firmy. Naopak pokud Česká národní banka plánuje finanční trh oživit „napumpováním“ peněz do ekonomiky, diskontní sazbu sníží, a tím se levnější úvěry stanou klientům dostupnější.

Obchodní banka je dle Kalabise (2012, s. 10-17) a zákona č. 21/1992 Sb. akciová společnost, která provozuje aktivní, pasivní a neutrální operace, které se nazývají bankovní obchody. Tyto operace banka provozuje za účelem dosažení zisku. Aktivními obchody se rozumí převážně poskytování úvěrů klientům, kdy se banka stává věřitelem. Pasivní obchody představují závazky obchodní banky vůči ČNB, obchodní banka je tedy v roli dlužníka. Mezi neutrální obchody se řadí zprostředkovatelské operace a služby poskytované klientům. Obchodní banky, které spadají pod centrální banku, se řídí zákonem č. 21/1992 Sb., o bankách, a jsou součástí finančního trhu. Zákon je platný od 20. 01. 1992 a nabyl účinnosti dne 01. 02. 1992. Zákon o bankách zahrnuje patnáct částí a přechodná ustanovení. Tento zákon zapracovává příslušné předpisy Evropské unie, zároveň navazuje na přímo použitelný předpis EU a upravuje vztahy související se vznikem, podnikáním a zánikem bank se sídlem na území České republiky včetně jejich působení mimo území České republiky a dále vztahy související s působením zahraničních bank na území České republiky. Funkce obchodní banky je přijímat vklady od klientů, poskytovat klientům úvěry, provádět bezhotovostní platební styk, provádět směnářenskou činnost a obchodovat s cennými papíry. Vklady jsou svěřené peněžní prostředky, které představují závazek vůči vkladateli na jejich výplatu, a úvěrem jsou v jakékoliv formě dočasně poskytnuté peněžní prostředky.

3.3.2 Měření zadluženosti a úvěrové operace domácností

Zadluženost dle Smrčka (2010, s. 521) nemá přesně vymezen způsob měření, nicméně nejčastěji se používají tyto 3 metody. U první metody se porovnává objem přijatých úvěrů a majetek dlužníka. Majetkem dlužníka jsou v tomto případě podíly ve společnostech, akcie, bankovní vklady či podílové listy. Při porovnání se získá bonita klienta, která vyjadřuje důvěryhodnost klienta v oboru finančního trhu. Druhou metodou se zjišťuje podíl dluhu na disponibilním důchodu dlužníka. Tento podíl vyjadřuje, jakou část ze svého celkového příjmu by dlužník musel odevzdat při splácení dluhu. Třetí metodou je určení podílu objemu úvěrů na ročním čistém příjmu dlužníka.

Úvěr je dle Ministerstva financí České republiky (2019) právo na použití cizích peněžních prostředků pro vlastní potřebu a s tím spojená povinnost vrátit je v určité lhůtě a zaplatit za jejich poskytnutí odměnu neboli úrok. Úvěr se dělí podle mnoha kritérií, například podle délky úvěru, účelu, věřitele apod. Podle délky úvěru se úvěr dělí na krátkodobý, který je

splatný do jednoho roku, dále úvěr střednědobý, který je splatný v rozmezí jednoho roku až pěti let a třetím typem je dlouhodobý úvěr, který je splatný za více než pět let. Podle věřitele se úvěry dělí na bankovní, kdy věřitelem je banka či družstevní záložna, a úvěry nebankovní. Dále se úvěry dělí podle dlužníka, a to na úvěry spotřebitelské a úvěry poskytnuté osobám, které spotřebiteli nejsou. Rozdíl mezi nimi je ten, že pokud jsou dlužníky spotřebitelé, je jim státem poskytnuta zvláštní ochrana. Podnikatelům tato ochrana poskytnuta není. Podnikatel může být i současně spotřebitel, pokud úvěr použije pro svou osobní potřebu a ne za účelem podnikání.

Úvěrové operace patří dle Kalabise (2012, s. 103-129) mezi základní aktivní bankovní obchody, které jsou časově omezené. Hartlová, Soldánová, Svobodová a Žlebková (2010, s. 112) dodávají, že banka poskytuje celou řadu úvěrů, kdy každý představuje určité riziko. Proto je každý úvěr opatřen smlouvou, kde jsou banka i klient identifikováni, dále je zapsán popis a výše úvěru, úroků, poplatků, způsob čerpání a splácení a také zajištění úvěru. Zárukou se rozumí zajištění úvěru, kdy se za dlužníka zaručí jiná banka, která v případě neschopnosti dlužníka splácet úvěr a úroky uhradí. Tato záruka banky je zpoplatněna. Ručení funguje na podobném principu jako záruka, akorát s tím rozdílem, že se za dlužníka nezaručuje banka, ale jiná osoba vystupující pod pojmem ručitel. Třetím způsobem je zástava, která se používá převážně u hypotečních úvěrů.

Tabulka 1 Nejběžnější typy úvěrů

Úvěr	Zákon	Charakteristika
Spotřebitelský	č. 257/2016 Sb.	odložená platba, peněžitá zápůjčka
Hypoteční	č. 190/2004 Sb.	zajištěn zástavním právem k nemovité věci
Stavební spoření	č. 96/1993 Sb.	poskytnut klientům, kteří mají zřízené stavební spoření
Leasing	č. 257/2016 Sb.	předmět je v majetku zákazníka až po úplném splacení
Sjednání kreditní karty	č. 257/2016 Sb.	možnost čerpat peněžní prostředky banky do limitu
Kontokorentní	č. 257/2016 Sb.	slouží ke krytí přechodného nedostatku na běžném účtu klienta

Zdroj: Vlastní zpracování

Spotřebitelský úvěr

Spotřebitelský úvěr se řídí zákonem č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, který je platný od 05. 08. 2016 a nabyl účinnosti dne 01. 12. 2016. Zákon o spotřebitelském úvěru

zahrnuje čtrnáct částí a přílohy. Tento zákon zapracovává příslušné předpisy Evropské unie, navazuje použitelný předpis EU a upravuje činnost některých osob oprávněných poskytovat a zprostředkovávat spotřebitelský úvěr, dále práva a povinnosti při poskytování a zprostředkování spotřebitelského úvěru a působnost správních orgánů v oblasti poskytování a zprostředkovávání spotřebitelského úvěru.

Spotřebitelský úvěr je dle Ministerstva financí ČR (2014) a zákona č. 257/2016 Sb. odložená platba, peněžitá zápůjčka, úvěr nebo podobná finanční služba, kterou poskytuje podnikatel spotřebiteli. Spotřebitel může být i osoba pracující na živnostenský list, pokud si tento úvěr bere pro svou osobní potřebu. Příkladem spotřebitelského úvěru je finanční leasing. Spotřebitelské úvěry se dělí na spotřebitelské úvěry na bydlení, které jsou zajištěny zástavním právem k nemovitosti, nebo určené ke koupi a výstavbě, a na spotřebitelské úvěry jiné než na bydlení. Spotřebitelský úvěr na bydlení je účelově určený k:

- nabytí, vypořádání či zachování práv k nemovité věci nebo věci, která je součástí nemovité věci;
- výstavbě nemovité věci, nebo součásti nemovité věci;
- úhradě za převod družstevního podílu v bytovém družstvu nebo nabytí účasti v jiné právnické osobě za účelem získání práva užívání bytu nebo rodinného domu;
- pro změnu stavby podle stavebního zákona nebo jejímu připojení k veřejným sítím;
- úhradě nákladů spojených se získáním peněžní zápůjčky, úvěru nebo obdobné finanční služby.

Poskytovat spotřebitelský úvěr jako podnikatel je oprávněna pouze banka, zahraniční banka, zahraniční finanční instituce, spořitelni a úvěrní platební instituce, zahraniční platební instituce, poskytovatel platebních služeb malého rozsahu, instituce elektronických peněz, zahraniční instituce elektronických peněz, vydavatel elektronických peněz malého rozsahu a nebankovní poskytovatel spotřebitelského úvěru. Všechny tyto instituce musí splnit podmínky stanovené zákonem upravujícím konkrétní platební styk.

Hypoteční úvěr

Hypoteční úvěr je dle zákona č. 190/2004 Sb., o dluhopisech, definován jako: „*Hypoteční úvěr je úvěr, který je alespoň částečně zajištěn zástavním právem k nemovité věci, a to ode dne vzniku právních účinků zástavního práva. Pohledávku z hypotečního úvěru lze zapsat do rejstříku krycích aktiv [§ 32 odst. 3 písm. a)] teprve dnem, kdy se emitent krytých dluhopisů dozví o právních účincích vzniku zástavního práva k nemovité věci*“ (Zákon č. 190/2004 Sb., § 28).

Podle redakce finance.cz (2018) se zastavěná nemovitost musí nacházet na území České republiky, členského státu Evropské unie nebo jiného státu, který tvoří Evropský hospodářský prostor. Před květnem roku 2004 bylo možné hypoteční úvěry poskytovat pouze na investice do nemovitosti na území České republiky, na jejich výstavbu či pořízení a zajistit splácení zástavním právem k nemovitosti. V dnešní době tato podmínka již neplatí a hypoteční úvěry představují všechny úvěry zajištěné nemovitostí. Výhodou pro klienty jsou v tomto případě lepší parametry, jako je například doba splatnosti, výše úrokových sazeb, fixace úrokové sazby či procento zastavené nemovitosti, než je tomu v případě spotřebitelských úvěrů. Banky nabízejí klientům dva typy úvěrů, a to hypotéku, která je účelově vázána na pořízení nemovitosti, a tzv. americkou hypotéku, která je na cokoli. Obecně platí, že klasické hypotéky mají lepší parametry než hypotéky bez účelu. Současný zákon dal klientům možnost poskytnutí hypotečního úvěru na zajištění potřeb bydlení. Potřeby bydlení jsou zde chápány jako koupě družstevního bytu, složení členského podílu do bytového družstva, zaplacení odstupného uvedeného v darovací smlouvě k nemovitosti nebo zaplacení odstupného dosavadnímu uživateli družstevního bytu.

Jílek (2004, s. 61) tvrdí, že hypoteční úvěr je nejrozšířenějším úvěrem, který si lidé zřizují, pokud chtějí dosáhnout vlastního bydlení. Hypoteční úvěry se sjednávají na velmi dlouhou dobu, většinou od 5 do 30 let. Lidé mohou úvěr splatit před datem splatnosti, avšak za toto předčasné splacení si banky často účtují poplatek. Sůvová (1997, s. 161-162) říká, že pokud si klient zvolí delší dobu splácení, dosáhne sice menší měsíční splátky, ale zvýší se mu tak úrokové náklady. Takže nakonec zaplatí podstatně větší částku, než kdyby splácel větší měsíční splátku, ale kratší období.

Liška (1999, s. 163) definuje hypoteční úvěr jako: „*Hypoteční úvěr je svázán s nemovitostí, na kterou je poskytnut, nikoliv s jejím majitelem. To znamená, že nemovitost zatíženou hypotečním úvěrem může majitel prodat, aniž by bylo nutné, aby zcela splatil poskytnutý úvěr. Jeho splácení i s nemovitostí by mělo být možné bez problémů převést na dalšího majitele.*“

Na portálu banky.cz (2020) je přehled nejrůznějších finančních institucí, které poskytují hypoteční úvěry. Mezi ně patří Fio banka, Sberbank, Airbank, Sparkasse, Wüstenrot, mBank, Banka Creditas, Equa Bank, UniCredit Bank, Česká spořitelna, Raiffeisen Bank, Komerční banka, Modrá pyramida, Moneta, Poštovní spořitelna, ČSOB, Hypoteční banka, Stavební spořitelna, Oberbank a Spořitelni družstvo Ney.

Úvěr ze stavebního spoření

Stavební spoření je upraveno zákonem č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění zákona České národní rady č. 35/1993 Sb. Tento zákon je platný od 15. 03. 1993 a nabyl účinnosti dne 01. 04. 1993. Stavební spoření je dle Lišky (1999, s. 171) a zákona č. 96/1993 Sb. účelové spoření spočívající v přijímání vkladů od účastníků stavebního spoření, v poskytování úvěrů účastníkům stavebního spoření, v poskytování příspěvku fyzickým osobám, účastníkům stavebního spoření. Provozovatelem stavebního spoření je stavební spořitelna. Stavební spořitelna je banka, která je oprávněna vykonávat pouze činnosti povolené v jí udělené bankovní licenci. Stavební spořitelna má licenci na stavební spoření a další činnosti podle tohoto zákona. Může také vykonávat působnost kontaktního místa veřejné správy, je-li držitelem autorizace podle zvláštního zákona. Při své činnosti podléhá bankovnímu dohledu podle zvláštního zákona, pokud tento zákon nestanoví jinak. Účastníkem stavebního spoření může být jak fyzická, tak právnická osoba. Státní podporu může získat ale pouze občan České republiky, občan Evropské unie, kterému byl vydán průkaz nebo potvrzení o pobytu na území České republiky a bylo mu přiděleno rodné číslo příslušným orgánem České republiky a v neposlední řadě fyzická osoba s trvalým pobytem na území České republiky a rodným číslem přiděleným příslušným orgánem České republiky. Nárok na státní podporu za příslušný kalendářní rok vznikne pouze v případě, že účastník splňoval alespoň jednu z podmínek podle odstavce 2

po celý kalendářní rok, není-li v tomto zákoně stanoveno jinak. V kalendářním roce, v jehož průběhu doba spoření začíná nebo končí, postačí, když účastník splňoval alespoň jednu z podmínek podle odstavce 2 po dobu trvání doby spoření v daném roce. Pokud má člověk zřízené stavební spoření, může si v jeho rámci zažádat o úvěr, ale výhradně jen pro bytové potřeby. Pro sjednání tohoto úvěru platí podmínka, která říká, že se nesmí úroková sazba z naspořených vkladů a z úvěru od sebe lišit o více než 3 %.

Aby mohl klient čerpat úvěr ze stavebního spoření, musí dle Dvořáka (2005, s. 436-441) splnit následující podmínky:

- musí uběhnout minimálně dva roky, tzv. minimální čekací doba (tuto dobu může stavební spořitelna libovolně upravit);
- musí mít naspořeno dostatečné množství finančních prostředků (je to vyjádřeno podílem k cílové částce, většinou 40-50 %);
- musí být splněn požadavek na výši hodnotícího čísla, který je ovlivněn délkou spoření a výší naspořených prostředků;
- úvěr musí být zajištěn (většinou se jedná o zástavní právo k nemovitosti);
- prostředky z úvěru musí být použity na bytové potřeby.

Leasing

Leasing jako druh úvěru je podle Jandy (2011, s. 138), Syrového a Novotného (2003, s. 86) charakteristický tím, že předmět leasingu je v majetku zákazníka až po jeho úplném splacení. Do té doby je předmět v nájmu zákazníka, který za tento předmět platí nájemné včetně úroků. Po celou dobu pronájmu je ale předmět v majetku leasingové společnosti. Pokud je předmět leasingu ukraden či zničen, musí zákazník i nadále splácet tento předmět, jak je uvedeno ve smlouvě. Zřízení leasingu je velmi rychlý proces a není vázán zajištěním. Domácnosti nejčastěji využívají tento typ úvěru pro nákup automobilů. Kromě nákupu automobilu se dá leasing použít i na nákup počítače, zahradní techniky, vybavení domácnosti různými spotřebiči apod.

Podle redakce mesec.cz (2015) se rozlišují dva druhy leasingu, a to leasing finanční a operativní. V případě finančního leasingu klient splácí leasingové společnosti věc, například automobil formou splátek, přičemž automobil je po celou dobu splácení klienta

majetkem leasingové společnosti. V okamžiku, kdy jsou všechny splátky klientem uhrazeny, se automobil stává majetkem klienta, který si vůz objednal a řádně splatil. V případě operativního leasingu klient platí leasingové společnosti pravidelné měsíční splátky, tedy nájem za automobil, který je poskytnutý na předem dané časové období. Po uplynutí tohoto období se však klient, který si automobil pronajal, nestává majitelem vozidla a vrací se pronajímateli, tedy leasingové společnosti. Ta je po celou dobu majitelem automobilu a řeší jeho další pronájem. Operativní leasing je tedy služba, která klientům umožní využívání automobilu bez zbytečných starostí, avšak také bez nároku na jeho vlastnictví.

Sjednání kreditní karty

Kreditní karta umožňuje dle Jandy (2011, s. 134) klientům čerpat peněžní prostředky banky do stanovené částky. Banka tyto peněžní prostředky půjčuje svému klientovi na určitou dobu bezúročně. Tato doba se pohybuje v rozmezí 40-60 dní. Po uplynutí sjednané doby musí klient celkovou sumu bance uhradit. Pokud tak klient neučiní, bude celkovou sumu splácet podle splátkového kalendáře, který si s bankou stanoví, včetně úroků z úvěru.

Podle redakce mesec.cz (2012) může klientům kreditní karta přinést řadu výhod. V první řadě mají klienti po ruce vedlejší zdroj financí. Pokud zrovna nemají dostatek vlastních finančních prostředků, stačí použít kreditní kartu. Můžou s ní platit u obchodníků, na internetu, ale i vybírat peníze z bankomatu. V tomto směru funguje stejně jako debetní karta. Banky už ale delší dobu nabízejí bezúročné období dlouhé až 55 dní. Pokud v této lhůtě vyčerpanou částku klienti splatí, banka si žádný úrok nenaúčtuje. Pokud ale vyčerpanou částku klient v bezúročném období nesplatí, můžete se těšit na nemalý úrok. Navíc si banky často účtují také další poplatky, např. za vedení kreditní karty, za změnu úvěrového limitu či za vedení úvěrového účtu. Absolutně nevýhodné je vybírat peníze z bankomatu. Zde si totiž poskytovatelé kreditních karet účtují desítky, někdy až stovky korun. Kreditní karty je proto vhodné používat pouze při bezhotovostních transakcích a hotovost vybírat pouze ve velké nouzi.

Kontokorentní úvěr

Kontokorentní úvěr je podle Jandy (2011, s. 134) a Kociánové (2012, s. 26) charakterizovaný jako krátkodobý, neúčelový úvěr. Kontokorent slouží klientům ke krytí přechodného nedostatku na svém běžném účtu. Tento úvěr může klientům sloužit pro případný výpadek příjmu či nečekaný výdaj domácnosti. Kontokorentní úvěr se splácí sám, a to ve chvíli, kdy na běžný účet přijdou klientovi finanční prostředky. Kontokorent je nutné jednou za čas celý splatit a být alespoň po dobu jednoho dne bez dluhu. Po uplynutí tohoto dne je možné kontokorent opět čerpat.

Kontokorentní úvěr dle Raiffeisen bank (2020) umožňuje klientům opakovaně čerpat prostředky do výše sjednaného limitu a operativně tak reagovat na výkyvy ve svých finančních tocích. Klienti tak vždy čerpají jen takovou částku a jen po takovou dobu, kterou skutečně potřebují. Čerpat úvěr lze podáním platebního příkazu, výběrem hotovosti či platbou kartou. Probíhá automatické splácení úvěru každou došlou platbou na účet klienta nebo vložení hotovosti na účet, k němuž je úvěr poskytnut. Kontokorent je možné čerpat v různých měnách. Klienti mají možnost propojení úvěru s rozsáhlými službami cash managementu a nastavení limitu úvěru přesně podle svých potřeb. Klienti nemusejí žádat o kontokorent pouze na pobočce, ale mají možnost elektronických žádostí včetně využití zaručeného elektronického podpisu bez potřeby papírového dokumentu. Krátkodobý, závazný či nezávazný kontokorentní úvěr umožňuje klientům čerpání do výše limitu záporného zůstatku na běžném účtu. Aktuální zůstatek úvěru je průběžně splácen z příjmů docházejících na běžný účet klienta. Úvěr může být poskytován samostatnou smlouvou o úvěru či formou úvěrového rámce. Podmínkou sloučení těchto produktů do jednoho úvěrového rámce je obvykle shodná doba splatnosti produktů a shodné zajištění těchto produktů. Úvěr může být čerpán kromě české koruny i v dalších měnách, jako je EUR a USD. Úroková sazba uvedena ve smlouvě je obvykle sjednána jako součet sazeb PRIBOR, LIBOR, LIBOR v EUR nebo EURIBOR pro dané úrokové období a k tomu pevné odchylky v procentech p. a. Splátnost úvěrů je obvykle jeden rok, ale klienti mají možnost tento úvěr prodloužit na další období.

Nejčastější faktory, které ovlivňují výši úvěrů, jsou podle Syrového (2009, s. 113-125) inflace, růst mezd a růst úrokové sazby. Inflace hraje v dlužníkův prospěch, neboť reálná

kupní síla dlužné částky a splátky klesá. Banky s inflací počítají, a proto odhadují její výši u stanovení úrokové sazby. Čím jsou mzdy vyšší, tím snadněji se dluhy splácí. Pokud se mzdy budou zvyšovat rychleji než inflace, splácení úvěrů bude o to jednodušší. Zvýšení úrokové sazby může negativně ovlivnit výši úvěru. Dochází k tomu na konci doby fixace, která je kratší než celková doba splácení. Banka má na konci doby fixace možnost změnit úrokovou sazbu, a tím ovlivnit splácení klienta. Pokud banka úrokovou sazbu zvýší, může to vyvolat problémy ve splácení dluhu. Zvýšení úrokových sazeb se vyskytuje zejména v době inflace, kdy Česká národní banka zvyšuje úrokové sazby kvůli omezení objemu peněz.

Aby si banky mohly ověřit bonitu klienta, jsou jim podle Kalabise (2012, s. 124-129) k dispozici úvěrové registry. Úvěrové registry obsahují databázi klientů, kteří si alespoň jednou vzali úvěr. Databáze poskytuje bankám informace pro poskytování úvěrů klientům. Úvěrové registry se člení na pozitivní a negativní registr. Kladný registr představuje jak kladné informace o splácení úvěru klientem, tak záporné. Záporný registr představuje pouze záporné informace o klientově bonitě. V České republice vede Česká národní banka Centrální registr úvěrů ČNB, který je dostupný obchodním bankám, pobočkám zahraničních obchodních bank, které působí na území ČR, a ostatním osobám, které jsou uvedeny v zákoně. Centrální registr úvěrů ČNB zahrnuje aktuální stav a úvěrovou historii klienta. Vedení klienta v registru úvěrů musí být podloženo souhlasem klienta.

Bankovní klienti mají dle Jandy (2013, s. 139-143) možnost sloučit si několik svých půjček do jedné. Tomuto procesu se říká konsolidace. U konsolidace je ale nutné, aby podmínky u jednotlivých úvěrů umožňovaly mimořádnou či předčasnou splátku. Výhodou je možnost snížení splátek a upravit si vlastní splátkový kalendář. Klient se může pojistit pro případ zhoršení podmínek splácení. Zhoršení podmínek představuje například ztráta zaměstnání, nemoc, úraz apod. Hlavním důvodem pro konsolidace je snížení celkového dluhu díky nižším úrokům. Refinancování představuje úhradu stávajícího úvěru úvěrem novým s možností snížení splátek přechodem k nové bance. Existují dva druhy refinancování. Prvním druhem je refinancování hypotečního úvěru a druhým refinancování spotřebitelského úvěru.

3.3.3 Vymáhání dluhů

Se vznikem půjčky vznikají podle Jandy (2011, s. 130) pro obě strany závazku jistá práva a povinnosti. Dlužník má právo na přijetí splátky v řádné výši a ve stanoveném čase věřitelem a jeho spolupráci při plnění závazku. Dlužníkovou povinností je naopak splácet dluhy včas a ve stanovené výši. Věřitel má právo na domluvené plnění a povinnost přijmout od dlužníka splátku za účelem splacení pohledávky. Dále má věřitel povinnost s dlužníkem spolupracovat. Vymáhání dluhu nastává v momentě, kdy splátka nebyla splacena ve stanovený čas. Věřitel si může v souladu s právním řádem ČR vybrat způsob vymáhání dluhu.

Prvním způsobem vymáhání dluhu je podle Jílka (2013, s. 135) zasílání upomínek o nesplacení dluhu dlužníkovi. Upomínka ale dlužníkovi povinnost dluh splácet jen připomíná, a pokud dlužník i přes upomínky splácet nezačne, nic se mu nestane. Dlužníci proto často zasílání upomínek ignorují. Další možností je podání žaloby, kdy věřitel podává na dlužníka žalobu na splacení dlužné částky. Dlužník je povinen zaplatit dlužnou částku do tří dnů od vydání soudního rozsudku o zaplacení. Současně se s placením dlužné částky hradí také výdaje za soudní řízení. Pokud dlužník ani po vydání rozsudku svůj dluh nesplatí, dalším krokem je exekuce.

Vymáhání dluhu se podle zákona č. 99/1963 Sb. může dostat až do stavu exekuce. Exekuce patří mezi nejběžnější metody vymáhání dluhu. Je nařízena soudem na základě rozsudku, rozhodčím nálezem, vykonatelným správním rozhodnutím, exekutorským zápisem či notářským zápisem. Exekuci většinou vykonává exekutor, ale může ji vykonat i soudní vykonavatel. Pokud exekuci vykonává exekutor, je tento právní akt vymezen zákonem č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), ve znění pozdějších předpisů. Pokud ovšem exekuci provádí soudní vykonavatel, je tento akt vymezen zákonem č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (část šestá), ve znění pozdějších předpisů. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, vyšel v platnost dne 17. 12. 1963 a nabyl účinnosti od 01. 04. 1964. Tento zákon spadá pod občanské právo, je rozdělen na osm částí, přičemž výkonem rozhodnutí se zabývá část šestá. Účastníky řízení při výkonu rozhodnutí jsou oprávněný a povinný. Účastníkem řízení může být také manžel povinného,

a to v případě, je-li výkonem rozhodnutí postihován jeho majetek nebo majetek ve společném jmění manželů.

Nařídít a provést výkon rozhodnutí lze podle zákona č. 99/1963 Sb., § 258 jen způsoby uvedenými v tomto zákoně:

(1) „Výkon rozhodnutí ukládajícího zaplacení peněžité částky lze provést srážkami ze mzdy, příkázáním pohledávky, správou nemovité věci, prodejem movitých věcí a nemovitých věcí, postižením závodu a zřízením soudcovského zástavního práva k nemovitým věcem.

(2) Výkon rozhodnutí ukládajícího jinou povinnost než zaplacení peněžité částky se řídí povahou uložené povinnosti. Lze jej provést vyklizením, odebráním věci, rozdělením společné věci, provedením prací a výkonů.

(3) Výkon rozhodnutí prodejem zástavy lze pro zajištěnou pohledávku provést prodejem zastavených movitých a nemovitých věcí, věcí hromadných a souborů věcí, příkázáním zastavené peněžité pohledávky a postižením zastavených jiných majetkových práv.“

Exekutor podle zákona č. 120/2001 Sb. vykonává exekuční činnost nezávisle. Při svém výkonu exekuční činnosti je vázán pouze Ústavou České republiky, zákony, ostatními právními předpisy a rozhodnutími soudu vydanými v řízení o výkonu rozhodnutí a exekučním řízení. Exekutor je povinen vykonávat své povolání svědomitě a zdržet se všeho, co by mohlo narušit důstojnost exekutorského povolání nebo ohrozit důvěru v nezávislý, nestranný a spravedlivý výkon exekuční činnosti.

Rozdíl vykonavatelů exekuce je podle Smrčky (2010, s. 217) zřetelný i v nákladech. Soudní vykonavatel je spjat s mešními náklady, nicméně i tyto náklady vyjdou maximálně na 50 tis. Kč. Náklady na exekutora jsou ovlivněny procenty z dlužné částky. Exekutor má nárok až na 15 % z vymáhané částky. Exekutor má oproti soudnímu vykonavateli efektivnější výkon. Může to být dáno motivací, jelikož mají vyšší odměny za získání dlužníkovy majetku. Dlužník se dozví o exekuci až po výkonu exekutora, a to z toho důvodu, aby dlužník nemohl svůj majetek skrýt. Exekutor si sám zvolí způsob exekuce. Mezi způsoby exekuce patří srážka ze mzdy, prodej movitých a nemovitých věcí, prodej

podniku, pohledávky. U zabavených movitých věcí musí exekutor provést označení věci a následně je sepsat a zařídit převoz do úschovy.

V případě pohledávky mohou věřitelé dle Jandy (2011, s. 130) tuto pohledávku prodat. Dostanou peníze od kupce ihned a nemusí čekat na splacení dlužníkem, které ani nemusí přijít. Věřitelé nedostanou celou sumu pohledávky, ale i tak to pro ně může být výhodné. Věřitelům totiž odpadá práce se soudním řízením a vymáháním peněz a mají peníze ihned. Souhlas dlužníka k prodeji pohledávky není potřeba.

Pokud dlužník není schopen plnit své závazky, může se dostat do tzv. insolvence. Insolvenci upravuje zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Tento zákon je platný od 09. 05. 2006 a nabyl účinnosti dne 01. 01. 2008. Zákon spadá pod občanské právo a je rozdělen na čtyři části (obecná část, způsoby řešení úpadku, akreditace pro poskytování služeb v oblasti oddlužení, společná ustanovení). „*Tento zákon upravuje řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů.*“ Dále insolvenční zákon zahrnuje oddlužení dlužníka. Dlužník je v úpadku, jestliže má více věřitelů, peněžité závazky po dobu delší než 30 dní po lhůtě splatnosti a tyto závazky není schopen splatit. Dlužník není schopen plnit své závazky, pokud zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků, své závazky neplní po dobu delší než 3 měsíce po lhůtě splatnosti, není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí či nesplnil povinnost předložit seznamy uvedené v § 104 odst. 1, kterou mu uložil insolvenční soud. Zákon č. 182/2006 Sb., § 4 říká, že „*způsobem řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka v insolvenčním řízení se rozumí konkurs, reorganizace, oddlužení a zvláštní způsoby řešení úpadku, které tento zákon stanoví pro určité subjekty nebo pro určité druhy případů. Rozhodnutím insolvenčního soudu o způsobu řešení úpadku se rozumí, jde-li o konkurs nebo o některý ze zvláštních způsobů řešení úpadku, rozhodnutí o prohlášení konkursu na majetek dlužníka, jde-li o reorganizaci, rozhodnutí o povolení reorganizace a jde-li o oddlužení, rozhodnutí o povolení oddlužení*“.

Insolvenční řízení spočívá dle Zákona č. 182/2006 Sb., § 5 zejména na těchto zásadách:

- a) „insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů;
- b) věřitelé, kteří mají podle tohoto zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti;
- c) nestanoví-li tento zákon jinak, nelze práva věřitele nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení omezit rozhodnutím insolvenčního soudu ani postupem insolvenčního správce;
- d) věřitelé jsou povinni zdržet se jednání, směřujícího k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, ledaže to dovoluje zákon.“

Krajní možností v případě zadlužení dle Jandy (2013, s. 151) může být osobní bankrot. Dlužník se totiž může dostat do situace, kdy již není schopný splácet svůj dluh a vyčerpal již všechny své možnosti. V tomto případě je oprávněn vyhlásit osobní bankrot a nechat se oddlužit. Každé individuální insolvenční řízení posuzuje insolvenční soud (Krajský soud). Podmínkou je, aby dlužník měl stabilní příjem a splatil během pěti let alespoň 30 % svého dluhu. Oddlužení může proběhnout zpeněžením majetku nebo splněním splátkového kalendáře.

3.3.4 Předcházení dluhům

Předcházení dluhům je podle Smrčky (2010, s. 86) nezbytné pro správné fungování domácností, co se týká financí. Necelé dvě třetiny domácností v České republice se potýká s problémy, že příjmy jsou stejně velké jako výdaje, to znamená žádná úspora a rezerva na horší časy a ještě daleko horší je varianta, kdy výdaje převyšují příjmy a domácnosti se tak stávají zadlužené.

Finanční gramotnost je dle Novákové (2011, s. 22-26) a Teplého (2013, s. 41-42) velmi důležitý faktor v předcházení dluhům. Patří mezi rozhodující faktory ekonomické psychologie a váže se na inteligenci jedince. Intelligence je částečně dědičná, ale ve větší míře souvisí s podmínkami prostředí, ve kterém se jedinci pohybují a vyrůstají. Pokud člověk není finančně gramotný, má to na něj negativní ekonomický i psychologický dopad. Člověk bez finanční gramotnosti se špatně orientuje v cenové problematice a neumí se

svými penězi správně nakládat. Jedna z mnoha definic finanční gramotnosti říká, že finanční gramotnost představuje znalost současného stavu vlastních prostředků, schopnost jedince sestavit si a dodržovat vlastní rozpočet, plánovat výdaje a připravovat se na případnou ztrátu hlavního příjmu. Finanční gramotnost se z hlediska finančních institucí dělí do dvou úrovní, a to na prvotní a druhotnou úroveň. Prvotní úroveň představuje spotřebitele využívajícího nabídky od důvěryhodných a renomovaných společností a vyhýbá se tak produktům od pochybných institucí a lichvářů. Druhotná úroveň představuje schopnost spotřebitele porovnat jednotlivé produkty finančních institucí a vybrat si tu nejvýhodnější možnou nabídku.

Pokud se chtějí domácnosti vyhnout větším finančním potížím, měly by dle Málka, Oškrdalové a Valoucha (2010, s. 124) ovládat své osobní plánování. Smyslem plánování není najít nejlepší cestu, jak se připravit na důchod nebo zabezpečit rodinu, ale najít individuální způsob, který nejvíce vyhovuje členům domácnosti. Plánováním jedinec získává přehled o veškerých financích, možných půjčkách a rizicích s nimi spojených a dále získává přehled o rezervách. Musí si určit své cíle a ujasnit priority.

Každý finanční plán by měl dle Novákové (2011, s. 317) obsahovat přehled příjmů a všechny předpokládané výdaje. Dále je vhodné do finančního plánu zanést ošetření osobních rizik, plány investic, plánování nezávislého penzijního věku, vzdělání dětí a dědictví. Cílem finančního plánu je nalézt správnou kombinaci příjmů a výdajů tak, aby vznikly úspory a volné peněžní prostředky pro využití v budoucnu.

Ne jen u nás, ale i ve světě existuje podle Málka, Oškrdalové a Valoucha (2010, s. 124) spousta lidí, kteří své finance neplánují. Hlavním důvodem bývá pohodlnost těchto lidí. Lidé jsou líní zjišťovat přesné a podrobné informace o svých financích, jak s nimi nakládají a jak by se s nimi dalo nakládat výhodněji. Pokud si už lidé nějaký finanční plán vytvoří, tak jeho dodržování netrvá příliš dlouho. Argumentují tím, že si své peníze chtějí užít, ne je pouze počítat a strádat. Čas, který člověk tráví nad finančním plánováním, by neměl být brán jako promrhaný, ale jako investice do budoucna.

3.3.5 Pojištění schopnosti splácet úvěr

Podle redakce hypoteka.cz (2018) je pojištění schopnosti splácet doplňkový produkt, který poskytuje většina bank. Tento doplňkový produkt kombinuje pojištění proti dvěma základním rizikům, kterými jsou úmrtí a invalidita III. stupně. Pokud by tedy pojištěnec v průběhu splácení úvěru zemřel či mu byla přiznána invalidita III. stupně, uhradila by banka nesplacenou část úvěru smluvní pojišťovna, u které je pojištěnec pojištěn. Nadstandardní variantou tohoto pojištění je možnost pojistit se i pro případ výskytu dlouhodobé pracovní neschopnosti. Některé banky do tohoto pojištění zahrnují také riziko ztráty zaměstnání. Největší výhodou pojištění schopnosti splácet je především relativní jistota, že se během splácení hypotečního úvěru klient nedostane do finančních potíží, které by ho v extrémních případech mohly připravit o střechu nad hlavou. Pokud již má klient zřízené životní pojištění, které není pouze v nejzákladnější verzi, ale je v něm kromě rizika smrti zahrnuta i invalidita, je pro něj toto pojištění zbytečné. K životnímu pojištění se často zřizuje i úrazové pojištění, které klientovi zajistí příjem v případě dlouhodobé hospitalizace či pracovní neschopnosti následkem nemoci a úrazu. Výhodou pojištění schopnosti splácet je tedy pojištění v případě ztráty zaměstnání, získání slevy na úrokové sazbě úvěru, ke kterému klient pojištění zřizuje, a poslední výhodou je jednoduchost sjednání tohoto pojištění. Většinou stačí čestné prohlášení o zdravotním stavu a není tedy potřeba podstupovat různé prohlídky či předkládat zdravotní dokumentaci. Největší nevýhodou je cena pojištění, která se odvíjí od výše úvěrů a pojištění rizik. Pojistnou částku navíc musí klient zaplatit celou najednou ve chvíli, kdy smlouvu uzavírá. Pokud by chtěl klient z tohoto pojištění uplatnit daňové odpočty, tak zde to bohužel není možné. Pojištění schopnosti splácet trvá pouze v době trvání úvěru. Po jeho ukončení už toto pojištění dále neplatí.

4 Vlastní práce

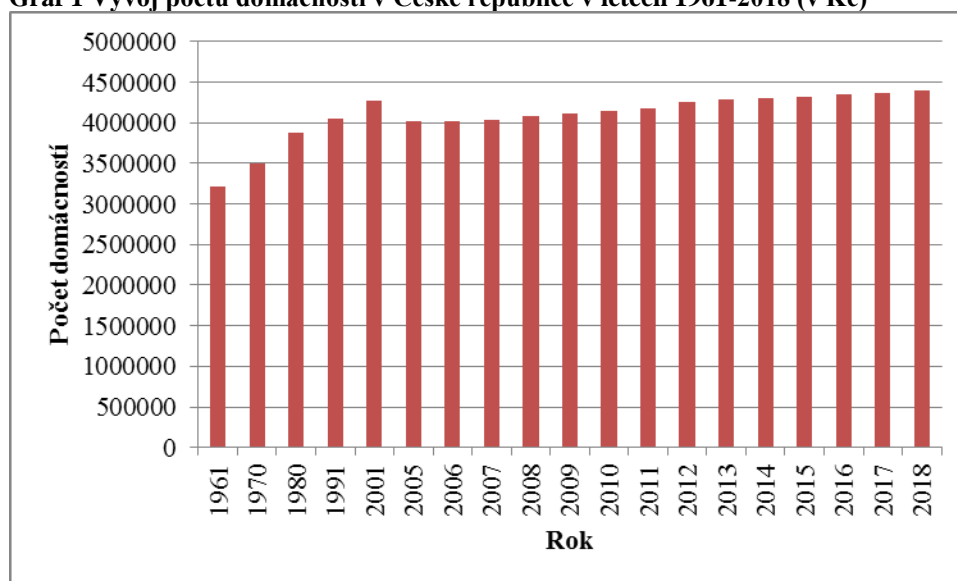
Tato část je situována převážně do období 2005-2018, nicméně u některých ukazatelů jsou použita i starší data pro lepší porovnání. U doplňujících ukazatelů je časové období posunuto až od roku 2010. Vlastní práce se v první řadě skládá z charakteristiky domácností, kde je sledován vývoj počtu domácností, počet členů a jejich složení, věk osoby, která stojí v čele domácnosti a druhy bydlení domácností včetně jejich právních forem, co se užívání bytu týká. Další částí práce je vývoj příjmů domácností na osobu na rok a složení těchto příjmů. Následuje vývoj celkové spotřeby domácností a rozdělení spotřeby podle skupin CZ-COICOP včetně jejich vývoje a podílu na celkové spotřebě. Na konci této sekce je porovnání příjmů a spotřebních výdajů a dochází se ke zjištění, zda domácnosti dosahují úspor či nikoliv. Další část zaujímá celková zadluženost domácností a definování, na jaké kategorie se zadluženost dělí, v jakém poměru a jak se vyvíjí úrokové sazby u jednotlivých kategorií. U vybraných ukazatelů jsou vypočítána tempa růstu v jednotlivých obdobích a podíl jednotlivých kategorií na celkovém počtu. V závěru práce se nachází shrnutí celé vlastní části a případná doporučení pro domácnosti.

4.1 Charakteristika domácností v České republice

Tato sekce vlastní práce se zabývá vývojem domácností, a to z hlediska celkového počtu domácností, složením podle počtu členů a jejich věku, dále jsou zde charakterizovány druhy bydlení domácností včetně jejich právní formy užívání bytu.

Graf 1 znázorňuje vývoj počtu domácností v České republice. Pro představu, jak se počet domácností postupem času vyvíjel, jsou v grafu znázorněny také roky 1961, 1970, 1980, 1991 a 2001. Do roku 1993 se sice jednalo ještě o Československou republiku, nicméně zmíněný počet domácností obsahuje pouze domácnosti na území dnešní České republiky. V období od roku 2005 do roku 2018 jsou počty domácností znázorněny každoročně, aby byl patrný meziroční růst či pokles.

Graf 1 Vývoj počtu domácností v České republice v letech 1961-2018 (v Kč)

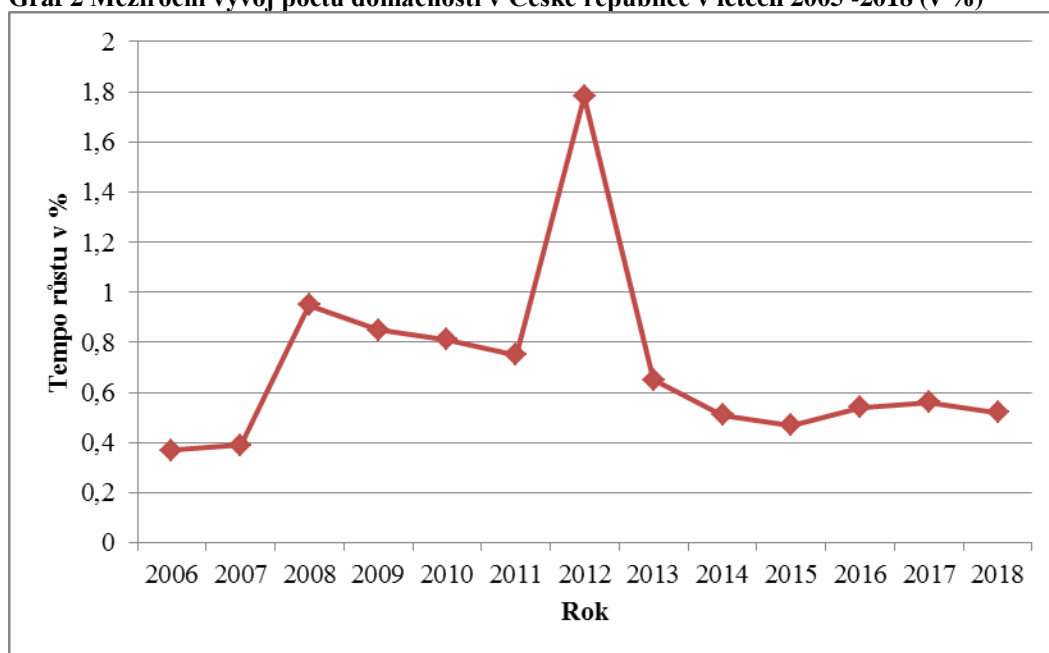

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2007a), ČSÚ (2009a), ČSÚ (2010a,b), ČSÚ (2011a), ČSÚ (2012a), ČSÚ (2013a), ČSÚ (2014a), ČSÚ (2015a), ČSÚ (2016a), ČSÚ (2017a), ČSÚ (2018a), Infostat (2002)

Počet domácností v České republice má rostoucí tendenci. V roce 2018 bylo evidováno 4 394 869 domácností a tento počet je zároveň nejvyšším v celém sledovaném období. Od roku 1961 počet domácností postupně rostl, až do roku 2001, kdy v tomto roce bylo evidováno 4 270 700 domácností. V roce 2005 nastalo oproti roku 2001 snížení, kdy počet domácností klesl o 6 % na celkem 4 012 695 domácností. Propad o 6 % představoval celkem 258 005 domácností. Tento propad byl zároveň největším propadem za celé sledované období. Jelikož mezi lety 2001 a 2005 nejsou známy další roky, je těžké říci, jakým tempem se počet domácností snižoval. Od roku 2005 počet domácností opět rostl, ale počet z roku 2001 byl překonán až v roce 2013, kdy bylo evidováno celkem 4 282 499 domácností. Nárůst počtu domácností byl znatelný také v roce 2012, kdy oproti roku 2011 nárůst představoval 74 247 domácností.

V následujícím grafu 2 jsou znázorněny meziroční změny počtu domácností v České republice, které jsou vypočítány na základě vzorce tempa růstu, který je zobrazen v metodice. Vývoj meziročních změn je zobrazen v časové řadě 2005-2018.

Graf 2 Meziroční vývoj počtu domácností v České republice v letech 2005 -2018 (v %)

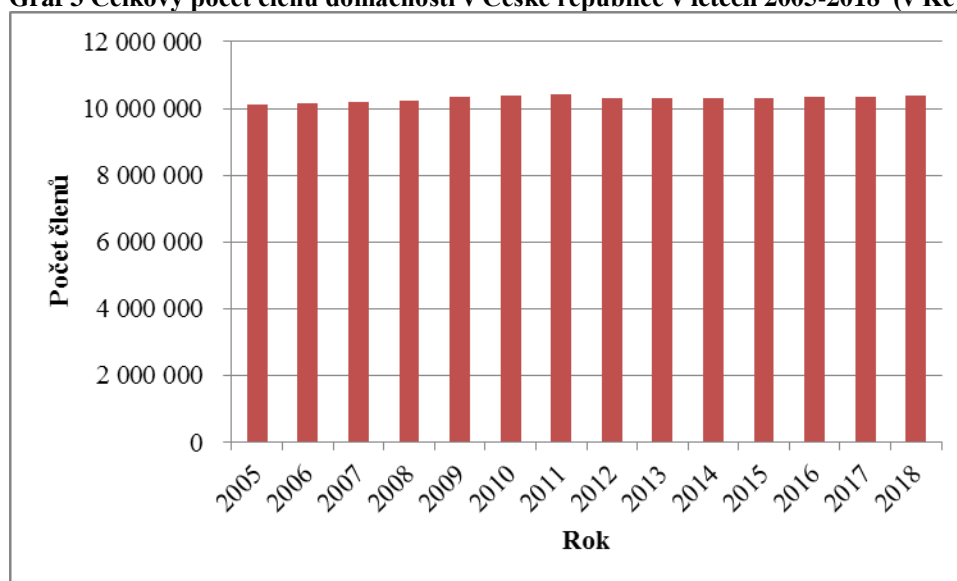

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2007a), ČSÚ (2009a), ČSÚ (2010a,b), ČSÚ (2011a), ČSÚ (2012a), ČSÚ (2013a), ČSÚ (2014a), ČSÚ (2015a), ČSÚ (2016a), ČSÚ (2017a), ČSÚ (2018a), Infostat (2002)

Z grafu 2 jsou vynechány období před rokem 2005, jelikož by graf zkreslovaly a nebyl by tak přehledný. Ve sledovaném období 2005-2018 se až na rok 2012 vždy počet domácností zvyšoval o necelé jedno procento. Ve zmiňovaném roce 2012 představoval nárůst počtu domácností o 1,78 % oproti předchozímu roku. Následně se meziroční vývoj pohybuje pod hranicí 0,7 %.

Graf 3 představuje vývoj počtu členů domácností v České republice v letech 2005-2018. Počet členů domácností se ve sledovaném období pohybuje mezi 10 100 000-10 500 000 a má rostoucí charakter s velkým nárůstem v letech 2009-2011. U tohoto grafu nejsou rozdíly v počtu členů domácností téměř patrné, jelikož se počet pohybuje kolem již výše zmíněných 10 000 000. I tento ukazatel obsahuje v následujícím grafu 4 meziroční změny počtu členů domácností, a to hlavně z důvodu vývoje počtu členů, který není v grafu 3 téměř patrný.

Graf 3 Celkový počet členů domácností v České republice v letech 2005-2018 (v Kč)

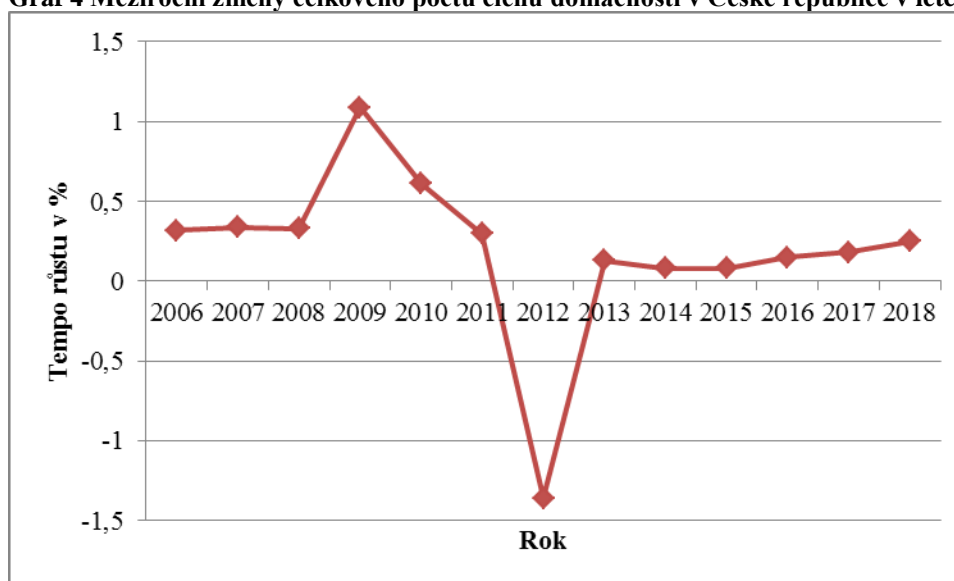

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2007a), ČSÚ (2009a), ČSÚ (2010a,b), ČSÚ (2011a), ČSÚ (2012a), ČSÚ (2013a), ČSÚ (2014a), ČSÚ (2015a), ČSÚ (2016a), ČSÚ (2017a), ČSÚ (2018a)

V roce 2018 bylo Českým statistickým úřadem evidováno 10 384 504 členů domácností. I když má celkový vývoj počtu členů rostoucí charakter, tak rok 2018 nepředstavuje období s nejvyšším počtem. Nejvyšší počet členů domácností ve sledovaném období byl evidován v roce 2011 a představoval 10 434 558 členů. V roce 2009 byl oproti roku 2008 nárůst zhruba o 1 %, v roce 2010 oproti roku 2009 o 0,6 % a z roku 2010 na rok 2011 byl nárůst o 0,30 % a tento nárůst představoval 31 722 členů domácností. Po roce 2011 následoval propad o 1,36 %, a tak v roce 2012 bylo evidováno 10 293 025 domácností. Následně od roku 2012 až do roku 2018 začal počet členů domácností opět růst a jeho vzestup se dá předpokládat i pro následující období.

Následující graf 4 znázorňuje meziroční změny celkového počtu členů domácností v České republice v letech 2005-2018 v procentuálním vyjádření. U tohoto ukazatele hodnoty sahají až do záporu, neboť počet členů domácností klesl. Graf není nijak pravidelný, obsahuje velké množství výkyvů, ačkoli tyto výkyvy nejsou v předchozím grafu vůbec patrné.

Graf 4 Meziroční změny celkového počtu členů domácností v České republice v letech 2005-2018 (v %)

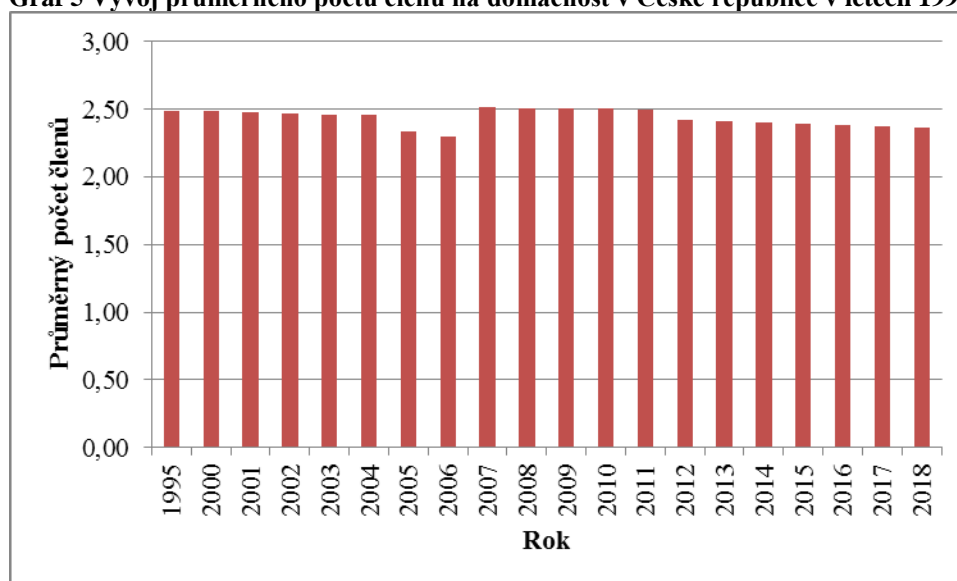

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2007a), ČSÚ (2009a), ČSÚ (2010a,b), ČSÚ (2011a), ČSÚ (2012a), ČSÚ (2013a), ČSÚ (2014a), ČSÚ (2015a), ČSÚ (2016a), ČSÚ (2017a), ČSÚ (2018a)

Z počátku sledovaného období má graf spíše konstatní průběh. První výkyv byl zaznamenán v roce 2009, kdy oproti roku 2008 počet členů domácností vzrostl o 1,09 %. Tento výkyv je druhý nejvyšší ze sledovaných výkyvů v tomto období. Následně tempo růstu klesalo a v roce 2012 kleslo až do záporných hodnot, kdy počet členů domácností se snížil o 1,36 %. Tato hodnota představovala nejvyšší hodnotu ze sledovaného období. Následně počet členů v roce 2013 vzrostl o 0,13 %. Tempo růtu se následující období udržovalo v hranici od 0-0,5 %.

Graf 5 znázorňuje vývoj průměrného počtu členů na domácnost v České republice. Celkově se průměrný počet členů na domácnost ve sledovaném období pohybuje v rozmezí od 2,30 do 2,52 členů. Časová řada zde začíná rokem 2000 a rok 1995 je zde použit pro porovnání, jak se průměrný počet členů na domácnost pohyboval o pět let dříve. Průměrný počet členů na domácnost v České republice zde není brán jako jeden z hlavních zkoumaných ukazatelů, proto zde vývoj tempa růstu není znázorněn.

Graf 5 Vývoj průměrného počtu členů na domácnost v České republice v letech 1995-2018 (v ks)

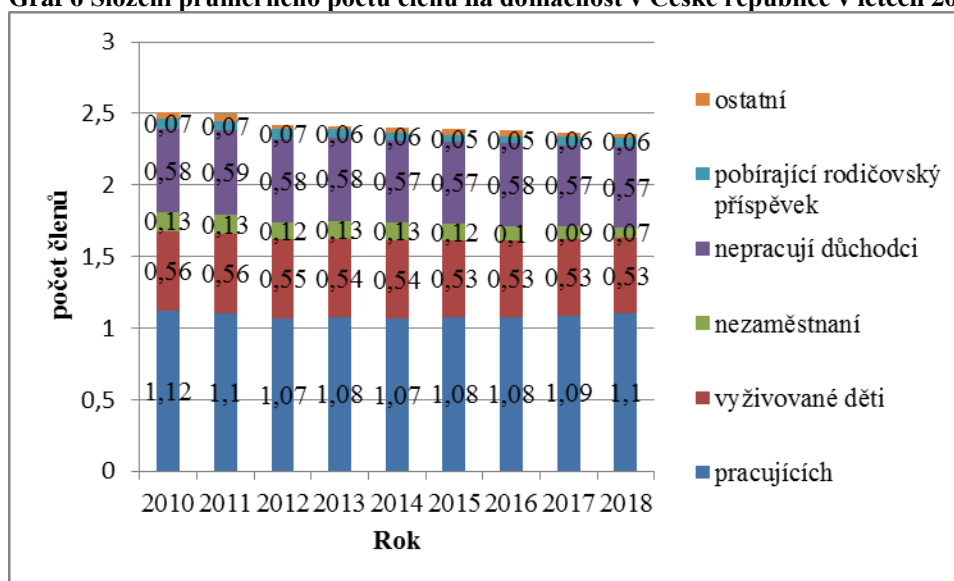

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2007a), ČSÚ (2009a), ČSÚ (2010a,b), ČSÚ (2011a), ČSÚ (2012a), ČSÚ (2013a), ČSÚ (2014a), ČSÚ (2015a), ČSÚ (2016a), ČSÚ (2017a), ČSÚ (2018a)

V roce 2018 průměrný počet členů na domácnost představoval 2,36 členů. Tento rok ale za celé sledované období nepředstavoval rok s nejnižším průměrným počtem členů na domácnost. Nižšího počtu členů dosahovaly roky 2005 a 2006. V roce 2005 představoval průměrný počet 2,34 členů a v roce 2006 počet ještě klesl na 2,30 členů na domácnost. Naopak nejvíce členů dosahovaly domácnosti v roce 2007, kdy bylo průměrně dosaženo 2,52 členů na domácnost. Rok 1995 představoval stejný průměrný počet členů jako rok 2000 a celkově se tedy během těchto pěti let průměrný počet členů na domácnost nezměnil. Od roku 2000 začínal průměrný počet členů klesat a pokračoval až do roku 2006, kdy bylo dosaženo již zmíněných 2,30 členů. Následně v roce 2007 tento počet stoupl na výše zmíněných 2,52 členů a poté začal průměrný počet členů na domácnost opět klesat, a to až do roku 2018.

Graf 6 zobrazuje složení průměrného počtu členů na domácnost. Na složení těchto členů se podílejí pracující členové včetně oddělené skupiny samostatně činných, dále vyživované děti, nezaměstnaní členové, nepracující důchodci, rodiče pobírající rodičovský příspěvek a ostatní členové.

Graf 6 Složení průměrného počtu členů na domácnost v České republice v letech 2010-2018 (v %)

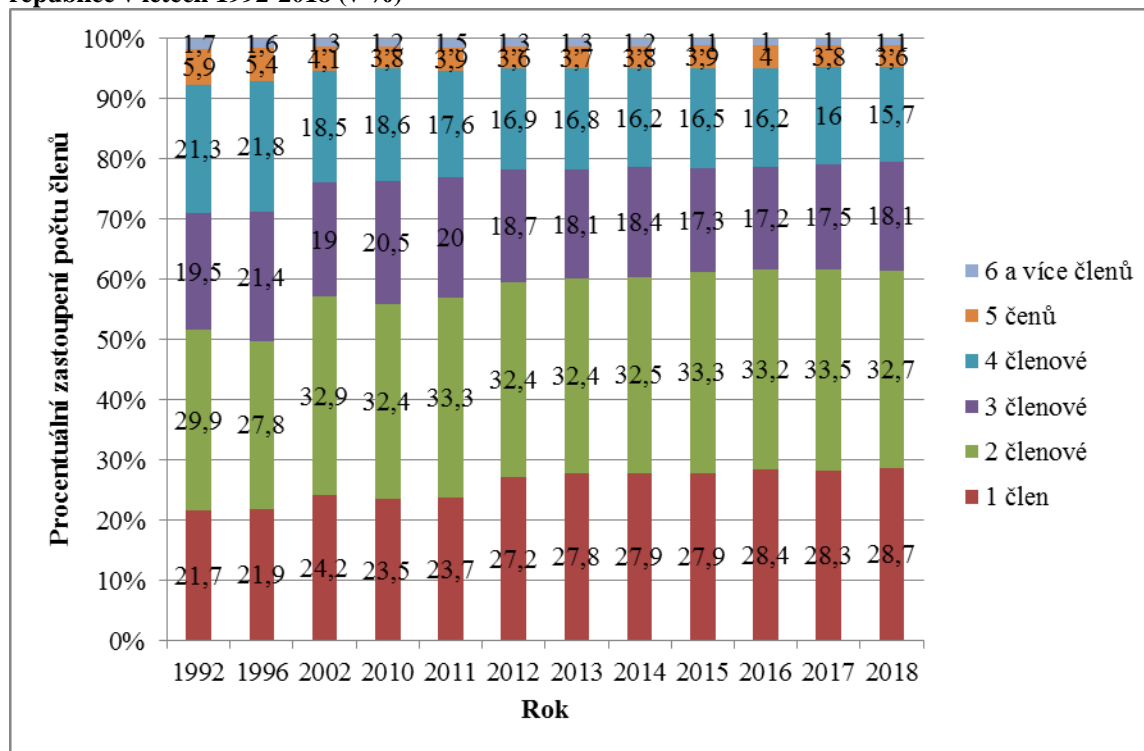

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2010a), ČSÚ (2011a), ČSÚ (2012a), ČSÚ (2013a), ČSÚ (2014a), ČSÚ (2015a), ČSÚ (2016a), ČSÚ (2017a), ČSÚ (2018a)

V roce 2010 bylo na domácnost evidováno průměrně 2,51 členů, z nichž 1,12 členů bylo pracujících, 0,56 vyživovaných dětí, 0,13 nezaměstnaných, 0,58 nepracujících důchodců, 0,07 členů pobírajících rodičovský příspěvek a 0,05 členů ostatních. Počet členů pracujících se skládá také z počtu členů samostatně činných. Tento počet byl v celém sledovaném období konstantní a představoval 0,19 průměrných členů. Počet vyživovaných dětí se ve sledovaném období snižoval, ale velmi pomalu. Počet nezaměstnaných členů se mezi lety 2010 až 2015 téměř neměnil a pohyboval se mezi 0,12 a 0,13 členy. Tento počet začal klesat až od roku 2016, kdy se v roce 2018 dostal na celkový počet 0,07 nezaměstnaných členů. Nepracující důchodci zaujímali ve sledovaném období počet od 0,57 do 0,59. Osoby na rodičovské dovolené se skládaly na průměrném počtu členů na domácnost v roce 2010 pouze z 2,8 %. Průměrný počet těchto členů se tak ve sledovaném období pohyboval pouze mezi 0,05 a 0,07 členy.

Graf 7 znázorňuje podíl domácností podle počtu členů v domácnosti na celkovém počtu domácností v České republice ve sledovaném období 1992-2018. V grafu se promítají jednočlenné domácnosti, dvoučlenné, tříčlenné, čtyřčlenné, pětičlenné a také šesti a více členné domácnosti. Od roku 2010 jsou domácnosti podle počtu členů sledovány každoročně a roky 1992, 1996 a 2002 zde slouží jako pohled do vzdálenější historie a také k porovnání, jak se domácnosti podle počtu členů posouvaly v těchto skokových obdobích. Rok 1992 obsahuje pouze domácnosti na dnešním území České republiky.

Graf 7 Podíl domácností podle počtu členů v domácnosti na celkovém počtu domácností v České republice v letech 1992-2018 (v %)

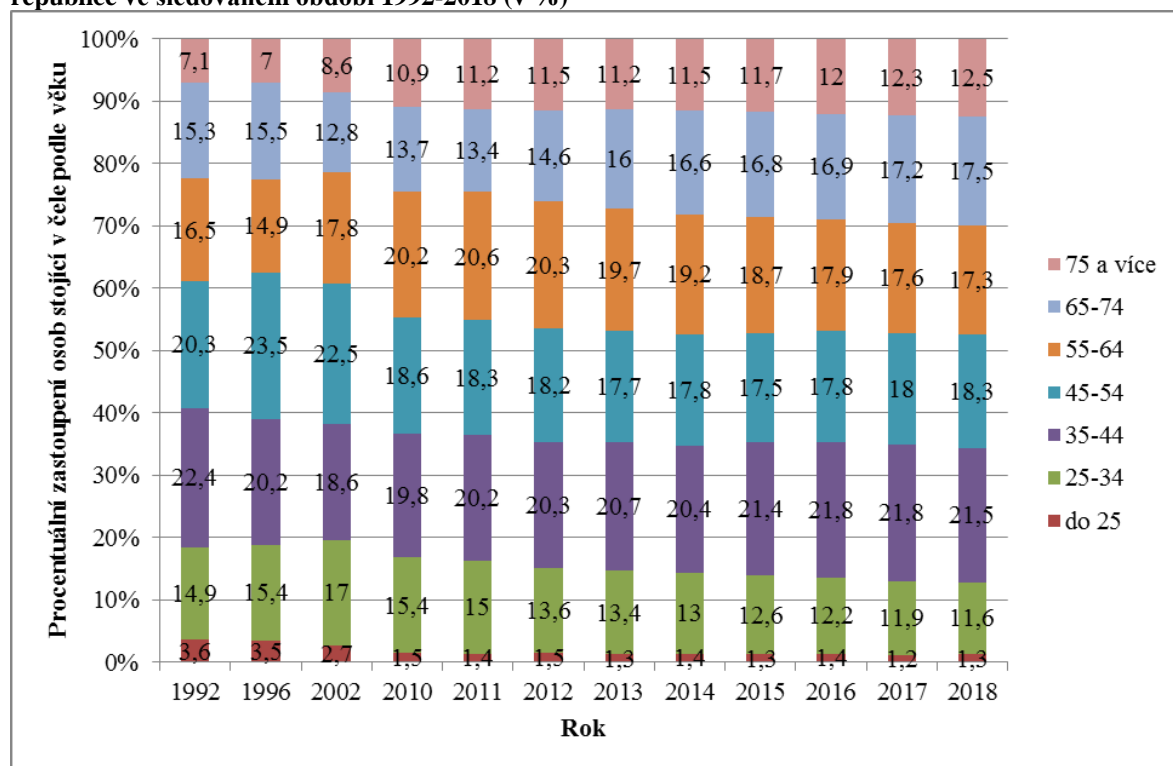

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2004a), ČSÚ (2010a), ČSÚ (2011a), ČSÚ (2012a), ČSÚ (2013a), ČSÚ (2014a), ČSÚ (2015a), ČSÚ (2016a), ČSÚ (2017a), ČSÚ (2018a), Eurostat (2020)

Domácnost je v tomto grafu členěna podle počtu členů, které ji tvoří. Ve sledovaném období 1992-2018 se nejčastěji vyskytovaly dvoučlenné domácnosti. V celém sledovaném období dvoučlenné domácnosti zaujímaly 27-34 % všech domácností v České republice. Nejvíce těchto domácností se vyskytovalo v roce 2017, kdy dvoučlenné domácnosti zaujímaly 33,5 % na celkovém počtu domácností v České republice. Druhé místo zaujímaly jednočlenné domácnosti a jejich počet stále roste. Ve sledovaném období nastalo snížení podílu výskytu těchto domácností pouze v roce 2010, kdy zastoupení jednočlenných domácností kleslo o 0,5 %. Poslední místo obsazovaly šestičlenné a více než šestičlenné domácnosti, jejichž zastoupení není v dnešní době příliš hojné. Největší zastoupení těchto domácností bylo v roce 1992 a činilo 1,7 %. Tyto domácnosti se vyskytovaly pouze z 1-1,7 % na celkovém počtu domácností. Při porovnání let 2002 a 2010 nebyl v grafu patrný velký rozdíl. Při porovnání roku 1992 s rokem 2010 jsou rozdíly patrné. V roce 2010 oproti roku 1992 stoupl počet jednočlenných, dvoučlenných a tříčlenných domácností, naopak klesl počet čtyřčlenných, pětičlenných a šesti a vícečlenných domácností.

Graf 8 znázorňuje podíl domácností podle věku osoby stojící v jejím čele na celkovém počtu domácností v České republice. Časová řada probíhá až od roku 2010 a roky 1992, 1996 a 2002 jsou zde použity pro porovnání, jak se tyto podíly vyvíjely napříč obdobími. Věkové hranice jsou zde rozděleny do hranic: osoba v čele do 25 let, 25-34 let, 35-44 let, 45-54 let, 55-64 let, 65-74 let a 75 a více let. Už na první pohled je patrné, že nejčastěji se v čele domácností vyskytovaly osoby ve věku 35-44 let.

Graf 8 Podíl domácností podle osoby stojící v jejím čele na celkovém počtu domácností v České republice ve sledovaném období 1992-2018 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2004a), ČSÚ (2010a), ČSÚ (2011a), ČSÚ (2012a), ČSÚ (2013a), ČSÚ (2014a), ČSÚ (2015a), ČSÚ (2016a), ČSÚ (2017a), ČSÚ (2018a)

Každá domácnost má určitou osobu, která stojí v jejím čele. V roce 2018 měla největší procentuální zastoupení osoba ve věku 35-44 let. Naopak nejmenší zastoupení v tomto roce měly osoby do 25 let. V dřívější době měly ženy děti mnohem dříve, než je tomu dnes, proto se dá předpokládat, že osoba stojící v čele domácnosti by měla mít věk nižší, než má v dnešní době. Rodiny byly ale obecně zakládány dřív bez ohledu na narození dětí. Graf 8 ale tuto teorii vyvrací a v roce 1992 bylo největší zastoupení osob stojící v čele domácnosti ve věku 35-44 let, jako je tomu dnes. V roce 1996 a 2002 se průměrný věk osob stojící v čele zvyšoval a dostal se na hranici 45-54 let. V roce 2010 a 2011 se věk opět

zvýšil a nejčastěji stály v čele domácností osoby ve věku 55-64 let. Tyto osoby stály v čele domácnosti cca ve 20 % na celkový počet domácností v České republice. Rok 2012 obsahoval stejné zastoupení osob ve věku 35-44 a 55-64 let a od roku 2013 až do roku 2018 stály v čele domácností nejčastěji osoby jen ve věku 35-44 let. Osoby ve věku do 25 let měly největší zastoupení v roce 1992 a postupně klesaly. V roce 1992 tyto osoby představovaly podíl 3,6 % na celkovém počtu domácností.

Na grafu 9 je znázorněno procentuální zastoupení typu bydlení domácností. Je zde znázorněno, kolik procent domácností žije v rodinném domě, bytovém domě a jiných budovách. Z grafu je patrné, že domácnosti nejčastěji žijí v bytových domech a až následně v domech rodinných. V jiných budovách žije necelé jedno procento domácností, proto toto zastoupení není na následujícím grafu viditelné.

Graf 9 Bydlení domácností podle druhu domu v České republice v letech 2010-2018 (v %)

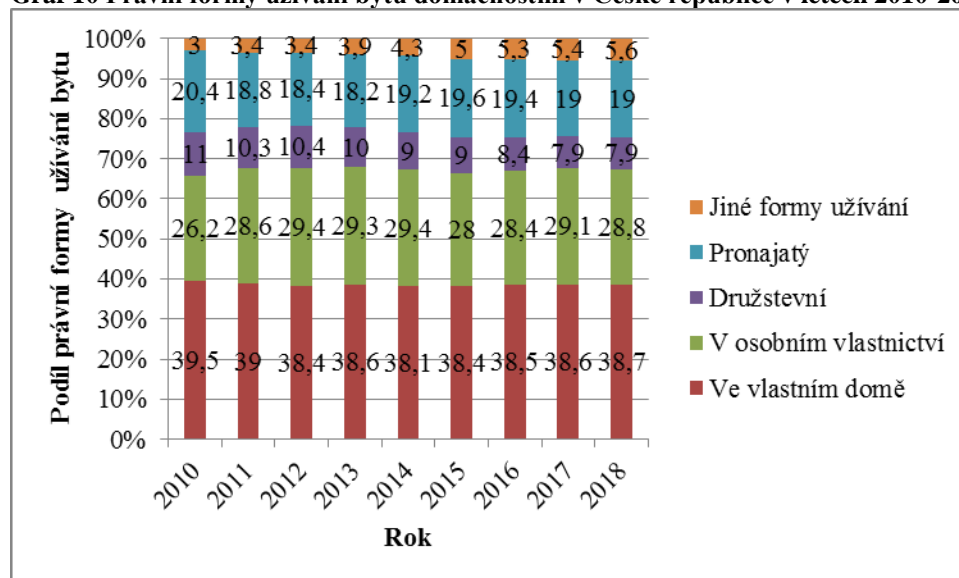
Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2010a), ČSÚ (2011a), ČSÚ (2012a), ČSÚ (2013a), ČSÚ (2014a), ČSÚ (2015a), ČSÚ (2016a), ČSÚ (2017a), ČSÚ (2018a)

Více jak polovina domácností bydlí v bytových domech. Může to být způsobeno tím, že v posledních letech je stále větší problém dosáhnout na možnosti hypotéky a také nedostatečnými úspory domácnosti, zejména domácnosti mladých lidí. Podíl domácností žijících v bytových domech je téměř po celé období konstatní. Pohybuje se v rozmezí 56-57 %. Počet domácností žijících v rodinných domech se za celé sledované období také téměř nemění. Podíl těchto domácností se pohybuje v rozmezí 42-43 %. Třetí skupinou

jsou domácnosti žijící v jiné budově a tento podíl zaujímá 0,3-0,6 % na celkovém bydlení. Tento malý podíl není na grafu 9 patrný.

Graf 10 znázorňuje právní formu užívání bytu domácnostmi. Domácnosti mají byt buď vlastní bydlení, byt v osobním vlastnictví, pronajatý, družstevní, či v jiné formě užívání. Nejvíce domácností však vlastní svůj byt.

Graf 10 Právní formy užívání bytu domácnostmi v České republice v letech 2010-2018 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2010a), ČSÚ (2011a), ČSÚ (2012a), ČSÚ (2013a), ČSÚ (2014a), ČSÚ (2015a), ČSÚ (2016a), ČSÚ (2017a), ČSÚ (2018a)

Nejčastější právní formy užívání bytu je vlastní dům. Vlastní dům má kolem 38 % domácností v České republice. Na druhém místě je dům či byt v osobním vlastnictví, kdy tuto formu využívá mezi 26-30 % domácností. Značná část domácností má dům či byt pronajatý. Nájem tak platí 18-21 % domácností. Dalším způsobem vlastnictví je dům či byt v družstevním vlastnictví. V družstevním domě či bytě bydlí mezi 7-11 % domácností. Posledním typem vlastnictví je jiná forma užívání, než jsou již výše zmíněné formy a tento typ se vyskytuje pouze z 3-6 %.

4.2 Statistika rodinných účtů v České republice

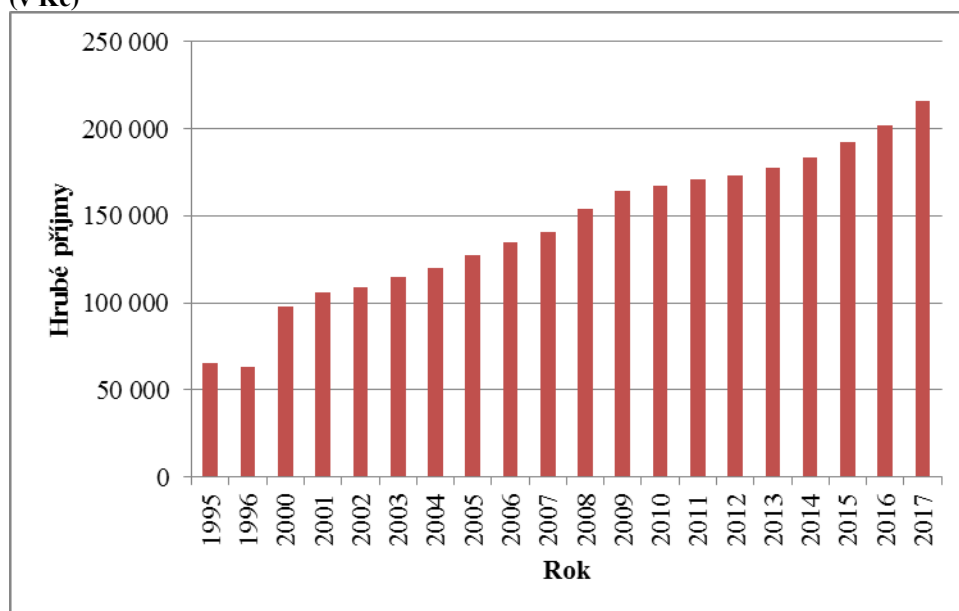
Statistika rodinných účtů zde představuje poměr příjmů a výdajů domácností, konkrétně příjmy a spotřební výdaje na osobu na rok. Je zde sledován vývoj příjmů domácností včetně jeho složení a poměru na celkovém příjmu. Následně je popsána spotřeba

domácností, která je rozdělena podle skupin CZ-COICOP. Na konci této sekce je porovnání příjmů a výdajů domácností a zhodnocení, zda dosahují úspor, či se musí zadlužit, aby poplatily své výdaje.

4.2.1 Příjmy domácností v České republice

Graf 11 znázorňuje vývoj hrubých ročních příjmů domácností na osobu na rok. Roky 1995 a 1996 jsou zde zachyceny pro porovnání vývoje a pravidelná časová řada začíná až od roku 2000. Celkově se za celé sledované období hrubé roční příjmy pohybují mezi 63 000 až 216 000 Kč na osobu.

Graf 11 Hrubé roční peněžní příjmy domácností v České republice na osobu na rok v letech 1995-2017 (v Kč)

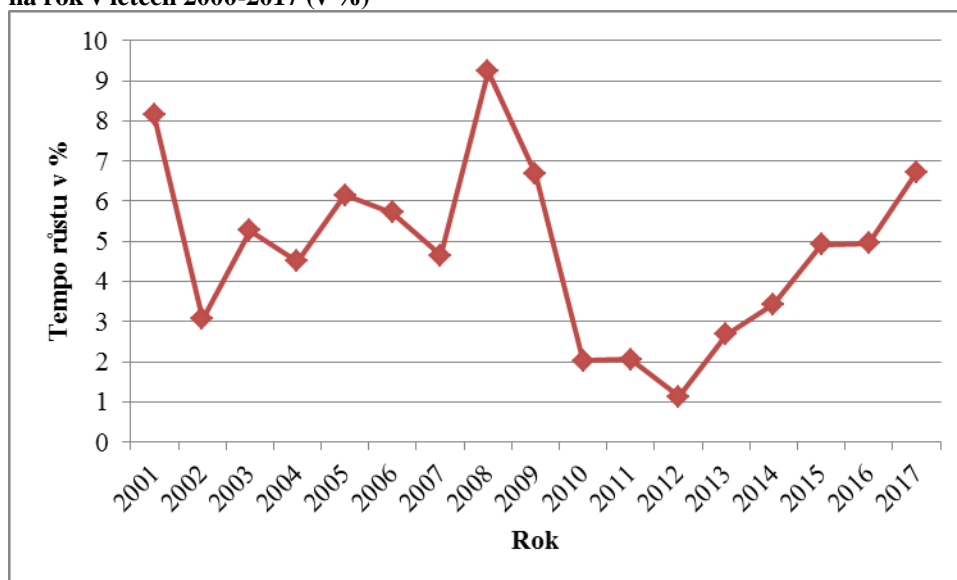

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2004a), ČSÚ (2007a), ČSÚ (2009a), ČSÚ (2011a), ČSÚ (2012a), ČSÚ (2013a), ČSÚ (2014a), ČSÚ (2015a), ČSÚ (2016a), ČSÚ (2017a), ČSÚ (2018a)

Z grafu 11 je patrné, že hrubé roční příjmy domácností na osobu postupně rostou. Nejnižšího příjmu domácnosti dosahovaly v roce 1996, kdy tento příjem představoval 63 470 Kč na osobu na rok. V roce 1996 nastal oproti roku 1995 mírný propad a hrubý příjem se tak snížil o 2,68 %. Následně začíná hrubý roční příjem domácností růst a roste až do roku 2017, kdy se částka ročního příjmu na osobu v domácnosti vyšplhala na 215 669 Kč.

Graf 12 znázorňuje meziroční změny hrubých ročních peněžních příjmů domácností v České republice na osobu na rok. Graf není vůbec pravidelný, obsahuje spoustu výkyvů, nicméně v žádném období příjmy domácností v České republice neklesly.

Graf 12 Meziroční změny hrubých ročních peněžních příjmů domácností v České republice na osobu na rok v letech 2000-2017 (v %)

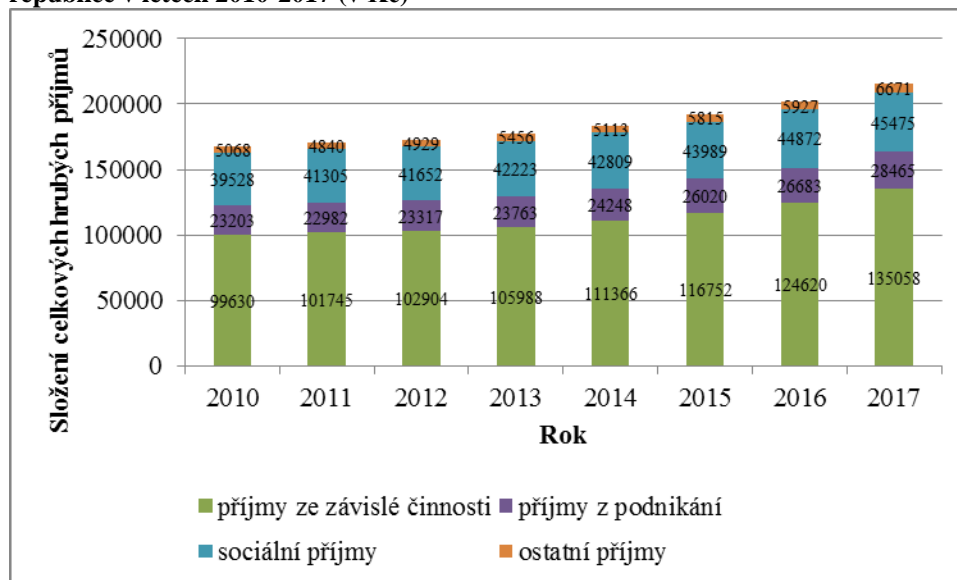

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2004a), ČSÚ (2007a), ČSÚ (2009a), ČSÚ (2011a), ČSÚ (2012a), ČSÚ (2013a), ČSÚ (2014a), ČSÚ (2015a), ČSÚ (2016a), ČSÚ (2017a), ČSÚ (2018a)

Nejvyšší meziroční změny dosahoval rok 2008, kdy se hrubé roční příjmy zvýšily oproti roku 2007 o 9,23 %. Naopak nejméně se příjmy změnily v roce 2012, kdy oproti roku 2011 příjmy vzrostly pouze o 1,13 %. V roce 2017 se hrubé příjmy zvýšily o 6,71 % a podle grafického vyjádření, které nepředstavuje žádný pokles během sledovaného období, se dá předpokládat, že příjmy porostou i nadále.

Na grafu 13 jsou znázorněny jednotlivé druhy příjmů, které se podílejí na celkových hrubých příjmech domácností v České republice. Mezi jednotlivé druhy zde patří příjmy ze závislé činnosti, příjmy z podnikání, sociální příjmy a příjmy ostatní.

Graf 13 Podíl jednotlivých druhů příjmů na celkových hrubých příjmech domácností v České republice v letech 2010-2017 (v Kč)

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2011a), ČSÚ (2012a), ČSÚ (2013a), ČSÚ (2014a), ČSÚ (2015a), ČSÚ (2016a), ČSÚ (2017a), ČSÚ (2018a)

Hrubé roční peněžní příjmy se skládají z příjmů ze závislé činnosti, podnikání, sociálních příjmů a ostatních příjmů. Nejvíce celkových příjmů tvoří příjmy ze závislé činnosti, které se podílejí zhruba ze 60 % na celkových hrubých příjmech domácností v České republice. Příjmy ze závislé činnosti každoročně rostou z důvodu zvyšující se minimální mzdy a klesajícího podílu nezaměstnaných osob. Do kategorie příjmů ze závislé činnosti se řadí příjmy z hlavního zaměstnání a ostatní příjmy ze závislé činnosti. Značný podíl na celkových hrubých příjmech mají sociální příjmy, které poskytuje stát domácnostem ve formě důchodů, dávek nemocenského pojištění, náhrady mzdy při pracovní neschopnosti, podpory v nezaměstnanosti a dávek státní sociální podpory. Dávky státní sociální podpory zahrnují přídatky na děti, rodičovský příspěvek, příspěvek na bydlení a ostatní dávky. Sociální příjmy se na celkových příjmech podílejí cca z 23 %. Sociální příjmy se také každoročně zvyšují, a to díky zvyšujícím se státním dávkám a také zvyšující se mzdě, ze které se odvádí poměrná část na sociální a zdravotní pojištění. Příjmy z podnikání se podílejí z cca 13 % na celkových příjmech a jejich hodnota s výjimkou roku 2011 roste. Do těchto příjmů se řadí příjmy z hlavní i vedlejší činnosti podnikání a příjmy z prodeje. Ostatní příjmy se podílejí kolem 4 % na celkových příjmech domácností. To této kategorie příjmů se řadí příjmy z kapitálového majetku, pronájmu, životního a penzijního pojištění a přijaté peněžní transfery mezi domácnostmi.

Tabulka 2 obsahuje hodnoty hrubých příjmů domácností včetně jejich procentuálního složení na celkových hrubých příjmech. Hrubé peněžní příjmy se skládají z příjmů ze závislé činnosti, podnikání, sociálních příjmů a příjmů ostatních.

Tabulka 2 Složení jednotlivých druhů příjmu na celkových hrubých příjmech domácností v České republice v letech 2010-2017 (v Kč a %)

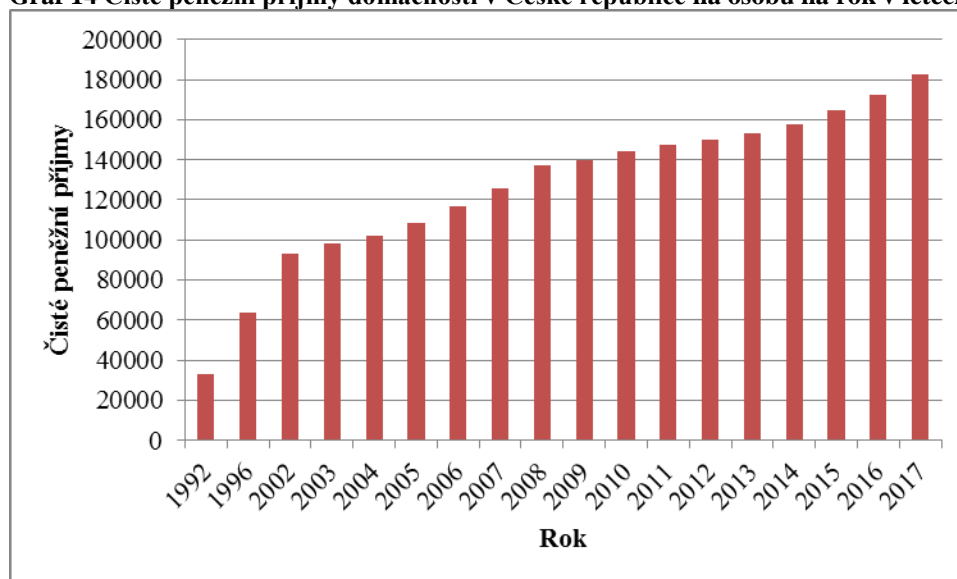
Rok	Celkové hrubé peněžní příjmy (v Kč)	Příjmy ze závislé činnosti (v Kč)	Podíl příjmů ze závislé činnosti na celkových hrubých příjmech (v %)	Příjmy z podnikání (v Kč)	Podíl příjmů z podnikání na celkových hrubých příjmech (v %)	Sociální příjmy (v Kč)	Podíl sociálních příjmů na celkových hrubých příjmech (v %)	Ostatní příjmy (v Kč)	Podíl ostatních příjmů na celkových hrubých příjmech (v %)
2010	167429	99630	59,51	23203	13,86	39528	23,61	5068	3,03
2011	170872	101745	59,54	22982	13,45	41305	24,17	4840	2,83
2012	172802	102904	59,55	23317	13,49	41652	24,10	4929	2,85
2013	177430	105988	59,74	23763	13,39	42223	23,80	5456	3,08
2014	183536	111366	60,68	24248	13,21	42809	23,32	5113	2,79
2015	192575	116752	60,63	26020	13,51	43989	22,84	5815	3,02
2016	202102	124620	61,66	26683	13,20	44872	22,20	5927	2,93
2017	215669	135058	62,62	28465	13,20	45475	21,09	6671	3,09

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2011a), ČSÚ (2012a), ČSÚ (2013a), ČSÚ (2014a), ČSÚ (2015a), ČSÚ (2016a), ČSÚ (2017a), ČSÚ (2018a)

Nejvíce se na složení hrubých příjmů domácnosti ve sledovaném období podílely příjmy ze závislé činnosti. Největší podíl měly v roce 2017, kdy tvořily 62,62 % celkových hrubých příjmů. Příjmy z podnikání se na celkových hrubých příjmech podílely jen okolo 13 %. Nejvyšší podíl byl zaznamenán v roce 2010 a tvořil 13,86 % na celkových hrubých příjmech domácností v České republice. Sociální příjmy zauímají druhé místo ve složení hrubých příjmů. Nejvyšší podíl měly v roce 2011 a tvořily 24,17 % z celkových hrubých příjmů. Naopak nejnižší podíl příjmů byl evidován v roce 2017, kdy tvořil 21,09 % z celkových hrubých příjmů. Ostatní příjmy se podílely jen kolem 2-3 % na celkových hrubých příjmech a patří jim poslední místo ve složení hrubých příjmů domácností v České republice na osobu na rok.

Graf 14 znázorňuje čisté příjmy domácností v České republice na osobu na rok, očištěny od sociálního a zdravotního pojištění, daně z příjmu a bonusu u daňového zvýhodnění na děti. Zde pravidelná roční časová řada začíná od roku 2002 a jsou zde opět pro porovnání znázorněny roky 1992 a 1996. Rok 1992 spadá ještě do dob Československa, nicméně zobrazené příjmy jsou příjmy domácností pouze na území dnešní České republiky.

Graf 14 Čisté peněžní příjmy domácností v České republice na osobu na rok v letech 1992-2017 (v Kč)

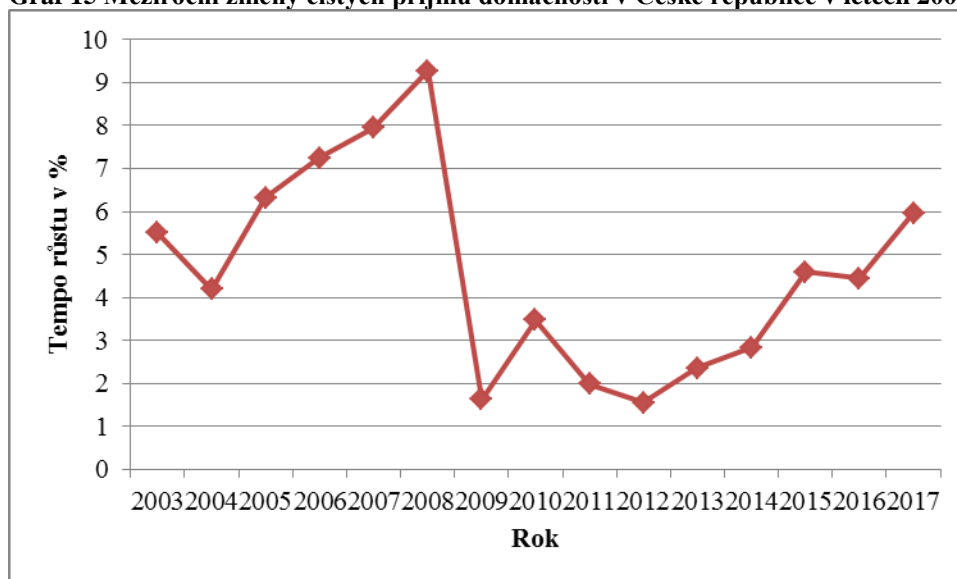

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2004a), ČSÚ (2007a), ČSÚ (2009a), ČSÚ (2011a), ČSÚ (2012a), ČSÚ (2013a), ČSÚ (2014a), ČSÚ (2015a), ČSÚ (2016a), ČSÚ (2017a), ČSÚ (2018a)

Čisté peněžní příjmy domácností stejně jako příjmy hrubé každoročně rostly. Nejnižších příjmů dosahovaly domácnosti v roce 1992, kdy tyto příjmy činily 32 705 Kč. Nejvyšších příjmů bylo tedy dosahováno v roce 2017, kdy jedna osoba domácnosti si průměrně vydělala 182 443 Kč za rok. Hranice 100 000 Kč byla překročena v roce 2004 celkovou částkou 102 217 Kč.

Graf 15 znázorňuje meziroční změny čistých příjmů domácnosti na osobu na rok ve sledovaném období 2002-2017. I v tomto případě je použit stejný vzorec výpočtu tempa růstu jako u celkového počtu domácností. Graf 15 představuje vývoj plný výkyvů, nicméně v žádném roce sledovaného období čisté příjmy neklesly. Data jsou u meziročních změn brána až od roku 2002, jelikož data z let 1992 a 1996 by grafické vyjádření příliš zkreslovala a změny v pravidelné časové řadě by nebyly tolik patrné.

Graf 15 Meziroční změny čistých příjmů domácností v České republice v letech 2002-2017 (v %)

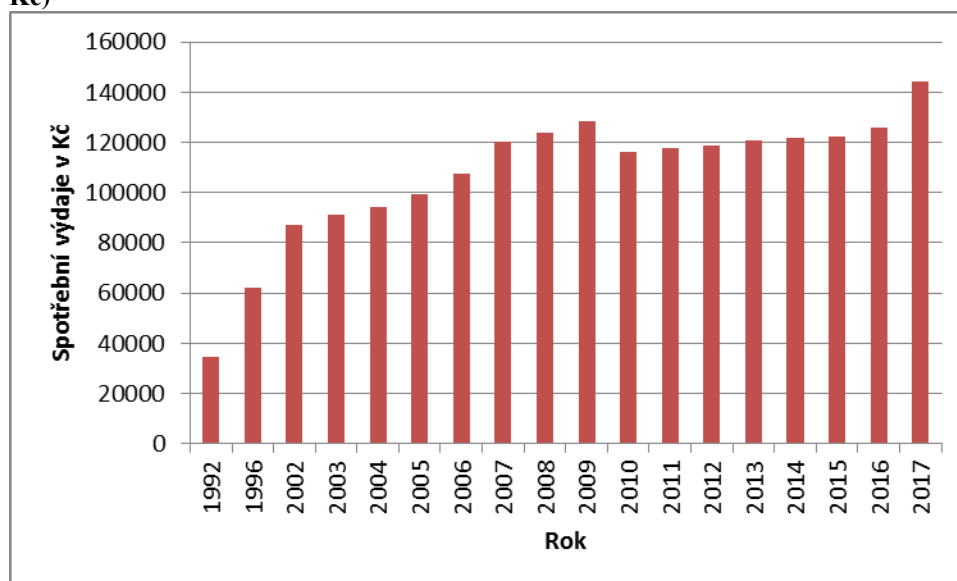
Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2004a), ČSÚ (2007a), ČSÚ (2009a), ČSÚ (2011a), ČSÚ (2012a), ČSÚ (2013a), ČSÚ (2014a), ČSÚ (2015a), ČSÚ (2016a), ČSÚ (2017a), ČSÚ (2018a)

Největší meziroční nárůst představoval u čistých příjmů rok 2008, kdy oproti roku 2007 příjmy vzrostly o 9,28 %. Naopak nejnižší meziroční nárůst byl dosažen v roce 2012 a představoval zvýšení pouze o 1,55 %. V roce 2009 se oproti roku 2008 příjmy také zvýšily, ale jen o 1,63 %. Celkově činí rozdíl mezi roky 2008 a 2009 7,65 procentních bodů. Po roce 2012 se hodnoty meziročních změn zvyšují a v roce 2017 se oproti roku 2016 čisté příjmy domácností v České republice zvýšily o 5,96 %.

4.2.2 Spotřební výdaje domácností v České republice

Spotřební vydání domácností je znázorněno v grafu 16. Čisté vydání domácností je sledováno od roku 1992, kdy roky 1992 a 1996 jsou skokovými daty, které jsou použity pro představu, jak se spotřební výdaje posunuly do roku 2002. Rok 1992 patří ještě do existence Československa, ale data z tohoto roku odpovídají pouze domácnostem, které se nacházejí na území dnešní České republiky. Od roku 2002 jsou poté spotřební výdaje sledovány každoročně. Spotřební vydání domácností je členěno podle jednotlivých kategorií CZ-COICOP, nicméně v grafu 16 je sledován vývoj spotřebních výdajů domácností celkově, nehledě na jednotlivé kategorie.

Graf 16 Celkové spotřební výdaje domácností v České republice na osobu za rok v letech 1992-2017 (v Kč)

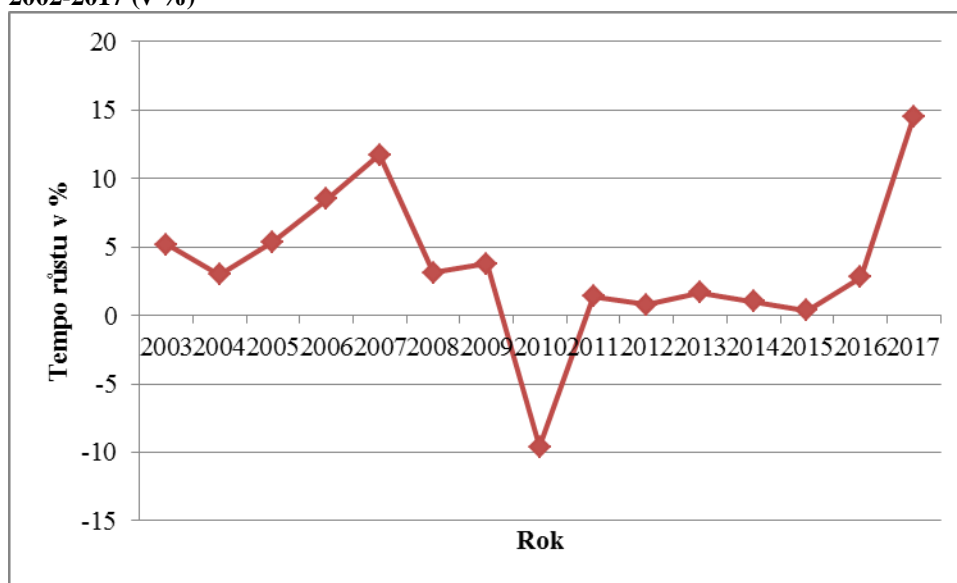

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2004b), ČSÚ (2009b), ČSÚ (2010c), ČSÚ (2011b), ČSÚ (2012b), ČSÚ (2013b), ČSÚ (2014b), ČSÚ (2015b), ČSÚ (2016b), ČSÚ (2017b), ČSÚ (2019a)

V roce 2017 byly spotřební výdaje nejvyšší za celé sledované období a představovaly hodnotu 149 162 Kč. Spotřební výdaje mají rostoucí charakter, ale ve sledovaném období nastal i jeden pokles. V roce 2010 poklesly spotřební výdaje domácností o 12 378 Kč a následně začaly opět růst. Nejnižší výdaje měly domácnosti v roce 1992 a představovaly celkem 34 573 Kč na osobu za rok. Hranice 100 000 Kč byla překročena v roce 2006, kdy spotřební výdaje dosahovaly 107 585 Kč. Do roku 2009 spotřební výdaje rostly strměji než následující roky 2010-2017, nicméně v roce 2017 byl významný nárůst těchto spotřebních výdajů. Nárůst oproti roku 2016 představoval celkem 18 249 Kč.

Graf 17 znázorňuje tempa růstu spotřebních výdajů domácností v České republice na osobu za rok v letech 2002-2017, která jsou vyjádřena v procentech. Spotřební výdaje jsou zde brány celkově za všechny kategorie dohromady, stejně jako je tomu v předchozím grafu 16. Není zde tedy znázorněna jen některá skupina ze spotřebních výdajů domácností CZ-COICOP, ale celkové spotřební výdaje za všechny jednotlivé kategorie dohromady. I zde nejsou roky 1992 a 1996 znázorněny z důvodu zkrácení grafického vyjádření.

Graf 17 Meziroční změny spotřebních výdajů domácností v České republice na osobu za rok v letech 2002-2017 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2004b), ČSÚ (2009b), ČSÚ (2010c), ČSÚ (2011b), ČSÚ (2012b), ČSÚ (2013b), ČSÚ (2014b), ČSÚ (2015b), ČSÚ (2016b), ČSÚ (2017b), ČSÚ (2019a)

Nejvíce se spotřební výdaje domácností v České republice zvýšily v roce 2017, kdy oproti roku 2016 vzrostly o 14,19 %. Spotřební výdaje ale i poklesly, a to v roce 2010, kdy tento pokles činil 9,62 %. Je to zároveň jediný pokles za celé sledované období a třetí nejvyšší meziroční změna, i když se zápornou hodnotou. Nejčastěji se ale meziroční změny pohybují v rozmezí 0-5 %. Nejnižší hodnoty bylo dosaženo v roce 2015, kdy spotřební výdaje vzrostly pouze o 0,34 %.

Do celkových spotřebních výdajů jsou zahrnuty jednotlivé kategorie spotřebních výdajů, za které domácnosti utrácí své čisté peněžní příjmy. Mezi tyto kategorie patří potraviny a nealkoholické nápoje, alkoholické nápoje a tabák, odívání a obuv, bydlení, voda, energie a paliva, bytové vybavení, zařízení domácnosti a oprava, zdraví, doprava, pošty a telekomunikace, rekreace a kultura, vzdělávání, stravování a ubytování a ostatní zboží a služby. V následující tabulce jsou všechny hodnoty spotřebních výdání domácností ve sledovaném období zahrnuty do jednotlivých kategorií podle CZ-NACE.

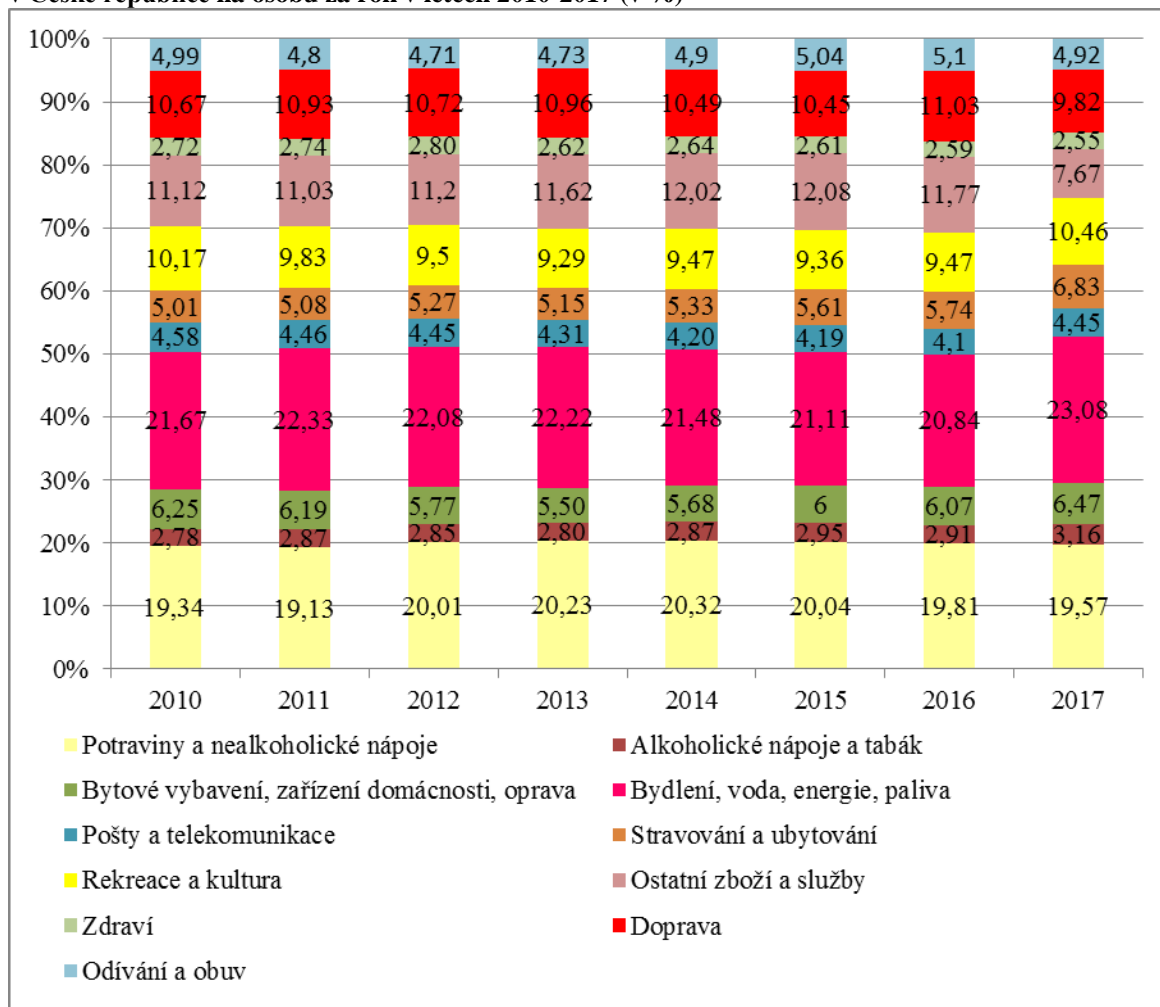
Tabulka 3 Spotřební výdaje domácností v České republice na osobu za rok podle jednotlivých kategorií v letech 2010-2017 (v Kč)

Skupina/rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Potraviny a nealkoholické nápoje	22484	22546	23777	24448	24800	24537	24953	28222
Alkoholické nápoje a tabák	3237	3383	3381	3386	3505	3610	3671	4556
Bydlení, voda, energie, paliva	25194	26326	26230	26847	26211	25850	26253	33278
Bytové vybavení, zařízení domácnosti, oprava	7265	7294	6857	6649	6932	7342	7651	9335
Stravování a ubytování	5823	5990	6258	6225	6509	6866	7231	9846
Doprava	12409	12889	12732	13240	12805	12803	13896	14164
Odívání a obuv	5805	5654	5595	5720	5978	6174	6428	7100
Rekreace a kultura	11823	11588	11289	11225	11557	11469	11928	15078
Zdraví	3165	3231	3330	3168	3228	3192	3261	3684
Vzdělávání	791	729	778	670	722	708	684	1452
Pošty a telekomunikace	5322	5255	5283	5209	5132	5128	5162	6422
Ostatní zboží a služby	12927	12998	13310	14040	14670	14790	14829	11058

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2011b), ČSÚ (2012b), ČSÚ (2013b), ČSÚ (2014b), ČSÚ (2015b), ČSÚ (2016b), ČSÚ (2017b), ČSÚ (2019a)

Data z tabulky 3 jsou promítnuta v grafu 18 a jednotlivé kategorie spotřebních výdajů domácností na osobu za rok jsou odlišeny barvami. Pod grafem jsou následně jednotlivé kategorie definovány a je sledován jejich vývoj v čase ve sledovaném období 2010-2017. V grafu není téměř vidět skupina vzdělávání, která se nachází pod zeleně zvýrazněnou skupinou stravování a ubytování. Nicméně i tak jsou u této skupiny zobrazena data. V grafu je znázorněn podíl jednotlivých skupin spotřebních výdajů na celkových spotřebních výdajích domácností v České republice.

Graf 18 Podíl jednotlivých skupin spotřebních výdajů na celkových spotřebních výdajích domácností v České republice na osobu za rok v letech 2010-2017 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2011b), ČSÚ (2012b), ČSÚ (2013b), ČSÚ (2014b), ČSÚ (2015b), ČSÚ (2016b), ČSÚ (2017b), ČSÚ (2019a)

Největší podíl na celkových spotřebních výdajích domácnosti má bydlení, voda, energie a paliva. Cena za tuto spotřebu se ve sledovaném období pohybuje mezi 25 až 34 tis. Kč. Nejnižší výdaje na tuto kategorii obsahoval rok 2010, kdy spotřeba činila 25 194 Kč. Od této doby se spotřeba dostala pod 26 000 Kč jen v roce 2015, kdy dosahovala 25 850 Kč. Naopak nejvyšší spotřeba byla dosažena v roce 2017, kdy představovala hodnotu 33 278 Kč. V této kategorii spotřeby je zahrnuto nájemné, běžná údržba a drobné opravy bytu, dodávka vody a jiné služby související s bydlením, jako je např. sběr pevných odpadů, elektrická energie, plynná paliva, kapalná paliva, tuhá paliva a teplo a teplá voda.

Druhou nejvyšší položkou ve spotřebních výdajích jsou potraviny a nealkoholické nápoje. Tyto náklady se každoročně zvyšovaly, s výjimkou roku 2015, kdy nastal lehký pokles.

Suma za tuto kategorii spotřeby se ve sledovaném období pohybovala mezi 22-29 tis. Kč. Do nealkoholických nápojů se zde řadí káva, čaj, kakao, minerální a stolní vody, sirupy, ovocné a zeleninové šťávy a ostatní nealkoholické nápoje. Do potravin se řadí i cukrovinky, které nejsou zbytným statkem stejně jako např. kakao či sirupy. Lidé často utrácejí za potraviny a nealkoholické nápoje více peněz, než je nutné, aby uspokojili své potřeby, jako je např. touha po čokoládové tyčince.

Třetí nejvyšší kategorií ve spotřebě je ostatní zboží a služby, které se ve sledovaném období pohybují mezi 11-15 tisíci Kč. Překvapivě nejnižší spotřeba byla zaznamenána v roce 2017, kdy tato částka činila 11 058 Kč. Nejvyšších výdajů na ostatní zboží a služby bylo dosaženo v roce 2016, kdy domácnosti utratily za osobu 14 829 Kč. Pokles mezi těmito roky představoval 3 771 Kč. Do kategorie ostatní zboží a služby se řadí osobní péče jako např. kadeřnické salóny, kosmetické zboží, klenoty, sociální péče, pojištění, kterým se zde myslí životní pojištění, penzijní připojištění a pojištění související s bydlením, dopravou a zdravím.

Na čtvrtém místě v rámci spotřeby se nachází doprava. Výdaje za dopravu nejsou ve sledovaném období čistě rostoucí, ani klesající. Nejnižších výdajů za dopravu dosáhly domácnosti v roce 2010, kdy spotřeba za tuto kategorii činila 12 409 Kč. Naopak nejvyšší výdaje čekaly domácnosti v roce 2017 s hodnotou 14 164 Kč. Celkově se výdaje za dopravu pohybují ve sledovaném období v rozmezí 12-15 tis. Kč. Kategorie doprava zahrnuje nákup osobních dopravních prostředků, ať už automobilů, motocyklů či jízdních kol, dále provoz těchto dopravních prostředků spojený s údržbou a pohonnými hmotami a nakonec dopravní služby, jako je např. vlaková, letecká, námořní či silniční doprava zahrnující městskou dopravu, meziměstskou dopravu a taxi služby.

Pátým v pořadí jsou výdaje na rekreaci a kulturu. Zde se spotřební výdaje pohybovaly mezi 11 000-16 000 Kč na osobu za rok. Nejnižších výdajů dosáhly domácnosti v roce 2013, kdy částka činila 11 225 Kč. Výdaje se pohybovaly v rozmezí 11-12 tis. Kč, s výjimkou roku 2017, kdy se výdaje vyšplhaly na celých 15 078 Kč. Do této kategorie spotřebních výdajů patří audiovizuální zařízení a vybavení, květiny, zahrady, domácí

zvířata, hračky, zařízení pro sport, knihy, noviny, časopisy, dovolená s komplexními službami jak v tuzemsku, tak zahraničí apod.

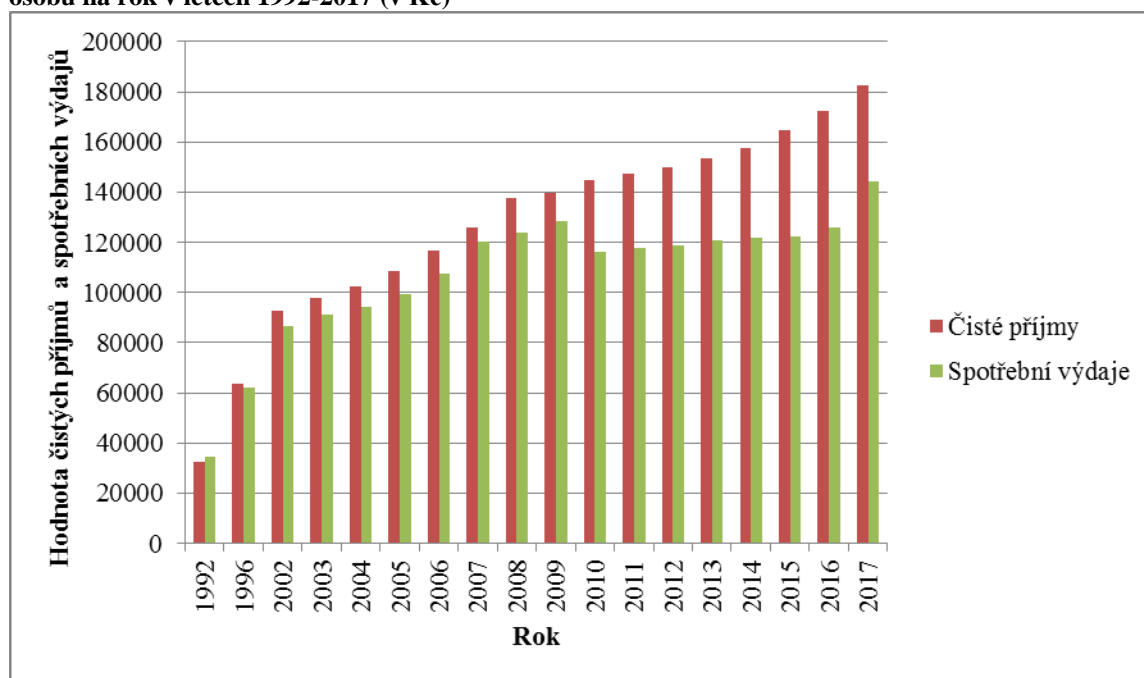
Na šestém místě výdajů je kategorie bytové vybavení, zařízení domácnosti a oprava. Zde se výdaje pohybovaly mezi 6-10 tis. Kč na osobu za rok. Nejnižších výdajů dosahovaly domácnosti v roce 2013 částkou 6 649 Kč. Nejvyšší výdaje měly naopak domácnosti v roce 2017, kdy tyto výdaje představovaly částku 9 335 Kč. I zde spotřební výdaje během sledovaného období kolísaly. Do této kategorie výdajů se řadí nábytek, zařízení, výzdoba, bytový textil, přístroje a spotřebiče, nádobí a zboží pro běžnou potřebu domácnosti.

Další kategorie výdajů domácnosti představují podobné částky. U kategorie alkoholické nápoje a tabák je rozvržení částky víceméně rovnoměrné. U odívání a obuvi dávaly domácnosti většinu finančních prostředků na oděvy, na boty tak případně kolem jedné třetiny výdajů. Do kategorie zdraví spadají léky, zdravotnické potřeby a ambulantní péče. Výdaje se zde pohybovaly mezi 3-4 tis. Kč. Pošta a telekomunikace zahrnuje telefonní a telefaxová zařízení a služby a pod tuto kategorii se řadí mobilní telefony, ale i pevná linka, která se v dnešních domácnostech vyskytuje už jen zřídka. Výdaje na poštovní služby představovaly pouze malou část výdajů, a to díky dnešním moderním aplikacím. Do výdajů za vzdělání se řadí všechny vzdělávací stupně od mateřské školy až po vysokou školu. Výdaje se zde pohybovaly kolem 700 Kč, s výjimkou roku 2017, kdy spotřební výdaje na vzdělání stouply na dvojnásobek této částky. Výdaje na stravování a ubytování se pohybovaly v průměru kolem 6 000 Kč a zahrnují stravování v restauracích, školních a závodních jídelnách a ubytovací služby.

4.2.3 Bilance příjmů a spotřebních výdajů domácností v České republice

Následující graf zobrazuje porovnání čistých peněžních příjmů a spotřebních výdajů domácností na osobu na rok. Celkové příjmy a spotřební výdaje jsou v grafu 19 porovnány za celé sledované období 1992-2017. Pro rok 1992, kdy ještě existovalo Československo, jsou data určena pouze pro domácnosti na území dnešní České republiky. V grafu jsou přehledně barevně odděleny čisté příjmy domácností v České republice od jejich spotřebních výdajů, a proto lze na první pohled konstatovat, že příjmy ve většině případů převyšují spotřební výdaje domácností.

Graf 19 Porovnání čistých peněžních příjmů a spotřebních výdajů domácností v České republice na osobu na rok v letech 1992-2017 (v Kč)

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2004a,b), ČSÚ (2007a), ČSÚ (2009a,b), ČSÚ (2010c), ČSÚ (2011a,b), ČSÚ (2012a,b), ČSÚ (2013a,b), ČSÚ (2014a,b), ČSÚ (2015a,b), ČSÚ (2016a,b), ČSÚ (2017a,b), ČSÚ (2018a), ČSÚ (2019a)

Příjmy domácností jsou téměř za celé sledované období větší než spotřební výdaje, a proto domácnosti dosahují úspor. Výjimku tvoří rok 1992, kdy spotřební výdaje byly vyšší než příjmy domácností. Spotřební výdaje zahrnují i takové výdaje, které by domácnosti mohly v případě potřeby minimalizovat. Jedná se zejména o alkoholické nápoje a tabák, rekreace a kulturu, restaurace, ubytování, ale i ostatní zboží a služby, jako je kadeřnický salón, klenoty apod. Pro běžné fungování by se tedy domácnosti zadlužovat nemusely. V roce 1992 činily spotřební výdaje 34 573 Kč a byly o 1 868 Kč větší než příjmy domácností. Následující roky již byly příjmy vyšší než spotřební výdaje, a proto domácnosti dosahovaly tzv. úspor. Rozdíly mezi příjmy a spotřebními výdaji domácností jsou ve sledovaném období kolísavé. Z počátku sledovaného období je rozdíl mezi příjmy a výdaji minimální, nicméně postupem času se tento rozdíl zvyšuje. Nejvyšší rozdíl mezi příjmy a výdaji byl dosažen v roce 2016 a činil 46 226 Kč. Naopak nejnižší rozdíl byl dosažen v roce 1996 a představoval 1 447 Kč. Data příjmů a spotřebních výdajů jsou průměrná za všechny domácnosti, proto se nedá říci, že by každá domácnost dosahovala úspor. Každá domácnost totiž hospodář jinak.

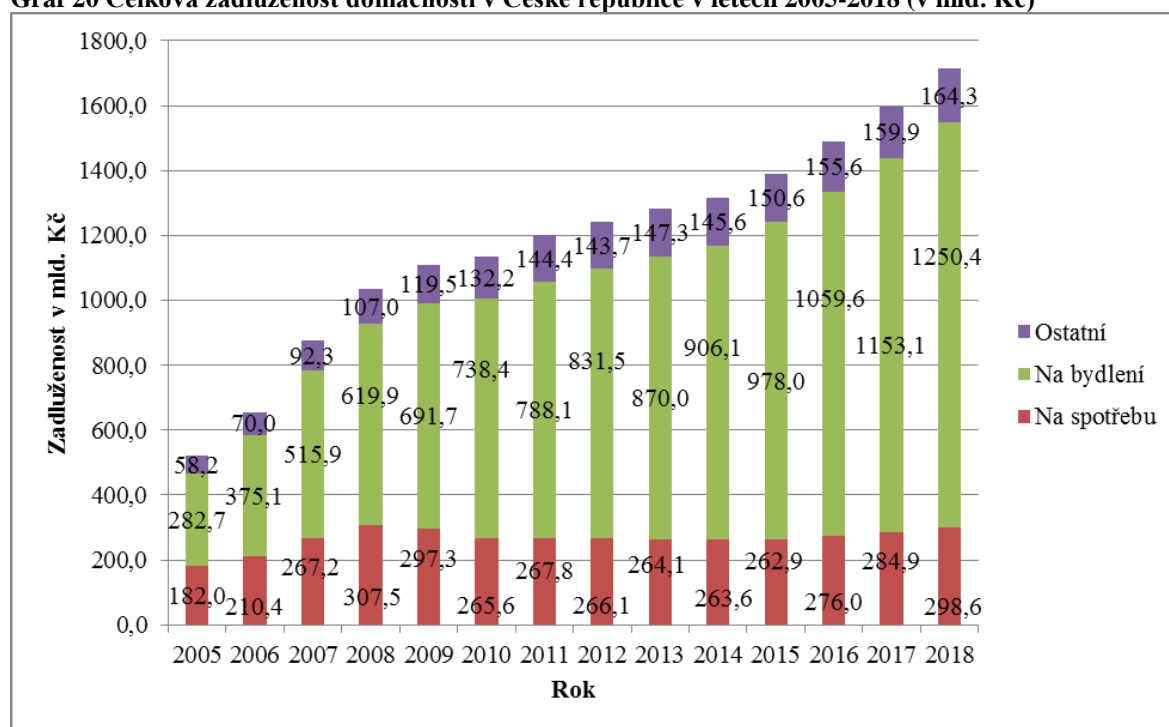
4.3 Vývoj zadluženosti domácností v České republice

Zadluženost domácností je v této práci dělena na zadluženost na spotřebu, bydlení a ostatní. Je zde sledován vývoj jak celkové zadluženosti domácností, tak zadluženost právě podle těchto kategorií. Následně je zde zjišťováno, u jakých institucí si domácnosti půjčují peněžní prostředky, jaké jsou jednotlivé úrokové sazby úvěrů, a jak ovlivňuje doba fixace hypoteční úvěry. Závěrem této části je pohled do problematiky exekuce v České republice.

4.3.1 Průměrná zadluženost domácností na spotřebu, bydlení a ostatní

Na grafu 20 je zobrazeno celkové zadlužení domácností včetně jeho složení. Zadluženost je sledována v letech 2005-2018 a je vyjádřena v miliardách Kč. Celková zadluženost domácností je složena ze zadluženosti na bydlení, spotřebu a ostatní. Na grafu je patrný podíl těchto jednotlivých podskupin, který je vyjádřen též v miliardách Kč.

Graf 20 Celková zadluženost domácností v České republice v letech 2005-2018 (v mld. Kč)

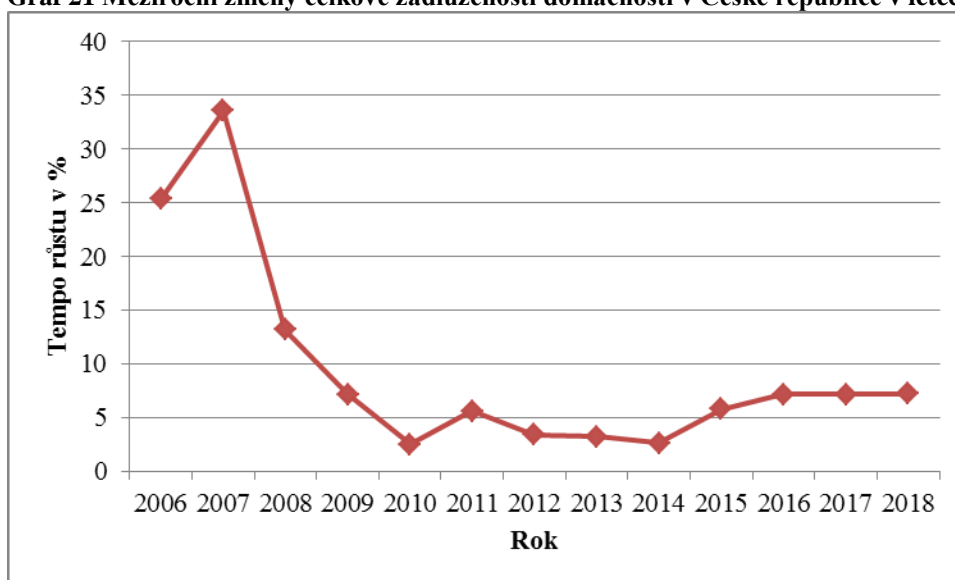
Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2005a), ČNB (2006a), ČNB (2007a), ČNB (2008a), ČNB (2009a), ČNB (2010a), ČNB (2011a), ČNB (2012a), ČNB (2013a), ČNB (2014a), ČNB (2015a), ČNB (2016a), ČNB (2017a), ČNB (2018a)

Celková zadluženost domácností v České republice ve sledovaném období 2005-2018 roste. Na grafu je patrné, že nejvyšší zadluženost zaujímá zadluženost na bydlení. Druhá v pořadí je zadluženost na spotřebu a nejnižších hodnot dosahuje zadluženost ostatní.

Celková zadluženost v roce 2018 činila 1713,19 mld. Kč a nárůst oproti roku 2005 představoval cca 228 %. V roce 2005 byla tedy celková zadluženost domácností 522,85 mld. Kč. Zadluženost má celkově rostoucí charakter. Mezi lety 2005-2018 nenastala situace, kdy by se zadluženost oproti předchozímu roku snížila. Hranice 1000 mld. Kč byla překročena v roce 2018 a představovala 1034,5 mld. Kč.

Graf 21 znázorňuje meziroční změny zadluženosti domácností v České republice v letech 2005-2018. Meziroční změny platí pro zadluženost celkovou, není zde tedy zadluženost rozdělena do jednotlivých kategorií, kterými jsou bydlení, spotřeba a ostatní. Graf nemá stálý průběh a nachází se v něm výkyv. Celkově by se tedy dalo konstatovat, že graf 21 má ve sledovaném období proměnlivý charakter.

Graf 21 Meziroční změny celkové zadluženosti domácností v České republice v letech 2005-2018 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2005a), ČNB (2006a), ČNB (2007a), ČNB (2008a), ČNB (2009a), ČNB (2010a), ČNB (2011a), ČNB (2012a), ČNB (2013a), ČNB (2014a), ČNB (2015a), ČNB (2016a), ČNB (2017a), ČNB (2018a)

Stejně jako je tomu u ostatních grafů meziročních změn, tak i zde jsou z počátku sledovaného období meziroční změny větší než v pozdějších obdobích. V roce 2006 se oproti roku 2005 zadluženost domácností zvýšila o 25,36 %. Následně ale v roce 2007 zadluženost ještě více stoupla, a to na celých 33,55 %. Vyšší tempo růstu se již za zbytek sledovaného období neobjevilo. Nejnižší tempo růstu bylo zaznamenáno v roce 2010, kdy

se zadluženost oproti roku 2009 zvýšila pouze o 2,49 %. V posledních obdobích se již zadluženost zvyšovala o něco málo přes 7 %.

V následující tabulce 4 jsou znázorněny hodnoty jednotlivých kategorií zadluženosti, ze kterých se celková zadluženost domácností v České republice skládá včetně jejich podílu na celkovém zadlužení těchto domácností. Tabulka přehledně ukazuje, že největší podíl na zadluženosti domácností v České republice má kategorie zadluženost na bydlení.

Tabulka 4 Podíl jednotlivých kategorií zadluženosti na celkovém zadlužení domácností v České republice v letech 2005-2018 (v mld. Kč a %)

Rok	Celkem	Zadluženost na bydlení (v mld. Kč)	Podíl dluhu na bydlení na celkovém zadlužení (v %)	Zadluženost na spotřebu (v mld. Kč)	Podíl dluhu na spotřebu na celkovém zadlužení (v %)	Ostatní zadluženost (v mld. Kč)	Podíl ostatních dluhů na celkovém zadlužení (v %)
2005	522,85	282,7	54,06	182,0	34,82	58,2	11,12
2006	655,45	375,1	57,22	210,4	32,1	70,0	10,68
2007	875,33	515,9	58,94	267,2	30,53	92,3	10,54
2008	1034,5	619,9	59,93	307,5	29,73	107,0	10,35
2009	1108,52	691,7	62,40	297,3	26,82	119,5	10,78
2010	1136,17	738,4	64,99	265,6	23,38	132,2	11,63
2011	1200,25	788,1	65,66	267,8	22,31	144,4	12,03
2012	1241,34	831,5	66,99	266,1	21,43	143,7	11,58
2013	1281,44	870,0	67,90	264,1	20,61	147,3	11,49
2014	1315,23	906,1	68,89	263,6	20,04	145,6	11,07
2015	1391,53	978,0	70,28	262,9	18,9	150,6	10,82
2016	1491,1	1059,6	71,06	276,0	18,51	155,6	10,43
2017	1597,93	1153,1	72,16	284,9	17,83	159,9	10,01
2018	1713,19	1250,4	72,98	298,6	17,43	164,3	9,59

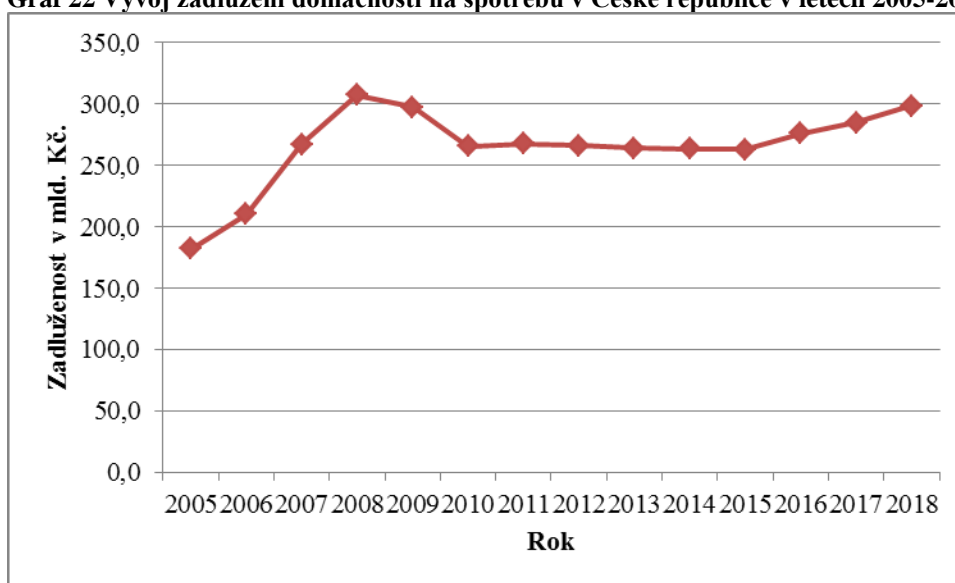
Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2005a), ČNB (2006a), ČNB (2007a), ČNB (2008a), ČNB (2009a), ČNB (2010a), ČNB (2011a), ČNB (2012a), ČNB (2013a), ČNB (2014a), ČNB (2015a), ČNB (2016a), ČNB (2017a), ČNB (2018a)

Celkově je z tabulky 4 zřejmé, že zadluženost na bydlení má na celkovém zadlužení domácností v České republice podíl mezi 54-73 %. Tento podíl postupně ve sledovaném období rostl, a dá se tak předpokládat růst i v dalších letech. V roce 2018 byly domácnosti na bydlení zadluženy hodnotou 1250,4 mld. Kč, což odpovídá podílu necelých 73 % na celkovém zadlužení domácností. Druhé místo zaujímá zadlužení domácností na spotřebu. Tyto hodnoty se v podílu na celkovém zadlužení pohybovaly mezi 17-35 %, kdy největší

podíl byl zaznamenán na začátku období v roce 2005. V tomto roce dosahoval podíl zadluženosti na spotřebu 34,82 % na celkovém zadlužení domácností. Nejnižší podíl tak má zadluženost ostatní. Zde se podíl pohybuje mezi 9-12 %.

Graf 22 znázorňuje zadluženost domácností v České republice na spotřebu v letech 2005-2018. Graf znázorňuje hodnoty vyjádřené v jednotkách mld. Kč. Průběh je z počátku sledovaného období kolísavý, nicméně v následujících obdobích se postupně dostává do stabilnějších hodnot.

Graf 22 Vývoj zadlužení domácností na spotřebu v České republice v letech 2005-2018 (v mld. Kč)

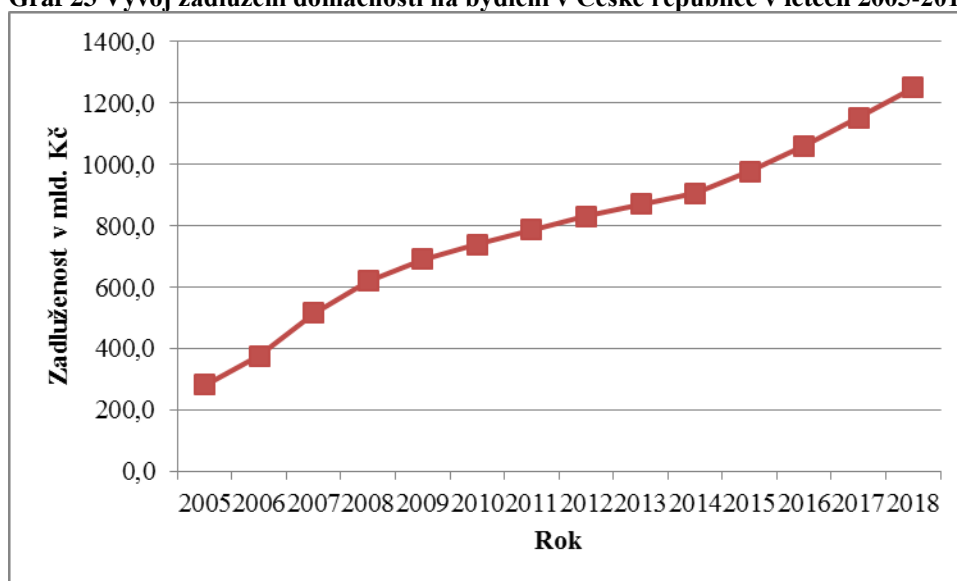

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2005a), ČNB (2006a), ČNB (2007a), ČNB (2008a), ČNB (2009a), ČNB (2010a), ČNB (2011a), ČNB (2012a), ČNB (2013a), ČNB (2014a), ČNB (2015a), ČNB (2016a), ČNB (2017a), ČNB (2018a)

Zadluženost na spotřebu má proměnlivý charakter. Od roku 2005 do roku 2008 zadluženost na spotřebu rostla a následně v roce 2009 nastalo snížení, kdy zadluženost na spotřebu klesla o 10,2 mld. Kč. V roce 2010 nastal oproti roku 2009 také pokles a následně v roce 2011 zadluženost opět vzrostla. Od roku 2011 až po rok 2015 pokračoval pokles a následně růst, a to až do sledovaného roku 2018.

Graf 23 znázorňuje zadluženost domácností v České republice na bydlení v letech 2005-2018. Graficky znázorněné hodnoty jsou vyjádřeny v jednotkách mld. Kč. Grafické znázornění má jasně rostoucí charakter, a dá se proto předpokládat růst i v dalších obdobích.

Graf 23 Vývoj zadlužení domácností na bydlení v České republice v letech 2005-2018 (v mld. Kč)

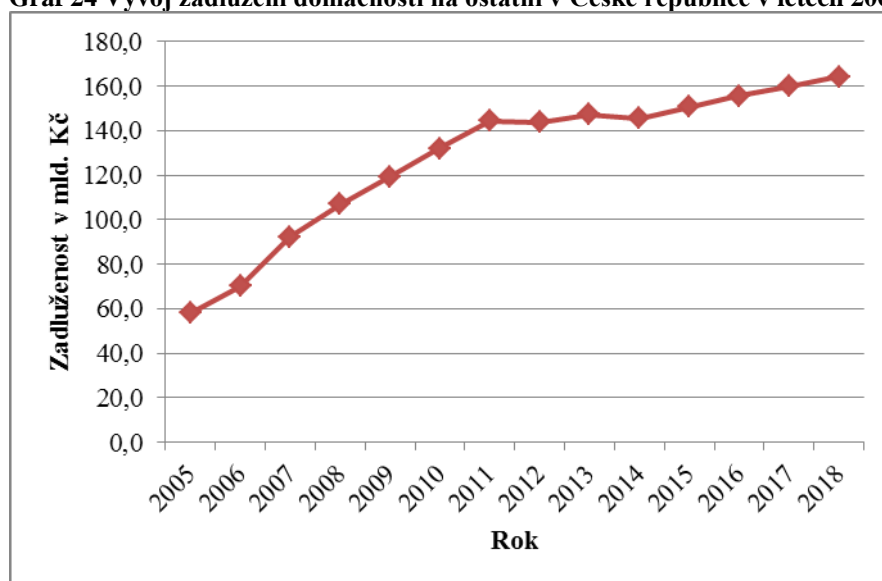

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2005a), ČNB (2006a), ČNB (2007a), ČNB (2008a), ČNB (2009a), ČNB (2010a), ČNB (2011a), ČNB (2012a), ČNB (2013a), ČNB (2014a), ČNB (2015a), ČNB (2016a), ČNB (2017a), ČNB (2018a)

Zadluženost na bydlení má po celé sledované období rostoucí charakter a ani v jednom roce nenastalo snížení. Zde byla hranice 1000 mld. Kč překročena v roce 2016 hodnotou 1059,6 mld. Kč. V roce 2018 činila zadluženost domácností na bydlení 1250,4 mld. Kč. Celkově se hodnota zadluženosti domácností na bydlení od roku 2005 zvýšila celkem o 342 %.

Graf 24 znázorňuje vývoj zadluženosti domácností v České republice na ostatní ve sledovaném období 2005-2018 vyjádřený v mld. Kč. Zadluženost má v období 2012-2014 mírné poklesy a nárůsty, ale jinak v celém sledovaném období dochází k růstu této zadluženosti.

Graf 24 Vývoj zadlužení domácností na ostatní v České republice v letech 2005-2018 (v mld. Kč)

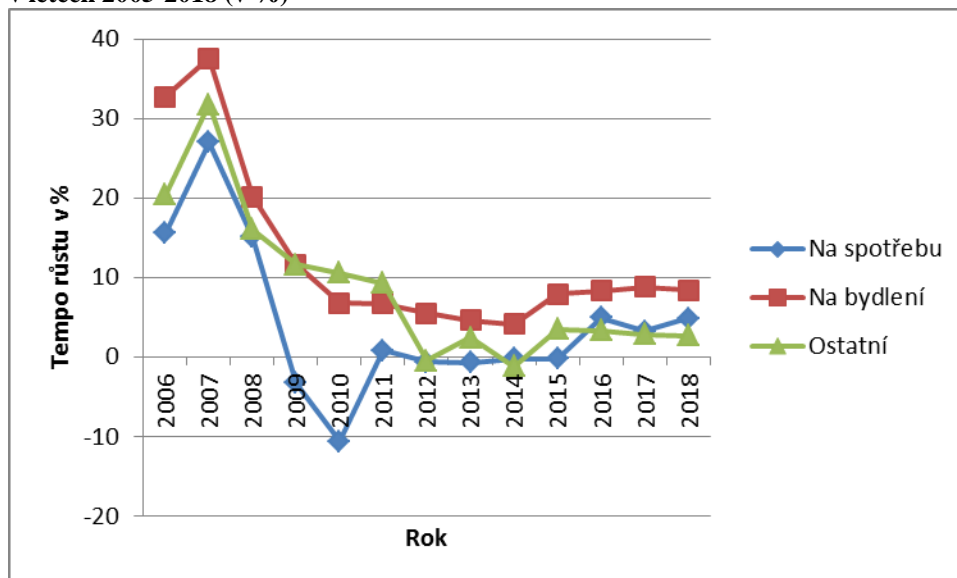

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2005a), ČNB (2006a), ČNB (2007a), ČNB (2008a), ČNB (2009a), ČNB (2010a), ČNB (2011a), ČNB (2012a), ČNB (2013a), ČNB (2014a), ČNB (2015a), ČNB (2016a), ČNB (2017a), ČNB (2018a)

Zadluženost ostatní má také během celého sledovaného období rostoucí charakter, nicméně zde oproti zadluženosti na bydlení nastaly dva poklesy, a to v roce 2012 a 2014. V roce 2005 činila hodnota zadluženosti 58,2 mld. Kč. Od roku 2005 do roku 2011 hodnota zadluženosti rostla a následně se v roce 2012 snížila o 0,7 mld. Kč. V roce 2013 opět zadluženost vzrostla a v roce 2014 nastalo druhé snížení o celkem 1,7 mld. Kč. Následně až do roku 2018 zadluženost na ostatní rostla a dostala se až na hodnotu 164,3 mld. Kč.

Graf 25 znázorňuje meziroční změny tří kategorií zadlužení, a to zadlužení na spotřebu, bydlení a ostatní. Graf je znázorněním let 2005-2018 v jednotkách procent a je situován na domácnosti v České republice. Celkově mají jednotlivé kategorie podobný průběh, nicméně zadlužení na spotřebu se ve dvou letech odchyluje od ostatních kategorií zadluženosti. V grafu jsou znázorněny mezinárodní změny všech kategorií dohromady, jelikož jde tak lépe jednotlivé kategorie vzájemně porovnat.

Graf 25 Meziroční změny zadlužení domácností na spotřebu, bydlení a ostatní v České republice v letech 2005-2018 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2005a), ČNB (2006a), ČNB (2007a), ČNB (2008a), ČNB (2009a), ČNB (2010a), ČNB (2011a), ČNB (2012a), ČNB (2013a), ČNB (2014a), ČNB (2015a), ČNB (2016a), ČNB (2017a), ČNB (2018a)

Průběh křivek grafu 25 má spíše klesající charakter, což znamená, že zadluženost domácností v České republice roste čím dál tím pomaleji. V zadlužení na bydlení jako jediném nenastal za celé sledované období pokles. Nejvíce vzrostla zadluženost na tuto kategorii v roce 2007, kdy se domácnosti na bydlení zadlužily o 37,54 % více, než tomu bylo v roce 2006. Nejnižší hodnota tempa růstu se nachází v roce 2014, kdy zadluženost na bydlení oproti roku 2013 vzrostla pouze o 4,15 %. U zadlužení na spotřebu dochází k více situacím, kdy se zadluženost snížila. Největší pokles zadlužení domácností na spotřebu nastal v roce 2010, kdy se zadluženost snížila o 10,66 %. Následně se snížení zadluženosti pohybuje pod necelým jedním procentem. Naopak největší nárůst zadlužení této kategorie je evidovaný v roce 2007, kdy zadluženost vzrostla o 27,01 %. Zadluženost ostatní obsahuje také nějaké poklesy, ale pouze dva, a to v roce 2012 a 2014. I zde je největší nárůst zadlužení patrný v roce 2007, a to hodnotou 31,79 %.

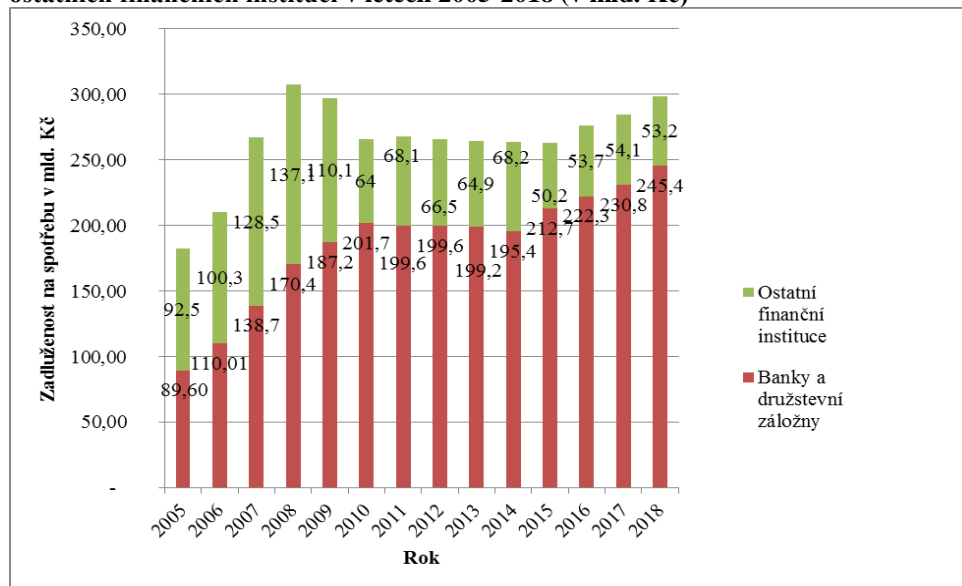
Tabulka 5 Přehled zadlužení domácností v České republice u finančních institucí

Zadluženost domácností
u bank a družstevních záložen:
- na spotřebu
- na bydlení
- na ostatní
u ostatních finančních institucí:
- na spotřebu
- na bydlení
- na ostatní

Zdroj: vlastní zpracování

Když se domácnosti chtějí zadlužit, ať se jedná o zadlužení na spotřebu, bydlení či ostatní, mohou se rozhodnout, zda se zadluží u bank a družstevních záložen či u ostatních finančních institucí. Graf 26 znázorňuje zadluženost domácností v České republice na spotřebu jak u bank a družstevních záložen, tak i u ostatních finančních institucí. Vývoj zadluženosti je zde brán od roku 2005 do roku 2018 stejně jako u celkové zadluženosti domácností.

Graf 26 Zadluženost domácností v České republice na spotřebu u bank a družstevních záložen a u ostatních finančních institucí v letech 2005-2018 (v mld. Kč)

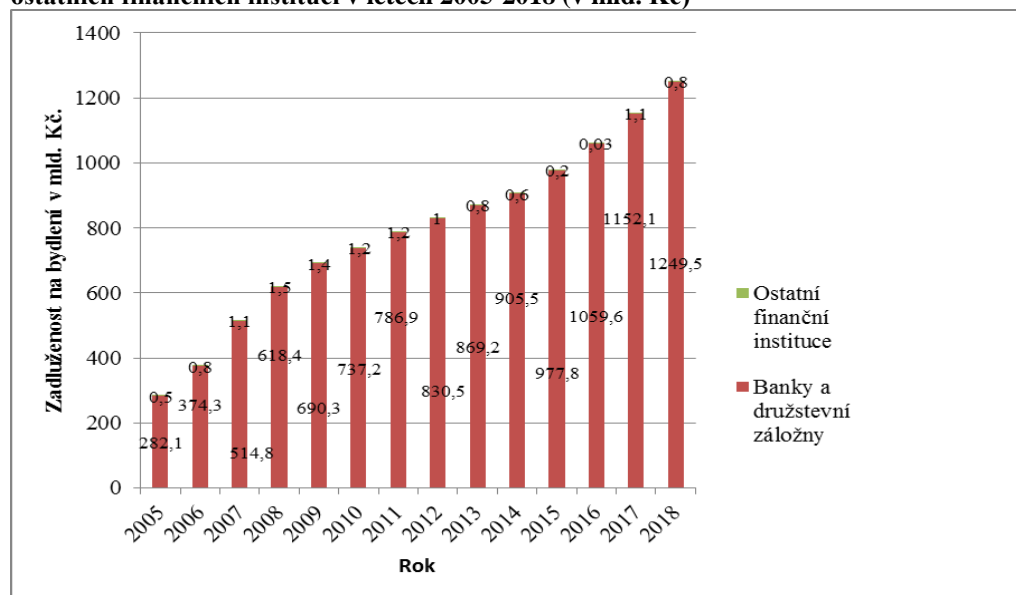

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2005b,c), ČNB (2006b,c), ČNB (2007b,c), ČNB (2008b,c), ČNB (2009b,c), ČNB (2010b,c), ČNB (2011b,c), ČNB (2012b,c), ČNB (2013b,c), ČNB (2014b,c), ČNB (2015b,c), ČNB (2016b,c), ČNB (2017b,c), ČNB (2018b,c)

Na grafu je patrné, že domácnosti se na spotřebu nejvíce zadlužují u bank a družstevních záložen. Růst a pokles zadluženosti u bank a družstevních záložen, ale také u ostatních finančních institucí se odvíjí od celkové zadluženosti domácností na spotřebu, která zahrnuje různé výkyvy. Zadluženost u bank a družstevních záložen od roku 2005 rostl, a to až do roku 2010. Následně od roku 2011 až po rok 2014 nastávaly mírné poklesy. Od roku 2015 opět zadluženost u bank a družstevních záložen rostla a je tomu tak až do roku 2018. Celkově se zadluženost domácností u těchto institucí zvyšuje. Zadluženost u ostatních finančních institucí zahrnuje více výkyvů než zadluženost u bank a družstevních záložen. Dá se ale konstatovat, že zadluženost domácností na spotřebu se u ostatních finančních institucí celkově snižuje. Nejnižší zadluženost byla zaznamenána v roce 2015, kdy zadluženost na spotřebu u těchto finančních institucí činila 50,2 mld. Kč.

Graf 27 znázorňuje zadluženost domácností na bydlení u bank a družstevních záložen, ale také u ostatních finančních institucí, přestože tato skupina není na grafu téměř patrná. Stejně jako u zadluženosti na spotřebu je zadluženost na bydlení u těchto institucí sledována v letech 2005-2018.

Graf 27 Zadluženost domácností v České republice na bydlení u bank a družstevních záložen a u ostatních finančních institucí v letech 2005-2018 (v mld. Kč)

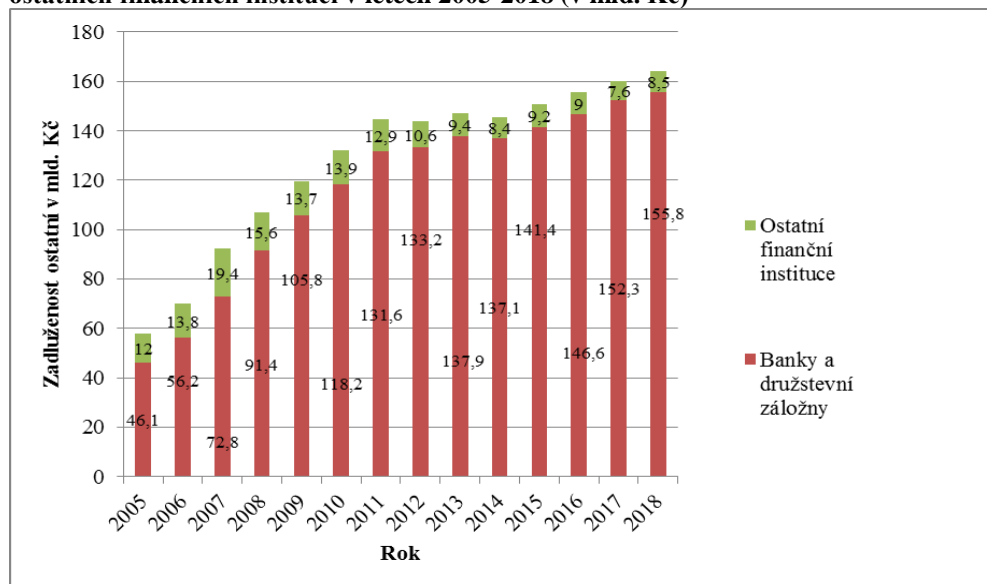

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2005b,c), ČNB (2006b,c), ČNB (2007b,c), ČNB (2008b,c), ČNB (2009b,c), ČNB (2010b,c), ČNB (2011b,c), ČNB (2012b,c), ČNB (2013b,c), ČNB (2014b,c), ČNB (2015b,c), ČNB (2016b,c), ČNB (2017b,c), ČNB (2018b,c)

U zadluženosti na bydlení s přehledem převládá zadluženost u bank a družstevních záložen. Zadlužení u bank a družstevních záložen má v celém sledovaném období rostoucí charakter stejně jako celková zadluženost na bydlení. V roce 2018 byly domácnosti u těchto institucí zadluženy hodnotou 1249,5 mld. Kč a tato hodnota je nejvyšší dosažená za celé sledované období. Hranice 1000 mld. Kč byla překročena v roce 2016 částkou 1059,6 mld. Kč. Zadluženost u ostatních finančních institucí z počátku sledovaného období rostla, a to až do roku 2008, kdy byla dosažena hodnota 1,5 mld. Kč. Od roku 2009 zadluženost na bydlení u ostatních finančních institucí postupně klesala, a to až do roku 2016, kdy zadluženost činila 0,03 mld. Kč. Tato hodnota je nejnižší za celé sledované období. V roce 2017 nastal nárůst na 1,1 mld. Kč, ale následně v roce 2018 se hodnota zadluženosti opět snížila na 0,8 mld. Kč.

Graf 28 znázorňuje zadluženost domácností na ostatní u bank a družstevních záložen, ale i u ostatních finančních institucí v letech 2005-2018. Stejně jako u předchozích grafů, tak i zde tvoří zadlužení u ostatních finančních institucí nepatrnou část.

Graf 28 Zadluženost domácností v České republice na ostatní u bank a družstevních záložen a u ostatních finančních institucí v letech 2005-2018 (v mld. Kč)

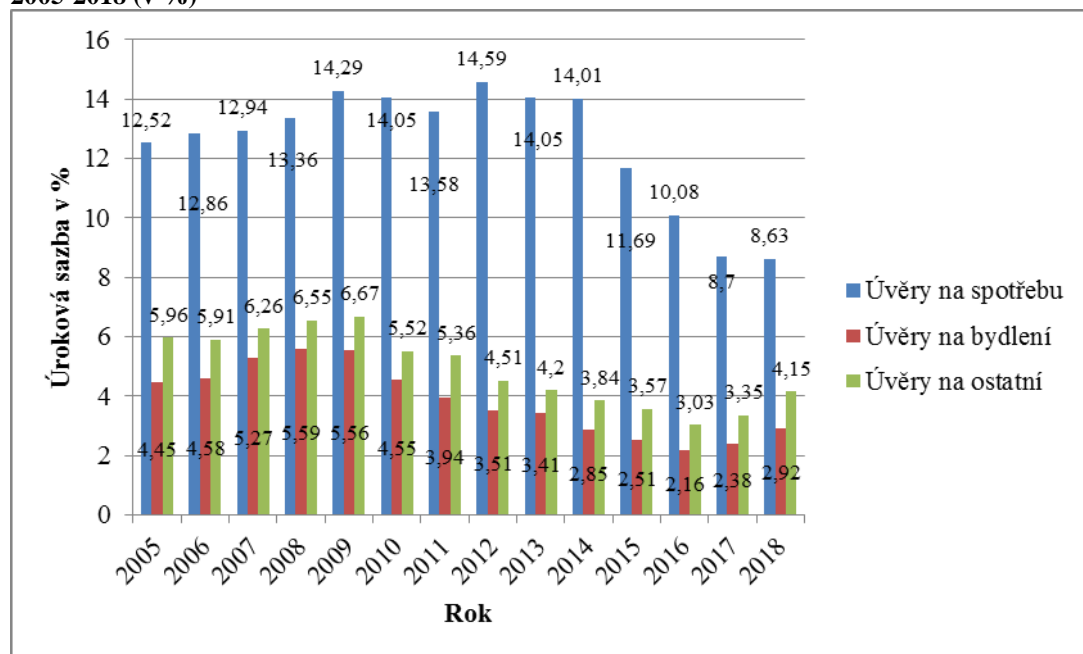
Zdroj: vlasní zpracování, ČNB (2005b,c), ČNB (2006b,c), ČNB (2007b,c), ČNB (2008b,c), ČNB (2009b,c), ČNB (2010b,c), ČNB (2011b,c), ČNB (2012b,c), ČNB (2013b,c), ČNB (2014b,c), ČNB (2015b,c), ČNB (2016b,c), ČNB (2017b,c), ČNB (2018b,c)

V roce 2018 byly domácnosti u bank a družstevních záložen zadluženy hodnotou 155,8 mld. Kč a tato hodnota byla zároveň nejvyšší hodnotou za celé sledované období. Naopak nejnižší hodnoty bylo dosaženo v roce 2005, kdy částka zadlužení činila 46,1 mld. Kč. Postupně zadluženost na ostatní u bank a družstevních záložen rostla, s výjimkou roku 2014, kdy nastal oproti roku 2013 nepatrný pokles o 0,8 mld. Kč. U ostatních finančních institucí je hodnota zadlužení kolísavá. Nejvyšší zadluženosti bylo dosaženo v roce 2007 hodnotou 19,4 mld. Kč. Naopak nejnižší zadluženost byla zaznamenána v roce 2017 a činila 7,6 mld. Kč. Z celkového pohledu na graf 28 se dá ale konstatovat, že celková zadluženost na ostatní u ostatních finančních institucí má klesající charakter.

4.3.2 Vývoj úrokových sazeb úvěrů na spotřebu, bydlení a ostatní

Ke každému zadlužení domácností u finančních institucí patří úrokové sazby. Graf 29 znázorňuje vývoj úrokových sazeb úvěrů na bydlení, spotřebu a ostatní. Vývoj úrokových sazeb je sledován v letech 2005-2018.

Graf 29 Průměrné tržní úrokové sazby úvěrů na spotřebu, bydlení a ostatní v České republice v letech 2005-2018 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2005d), ČNB (2006d), ČNB (2007d), ČNB (2008d), ČNB (2009d), ČNB (2010d), ČNB (2011d), ČNB (2012d), ČNB (2013d), ČNB (2014d), ČNB (2015d), ČNB (2016d), ČNB (2017d), ČNB (2018d)

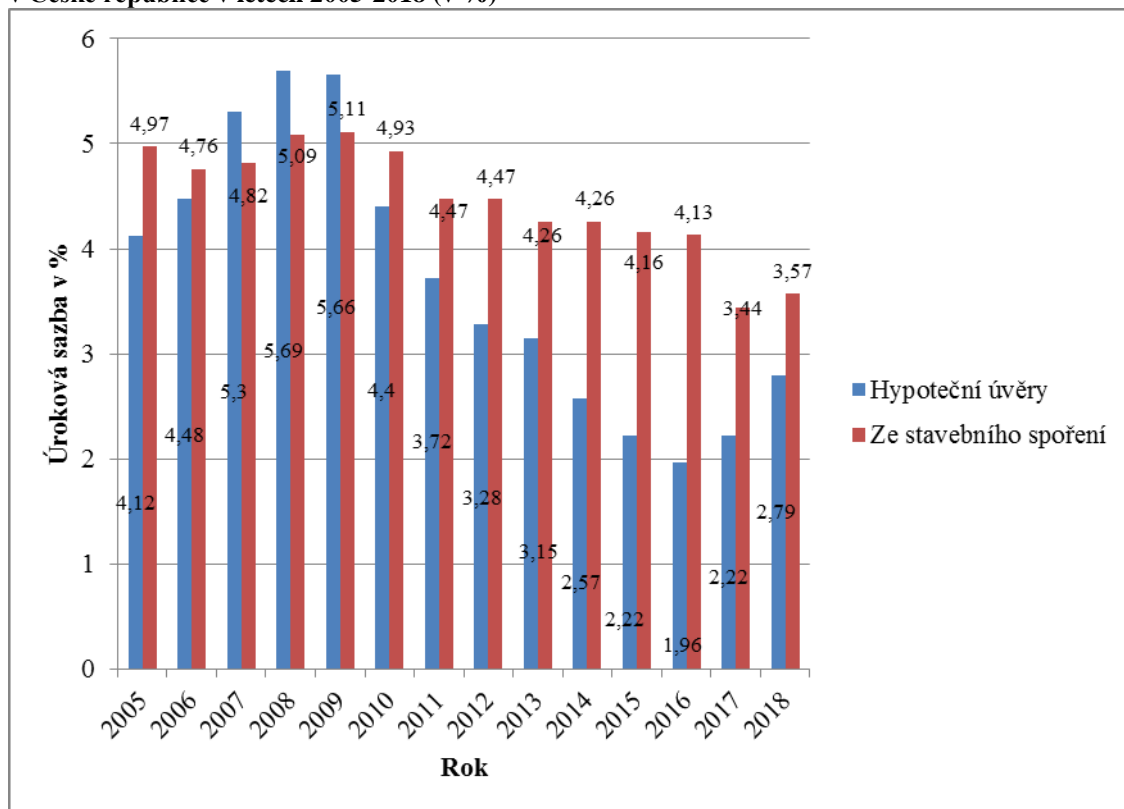
Z grafu je patrné, že nejvyšších úrokových sazeb dosahují úvěry na spotřebu. Vývoj úrokových sazeb na spotřebu je kolísavý. Z počátku sledovaného období úroková sazba rostla, a to až do roku 2009, kdy dosahovala hodnoty 14,29 %. Následně přichází v roce 2010 a 2011 pokles úrokové sazby, kdy se dostala na hodnotu 13,58 %. V roce 2012 se sazba zvýšila na 14,59 %. Od té doby úroková sazba postupně až do roku 2018 klesala a v roce 2018 se dostala na celých 8,63 %. Celkově se tedy úroková sazba úvěru na spotřebu od roku 2005 snížila o 3,89 procentních bodů.

Úroková sazba úvěru na bydlení má stejně jako úroková sazba úvěru na spotřebu kolísavý charakter. V roce 2005 představovala úroková sazba 4,45 % a postupně rostla až do roku 2008, kdy vzrostla na 5,59 %. Sazba z roku 2008 byla tak nejvyšší za celé sledované období. Následující roky úroková sazba postupně klesala a v roce 2016 se dostala na 2,16 %. Úroková sazba z roku 2016 je zároveň nejnižší úrokovou sazbou za celé sledované období. V následujících letech 2017 a 2018 opět sazba rostla a v roce 2018 se vyšplhala na téměř 3 %. Celkově se tedy úroková sazba úvěru na bydlení od roku 2005 snížila o 1,53 procentních bodů.

Úrokové sazby úvěrů na ostatní zaujímají druhé místo ve výši úrokové sazby. Z počátku sledovaného období se střídá růst a pokles. Pokles bez výkyvů se nachází až mezi lety 2009 a 2016. V roce 2009 bylo dosaženo nejvyšší úrokové sazby 6,67 %, a v roce 2016 naopak nejnižší, kdy činila kolem 3 %. V roce 2017 úroková sazba vzrostla na 3,35 % a následně v roce 2018 vzrostla o 0,8 procentních bodů na celých 4,15 %. Celkově úroková sazba v roce 2018 oproti roku 2005 klesla o 1,81 procentních bodů.

Graf 30 představuje vývoj úrokových sazeb dvou druhů úvěrů na bydlení, a to hypotečního úvěru a úvěru ze stavebního spoření. Vývoj úrokových sazeb těchto druhů úvěru je sledován v letech 2005-2018. Každá z těchto sazeb má jiné podmínky, které musí klient splnit, pokud chce o tyto úvěry žádat. Domácnosti se samozřejmě rozhodují podle toho, co je pro ně nejvýhodnější, jak dlouho budou úvěr splácet a kolik je potřeba mít svých našetřených finančních prostředků. V grafu 30 jsou tedy ukázány jednotlivé sazby těchto úvěrů, které jsou pro domácnosti při výběru úvěru klíčové.

Graf 30 Vývoj průměrných tržních úrokových sazeb hypotečního úvěru a úvěru ze stavebního spoření v České republice v letech 2005-2018 (v %)

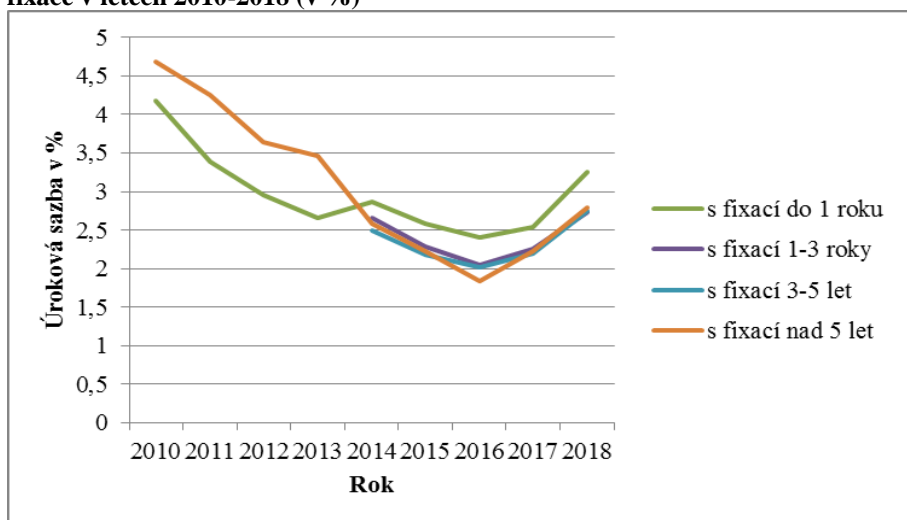
Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2005d), ČNB (2006d), ČNB (2007d), ČNB (2008d), ČNB (2009d), ČNB (2010d), ČNB (2011d), ČNB (2012d), ČNB (2013d), ČNB (2014d), ČNB (2015d), ČNB (2016d), ČNB (2017d), ČNB (2018d)

Pokud si domácnosti chtějí vzít úvěr na bydlení, mohou si od banky zřídit hypoteční úvěr či využít úvěr ze stavebního spoření, pokud splní podmínky finančních institucí. Úvěr ze stavebního spoření má vyšší úrokové sazby než hypoteční úvěr, tudíž není tak výhodný, nicméně pokud má člověk zřízeno stavební spoření a pravidelně tam vkládá prostředky, není problém tohoto úvěru dosáhnout, avšak musí mít našetřeno určité procento z částky, o kterou žádá. Na hypoteční úvěr musí mít domácnosti našetřeno také určité procento z částky, na kterou si chtějí úvěr vzít, většinou cca 25 %. Úroková sazba úvěru ze stavebního spoření se ve sledovaném období pohybuje v rozmezí 3,44-5,11 %. U hypotečního úvěru jsou tedy sazby nižší a pohybují se v rozmezí 1,96-5,69 %. Hypoteční úvěry svou sazbou převýšily úvěry ze stavebního spoření pouze v letech 2007, 2008 a 2009. V roce 2008 bylo dosaženo nejvyšší úrokové sazby hypotečního úvěru za celé sledované období, kdy tato sazba činila 5,69 %. Rok 2009 představoval podobnou sazbu, nicméně úroková sazba začala postupně klesat. Nejnižší úrokové sazby bylo dosaženo v roce 2016 a představovala 1,96 %. Následně sazba začala růst a v roce 2018 činila necelé

3 %. Úroková sazba hypotečního úvěru v roce 2018 oproti roku 2005 klesla o 1,33 procentních bodů. Kdybychom ale porovnali rok 2018 s rokem, kdy byla úroková sazba nejvyšší, tedy s rokem 2008, představoval by pokles úrokové sazby o 2,9 procentních bodů. Úvěr ze stavebního spoření nemá ani zdaleka tak kolísavé hodnoty, jako je tomu u hypotečního úvěru. Nejvyšší úrokové sazby bylo dosaženo v roce 2009, kdy sazba činila 5,11 %, a naopak nejnižší sazba 3,44 % byla dosažena v roce 2017. Celkově úroková sazba úvěru ze stavebního spoření klesla v roce 2018 oproti roku 2005 o 1,4 procentních bodů.

Graf 31 představuje vývoj úrokových sazeb úvěru na bydlení podle různé doby fixace úrokové sazby. Zde je zvoleno sledované období 2010-2018, protože nás v tomto směru zajímá více současná doba.

Graf 31 Vývoj průměrných tržních úrokových sazeb úvěru na bydlení v České republice podle doby fixace v letech 2010-2018 (v %)

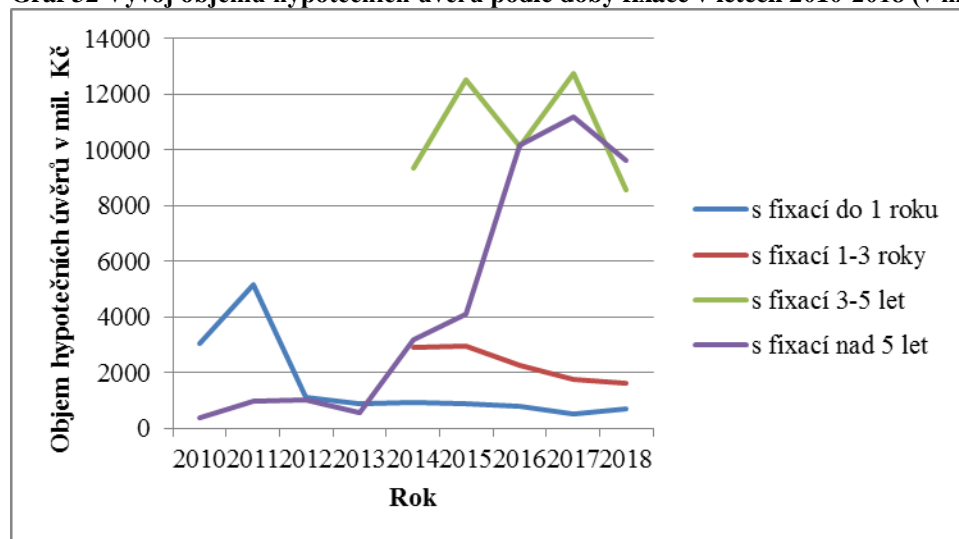

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2010e), ČNB (2011e), ČNB (2012e), ČNB (2013e), ČNB (2014e), ČNB (2015e), ČNB (2016e), ČNB (2017e), ČNB (2018e)

Výše úrokových sazeb se mění v závislosti na době fixace. Mezi lety 2010-2013 nejsou známy úrokové sazby úvěru na bydlení s dobou fixace 1-3 roky a 3-5 let, proto je nemůžeme zahrnout do porovnání a nejsou vidět ani na grafickém znázornění. Když se tedy porovnají pouze období od roku 2014, většinou nejvýhodněji vychází úroková sazba pro dobu fixace 3-5 let. Pouze v roce 2016 byla nižší úroková sazba s dobou fixace nad 5 let, kdy představovala 1,84 %, a v roce 2018 úroková sazba s dobou fixace 1-3 roky činila 2,74 %.

Graf 32 znázorňuje objem hypotečních úvěrů podle doby fixace úrokové sazby. Ani zde nejsou známy hodnoty objemu hypotečních úvěrů s dobou fixace 1-3 roky a 3-5 let v letech 2010-2013, proto je graf sestaven bez nich. Opět se vývoj sleduje v časovém období 2010-2018.

Graf 32 Vývoj objemů hypotečních úvěrů podle doby fixace v letech 2010-2018 (v mil. Kč)

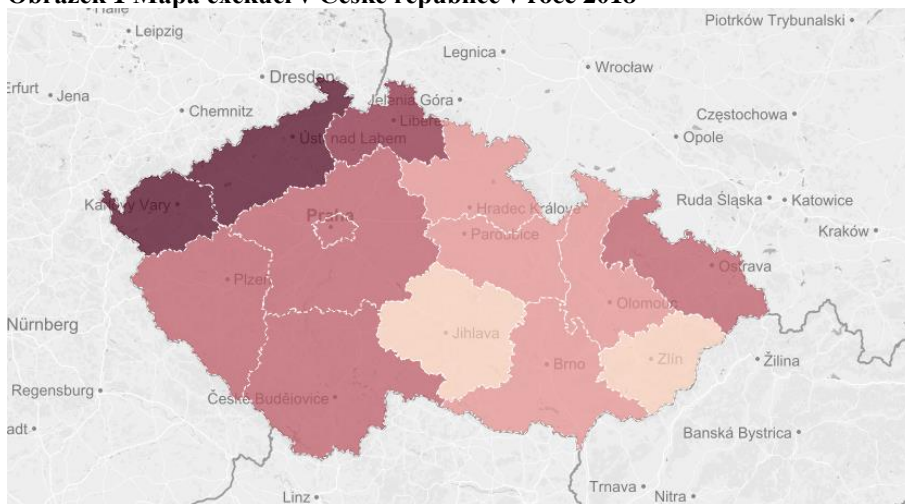
Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2010e), ČNB (2011e), ČNB (2012e), ČNB (2013e), ČNB (2014e), ČNB (2015e), ČNB (2016e), ČNB (2017e), ČNB (2018e)

Nejvyšších objemů hypotečních úvěrů je dosahováno tam, kde jsou nejnižší úrokové sazby. Nejvíce objemů hypotečních úvěrů od roku 2014 je tedy nejčastěji dosahováno při poskytnutí úvěru s dobou fixace úrokové sazby 3-5 let, kde je úroková sazba nejnižší. V roce 2016 je nejvyššího objemu dosaženo při úvěru s dobou fixace nad 5 let a v roce 2018 poté s fixací 1-3 roky. V roce 2018 činil tedy celkový objem úvěrů na bydlení 20 477,3 mil. Kč, kdy 1 602,7 mil. Kč bylo dosaženo při poskytnutí úvěru na bydlení s dobou fixace 1-3 roky.

4.3.3 Exekuce na území České republiky v roce 2018

Na území České republiky se nachází celá řada osob, která je zatížena exekucí. Na obrázku 1 je znázorněna mapa exekucí v České republice podle intenzity zatížení osob exekucí dělena podle jednotlivých krajů.

Obrázek 1 Mapa exekucí v České republice v roce 2018

Zdroj: mapaexekuci.cz

Nejvíce osob zatížených exekucí bylo v roce 2018 evidováno v Ústeckém kraji, kde se nacházelo 17,56 % osob v exekuci. Tento procentuální podíl osob představuje celkem 121 592 osob s exekucí. Průměrný počet exekucí na osobu byl v tomto kraji 5,7. Z celkového počtu osob v exekuci představuje 12 % osob ve věku 18-29 let a v důchodovém věku nad 65 let včetně se nacházelo 9 % osob z celkového počtu osob v exekuci v tomto kraji.

Na druhém místě v podílu osob v exekuci se nachází kraj Karlovarský. Zde tento podíl představuje 16,85 % osob. Dokonce 1 % osob v dětském a mladistvém věku bylo v roce 2018 zatíženo exekucí. 1 % v tomto případě představuje celkem 338 osob. V tomto kraji bylo průměrně 5 exekucí na osobu. Celkově bylo v tomto kraji evidováno 213 107 exekucí.

Liberecký kraj je třetí nejzatíženější kraj v počtu exekucí v České republice. V roce 2018 zde bylo evidováno 40 920 osob v exekuci, z nichž 4 549 se nacházelo ve věku 18-29 let a 3 569 osob se nacházelo ve věku 65 a více. Nebylo zde zatíženo exekucí žádné dítě nebo mladistvý. Celkový počet exekucí v tomto kraji činil 232 770 a na osobu pak připadalo celkem 5,7 exekucí.

Na stejném stupni podílu osob v exekuci se nacházel kraj Středočeský, Plzeňský, Jihočeský, Moravskoslezský a Praha. Zde tento podíl představoval 8-10,9 %. Praha se nacházela na 8. místě v počtu osob zatížených exekucí v České republice. V roce 2018 zde bylo evidováno 87 050 osob v exekuci, z nichž 8 % ve věku 18-29 let a 10 % ve věku 65 a více. Průměrný počet exekucí v tomto kraji činil 6,2 exekucí na osobu. Celkem zde bylo v roce 2018 evidováno 543 969 exekucí.

Podíl 6-7,9 % osob zatížených exekucí se nacházel v kraji Královéhradeckém, Pardubickém, Olomouckém a Jihomoravském. Z těchto krajů byl nejvíce exekucí zatížen kraj Olomoucký. Bylo zde evidováno celkem 41 952 osob v exekuci a celkový počet exekucí představoval 234 345. Celkově bylo v roce 2018 v tomto kraji zatíženo exekucí 7,79 % osob, 10 % osob v exekuci je ve věku 18-29 let a 9 % ve věku 65 a více.

Mezi kraje, které byly nejméně zatížené exekucí, patří kraj Zlínský a Vysočina. Nejméně exekucí měl v roce 2018 Zlínský kraj, kde bylo evidováno celkem 29 247 osob v exekuci. Průměrný počet exekucí na osobu v tomto kraji činil 5,6 a 8 % osob v exekuci spadalo do věku 18-29 let a 9 % do věku 65 a více.

V celé České republice bylo v roce 2018 evidováno celkem 4,68 mil. exekucí. Počet osob, které byly exekucí zatíženy, je 821 000, z nichž 489 000 mělo 3 a více exekucí a 159 000 osob poté 10 a více exekucí. V celé České republice bylo v roce 2018 evidováno 9,2 % osob v exekuci.

5 Výsledky a diskuse

V rámci vlastní práce bylo zjištěno, že počet domácností v České republice se v posledních letech zvyšuje, a tím se zvyšuje i počet členů domácností. Jediný pokles v počtu členů byl zaznamenán v roce 2012, ale následující roky byl evidován opět pouze růst. Počet domácností se v časové řadě od roku 2005 zvyšuje téměř pravidelně o zhruba 0,5 %. Pouze v roce 2012 byl zaznamenán nárůst počtu domácností o 1,78 %. Rok 2012 je zde zlomový, protože dochází k výraznějšímu zvýšení počtu domácností, ale zároveň ke snížení počtu členů, který představuje pokles o 1,36 %. Starší roky, které jsou v práci uvedeny pro lepší zhodnocení vývoje v čase, obsahují větší hodnoty tempa růstu, ale jelikož je tempo růstu počítáno například za období 10 let, nedá se tak porovnávat s roky, jejichž vývoj byl sledován každoročně. Průměrný počet členů se za celé sledované období nijak výrazně neměnil. Pohybuje se v průměru kolem 2,44 členů a postupně se od roku 1995 snižuje, s výjimkou roku 2007, kdy průměrný počet vzrostl na 2,52 členů a poté začal opět klesat, a v roce 2018 se dostal na třetí nejnižší hodnotu sledovaného období na celkem 2,36 členů. Průměrný počet členů na domácnost z téměř poloviny obsazují pracující členové. Druhými v pořadí jsou nepracující důchodci a těsně za nimi se nacházejí vyživované děti. Zbytek průměrného počtu obsazují nezaměstnaní, lidé pobírající rodičovský příspěvek a ostatní členové domácností. Nejčastěji jsou domácnosti složeny ze dvou členů. Tato kategorie představuje podíl kolem 32 % na celkovém počtu domácností. Značný podíl mají jednočlenné domácnosti, jejichž počet postupně roste, a zauímají tak stále větší podíl na celkovém počtu domácností. Třetí v pořadí jsou tříčlenné domácnosti, jejichž podíl na rozdíl od jednočlenných neroste. Nejméně se však na celkovém počtu domácností podílejí šesti a vícečlenné domácnosti, které zauímají podíl lehce přes 1 %. V každé domácnosti existuje osoba, která stojí v jejím čele. Nejčastěji během sledovaného období stojí v čele domácnosti osoby, které spadají do věkové skupiny 35-44 let. V období 1996-2002 jsou to osoby ve věku 45-54 let a v letech 2010-2012 dokonce osoby ve věkové hranici 55-64 let. Je to zvláštní hlavně v dřívějších obdobích, jelikož bylo známo, že dříve lidé zakládali rodiny dříve, a byli tak v nižší věkové kategorii. Důvodem, proč tomu tak je, může být fakt, že mladí lidé neměli dostatek finančních prostředků pro své vlastní bydlení a museli bydlet u svých rodičů a prarodičů, proto je věk osob stojících v čele na začátku období vyšší. Podíl osob stojících v čele domácnosti do věku 25 let představuje v posledních letech pouze hodnotu kolem 1,5 %, na rozdíl od roku 1992, kdy tento podíl činil 3,6 %.

Většina domácností žije v bytových domech. Tento podíl činí kolem 57 % na celkovém počtu domácností. V rodinném domě žije poté kolem 42 % domácností a zbytek žije v jiných budovách. Kolem 38 % domácností žije ve vlastním domě či bytě. Další část domácností (kolem 29 %) má dům či byt v osobním vlastnictví a 19 % domácností žije v pronajatém domě či bytě. Zbytek domácností pak žije v bytě, který je v družstevním či jiném vlastnictví.

Až na rok 1992 byly vždy příjmy domácností vyšší než jejich spotřební výdaje. Hrubé příjmy jsou z největší části tvořeny příjmy ze závislé činnosti. Tento podíl se během sledovaného období pohybuje kolem 60 %. Sociální příjmy tvoří kolem 22 % celkových příjmů domácností a jejich vývoj je spíše klesající. Příjmy z podnikání tvoří podíl jen okolo 13 % na celkových příjmech a zbytek příjmů pak tvoří už jen příjmy ostatní. Tempo růstu hrubých příjmů se ve sledovaném období pohybuje v rozmezí 0-10 %, s výjimkou roku 2000, kdy oproti roku 1996 příjmy vzrostly o zhruba 54 %. Tempo růstu čistých příjmů se také téměř po celé období pohybuje v hranici 0-10 %, s výjimkou roku 1996, kdy oproti roku 1992 čisté příjmy vzrostly o 94 %, a roku 2002, kdy příjmy oproti roku 1996 vzrostly o 46,5 %. Spotřební výdaje domácností po většinu sledovaného období rostou, s výjimkou roku 2010, kdy došlo k poklesu oproti roku 2009 o 9,62 %. Nejvíce finančních prostředků domácnosti utratí za bydlení, vodu a energie. Průměrně během sledovaného období utratily domácnosti za bydlení, vodu a energie 27 023 Kč na osobu za rok. Útrata za tuto kategorii má celkově rostoucí charakter a v roce 2017 dosahovala hodnoty 33 278 Kč. Druhou nejvyšší částku domácnosti utratí za potraviny a nealkoholické nápoje. Průměrně jeden člen domácnosti utratí za potraviny a nealkoholické nápoje částku 24 470 Kč za rok. Tato kategorie má stejně jako kategorie bydlení, voda, a energie rostoucí charakter. Značnou část výdajů domácností zahrnuje doprava. Za dopravu utratí domácnosti kolem 12 000 Kč na osobu za rok. U žádné kategorie spotřebních výdajů se nedá říci, že by se náklady domácností na její využití snižovaly. Nejbližší snižování se ale dostává kategorie ostatní zboží a služby, kdy v roce 2017 výdaje domácností na tuto kategorii klesly oproti roku 2016 o 3 771 Kč. Domácnosti až na rok 1992 vždy měly příjmy vyšší než výdaje. Znamená to tedy, že v průměru domácnosti téměř vždy dosahovaly úspor a nemusely se zadlužit.

Průměrná zadluženost domácností v České republice celkově během sledovaného období roste. Z počátku období se zadluženost zvyšovala rychleji, poté se pomalu ustálila a tempo růstu nepřesáhlo hranici 10 %. Nejvíce se domácnosti zadlužují na bydlení, poté na spotřebu a následně na ostatní. Zadluženost na bydlení po celé období rostla a v roce 2018 tvořila podíl cca 72 % na celkové zadluženosti domácností. Naopak zadluženost na spotřebu měla největší podíl na celkové zadluženosti z počátku období a postupně se tento podíl snižoval. Zadluženost ostatní se během sledovaného období pohybuje kolem 10 % na celkovém zadlužení. Zadluženost na bydlení se jako jediná za celé sledované období nesnížila. Pokud se domácnosti zadluží, nejčastěji pak u bank a družstevních záložen, a to zejména na bydlení, jelikož u této kategorie činí zadluženost u ostatních finančních institucí jen v průměru kolem 13 % na celkovém zadlužení na bydlení. Zbytek tedy tvoří zadluženost u bank a družstevních záložen. Na spotřebu jsou domácnosti u ostatních finančních institucí zadluženy v průměru kolem 30 % a na ostatní pak kolem 10 %, kdy tuto hodnotu značně ovlivňuje začátek období, protože tehdy byly domácnosti u ostatních finančních institucí zadluženy kolem 20 %.

Nejvyšší úrokové sazby mají domácnosti u úvěrů na spotřebu, které jsou kolísavé, ale poslední tři roky již klesaly. Nejvyšší sazba 14,59 % byla dosažena v roce 2012, ale následně se v roce 2018 dostala na 8,63 %. Úvěry ostatní mají druhé nejvyšší úrokové sazby a pohybují se v průměru kolem 4,92 %. Nejnižší úrokové sazby jsou evidovány u úvěrů na bydlení a dosahují v průměru 3,8 %. Postupně ale s občasnými výkyvy úrokové sazby klesají, nicméně poslední dva roky byl zaznamenán mírný nárůst. V roce 2018 činila průměrná úroková sazba úvěrů na bydlení 2,92 %. Obecně jsou nejvyšší úrokové sazby úvěrů na bydlení a ostatních úvěrů evidovány v roce 2008, kdy naplno udeřila v ČR finanční krize.

Úvěry na bydlení mohou domácnosti čerpat dvěma způsoby, a to hypotečním úvěrem či úvěrem ze stavebního spoření. Úvěry ze stavebního spoření mají ale o něco větší úrokové sazby než hypoteční úvěry. Rozdíl mezi nimi představuje cca 0,8 procentních bodů. Výši hypotečních úvěrů ovlivňuje zejména doba fixace úrokové sazby. Poté, co byla známa všechna data o úrokových sazbách, obsahoval hypoteční úvěr většinou nejnižší úrokovou sazbu s dobou fixace 3-5 let.

V České republice se nachází velké množství osob, které jsou zatíženy exekucí. Celkem bylo v roce 2018 v České republice evidováno 821 000 osob s exekucí, z nichž 159 000 mělo 10 a více exekucí. V celé České republice se v roce 2018 nacházelo 9,2 % osob s exekučním zatížením. Nejhůře na tom byl kraj Ústecký, kde bylo evidováno 621 592 osob s exekucí, z nichž 9 % bylo dokonce v důchodovém věku 65 a více let. Ve Středočeském, Karlovarském, Plzeňském a Jihočeském kraji se dokonce nacházelo 1 % osob zatížených exekucí v dětském či mladistvém věku. Nejméně exekucí bylo v roce 2018 evidováno ve Zlínském kraji a na Vysočině.

6 Závěr

Domácnosti se zadlužují prakticky nepřetržitě, jelikož každý chce mít své vlastní bydlení, a pokud na to má možnost dosáhnout, tak se zadluží. Proto jak z vlastní části vyplynulo, domácnosti se nejčastěji zadlužují právě na bydlení. Počet domácností během sledovaného období rostl, a proto také rostla zadluženost těchto domácností, protože čím více domácností v České republice bude, tím více se také zadluží. Jelikož se věk osob stojících v čele domácnosti pohybuje v produktivním věku více než třicet let, mají tito lidé ve většině případů stabilní zaměstnání a mohou si dovolit vzít úvěr a řádně jej splácet. Některé domácnosti se kromě na bydlení často zadlužují také na spotřebu, a to například formou leasingu, pomocí kterého si mohou pořídit svůj vlastní automobil. Pořízení spotřební věci jako je osobní automobil může být způsobeno i růstem počtu členů v domácnosti, jelikož čím větší bude počet členů v domácnosti, tím větší automobil či více automobilů bude domácnost potřebovat, a proto si klient vezme úvěr. Spotřební věci ale na rozdíl od nemovitostí většinou nezvyšují svou hodnotu. Proto pokud si domácnosti vezmou úvěr na vlastní dům, v případě jeho prodeje se hodnota nemovitosti nezmenší, naopak bude růst. To, jestli si domácnosti vezmou úvěr, ovlivňují i finanční instituce, a to formou úrokových sazeb. Čím větší úrokové sazby budou finanční instituce klientům nabízet, tím nižší bude zájem domácností a poskytnutí úvěru, a to jak na bydlení, spotřebu, tak i ostatní. Domácnosti dávají přednost úvěrům od bank a družstevních záložen, jelikož ostatní finanční instituce pro ně nemusí být tolik důvěryhodné. Zejména banky a družstevní záložny jsou nejvíce domácnostmi využívány při zadlužování se na bydlení, jelikož tento typ zadlužení je dlouhodobý, a to až v rámci 30 let. Lidé ale někdy nejsou schopni své dluhy splácet a mohou se dostat až do exekuce. V České republice bylo v roce 2018 evidováno 9,2 % osob s exekucí a nejvíce exekucí zatíženým krajem byl kraj Ústecký. Naopak nejlépe z hlediska exekucí na tom byl kraj Zlínský, který obsahoval pouze 5,86 % osob v exekuci. V některých krajích byly exekucí zatíženy i osoby v dětském a mladistvém věku, a to celým jedním procentem. Jednalo se o kraj Středočeský, Karlovarský, Plzeňský a Jihočeský.

7 Seznam použitých zdrojů

7.1 Knižní zdroje

DVOŘÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Linde, 2005. 681 s. ISBN 807201515X.

HARTLOVÁ, Věra; SOLDÁNOVÁ, Marcela; SVOBODOVÁ, Jitka; ŽLEBKOVÁ, Michaela. *Bankovníctví pro střední školy a veřejnost*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2010. 200 s. ISBN 978-80-716-8900-3.

HELÍSEK, Mojmír. *Makroekonomie*. Melandrium, 2002. 326 s. ISBN 80-86175-25-1.

HUBINKOVÁ, Zuzana. *Psychologie a sociologie ekonomického chování*. Praha: Grada Publishing, 2008. 280 s. ISBN 978-80-247-1593-3.

JANDA, Josef. *Jak žít šťastně na dluh*. Praha: GRADA Publishing, a. s., 2013. 176 s. ISBN 978-80-247-4833-7.

JANDA, Josef. *Spořit nebo investovat?* 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. 167 s. ISBN 978-80-247-3670-9.

JANDOUREK, J. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a. s., 2012. 264 s. ISBN 978-80-247-3679-2.

JÍLEK, Josef. *Finance v globální ekonomice I: Peníze a platební styk*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013. 660 s. ISBN 978-80-247-3893-2.

JÍLEK, Josef. *Peníze a měnová politika*. 1. vyd. Praha: Grada, 2004. 742 s. ISBN 80-247-0769-1.

KALABIS, Zbyněk. *Základy bankovníctví – Bankovní obchody, služby, operace a rizika*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2012. 168 s. ISBN 978-80-265-0001-8.

KOCIÁNOVÁ, Helena. *Finanční gramotnost v kostce: aneb co Vás neměl kdo naučit*. Olomouc: ANAG, 2012. 151 s. ISBN 978-80-7263-767-6.

KUBÁTOVÁ, Helena. *Sociologie životního způsobu*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2010. 272 s. ISBN 978-80-247-2456-0.

KUŠKOVÁ, Petra. *Češi ve spotřebitelském ráji (!?): Vývoj spotřeby českých domácností v posledních dvaceti letech*. Praha: CENIA ve spolupráci s Ministerstvem životního prostředí, 2009. 56 s. ISBN 978-80-85087-70-3.

KVASNIČKA, Pavel. *Makroekonomie*, 1. vydání. Jihlava: Vysoká škola Polytechnická, 2008. 112 s. ISBN 978-80-87035-15-3.

LIŠKA, Václav. *Finanční teorie*. Praha: Vydavatelství ČVUT, 1999. 247 s. ISBN 80-010-2048-7.

MACÁKOVÁ, Libuše. *Mikroekonomie: základní kurs*. 11. aktualiz. vyd. Slaný: Melandrium, 2009, 275 s. ISBN 978-80-86175-70-6.

MACEK, Jan a kol. *Ekonomická a sociální statistika*. Západočeská univerzita, 2008. 240 s. ISBN 978-80-7043-642-4.

MAREŠ, Petr. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. 248 s. ISBN 80-85850-61-3.

MÁLEK, Petr, OŠKRDALOVÁ, Gabriela, VALOUCH, Petr. *Osobní finance*. Brno: Masarykova univerzita, 2010. 203 s. ISBN 978-802-1051-577.

NOVÁKOVÁ, Vladimíra, SOBOTKA, Věroslav. *Slabikář finanční gramotnosti: učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti*. Praha: COFET, 2011. 416 s. ISBN 978-80-904396-1-0.

PAVLÍK, Milan. *Základy finančního zdraví*. 1. vyd. Bratislava: MUDr. Milan Pavlík, MPH, 2012. 161 s. ISBN 978-80-971118-7-8.

SMRČKA, Luboš. *Rodinné finance: ekonomická krize a krach optimismu*. Praha: C. H. Beck, 2010. 538 s. ISBN 978-80-7400-199-4.

SŮVOVÁ, Helena. *Specializované bankovníctví*. 1. vyd. Praha: Bankovní institut, 1997. 398 s. ISBN 8090224326.

SYROVÝ, Petr. *Financování vlastního bydlení*. 5. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. 144 s. ISBN 978-80-247-2388-4.

SYROVÝ, Petr, NOVOTNÝ, Martin. *Osobní a rodinné finance*. 1. vyd. Praha: Grada, 2003. 172 s. ISBN 80-247-0478-1.

ŠICHTAŘOVÁ, Markéta, PIKORA, Vladimír. *Nahá pravda, aneb, Co nám neřekli o našich penězích a budoucnosti*. Praha: NF Distribuce, 2012. 256 s. ISBN 978-80-260-2811.

TEPLÝ, Petr. *Navigátor bezpečného úvěru*. Praha: Karolinum, 2013. 198 s. ISBN 978-80-246-2287-3.

VLČEK, Josef. *Ekonomie a ekonomika*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. 556 s. ISBN 978-80-7552-190-3.

7.2 Elektronické zdroje

Australian Bureau of statistics. *HOUSEHOLD AND FAMILY CHARACTERISTICS* [online]. 2013 [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <https://www.abs.gov.au/ausstats/abs@.nsf/Lookup/4363.0.55.001Chapter6352011-13>

Banky.cz. *Přehled a porovnání hypoték*. [online]. 2020 [cit. 2020-03-04]. Dostupné z: <https://www.banky.cz/prehled-a-porovnaní/hypoteky-na-bydlení/>

Česká národní banka. *Celkové zadlužení domácností (v mil. Kč)*. [online]. 2005-2018a [cit. 2020-02-20]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=1&p_des=50&p_sestuid=1538&p_uka=1%2C2%2C3&p_strid=AAD&p_od=201412&p_do=201812&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C

Česká národní banka. *Zadlužení domácností – banky a družstevní záložny (v mil. Kč)*. [online]. 2005-2018b [cit. 2020-02-20]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=1&p_des=50&p_sestuid=1539&p_uka=1%2C2%2C3&p_strid=AAD&p_od=200201&p_do=202001&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C

Česká národní banka. *Zadlužení domácností – ostatní finanční instituce (v mil. Kč)*. [online]. 2005-2018c [cit. 2020-02-20]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=1&p_des=50&p_sestuid=1540&p_uka=1%2C2%2C3&p_strid=AAD&p_od=200512&p_do=201912&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C

Česká národní banka. *Úrokové sazby MFI – sektor obyvatelstvo – nové obchody (% p.a.)* [online]. 2010-2018d [cit. 2020-02-20]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=1&p_des=50&p_sestuid=49609&p_uka=6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12%2C13%2C14&p_strid=AAD&p_od=201401&p_do=201912&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C

Česká národní banka. *Nové hypoteční úvěry na bydlení podle fixace úrokové sazby (% p. a. a objemy v mil. Kč)*. [online]. 2010-2018e [cit. 2020-02-20]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=58860&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12%2C13%2C14%2C15%2C16%2C17%2C18%2C19%2C20%2C21%2C22%2C23%2C24%2C25%2C26%2C27%2C28&p_strid=AAABAD&p_od=201401&p_do=201812&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C

Český statistický úřad. *Spotřební výdaje domácností - 2017*. [online]. 2019a [cit. 2020-02-24]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/130896197/160066191712.pdf/0e01e08d-cede-4f7e-b073-d57856417093?version=1.1>

Český statistický úřad. *Domácnosti podle postavení osoby v čele*. [online]. 2018a [cit. 2020-02-21]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZURD04&skupId=2077&z=T&f=TABULKA&katalog=30847&c=v3~8__R P2018&&str=v48

Český statistický úřad. *Domácnosti podle postavení osoby v čele*. [online]. 2017a [cit. 2020-02-21]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZURD04&skupId=2077&z=T&f=TABULKA&katalog=30847&c=v3~8__R P2017&&str=v48

Český statistický úřad. *Domácnosti podle postavení osoby v čele*. [online]. 2016a [cit. 2020-02-21]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZURD04&skupId=2077&z=T&f=TABULKA&katalog=30847&c=v3~8__R P2016&&str=v48

Český statistický úřad. *Domácnosti podle postavení osoby v čele*. [online]. 2015a [cit. 2020-02-21]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZURD04&skupId=2077&z=T&f=TABULKA&katalog=30847&c=v3~8__R P2015&&str=v48

Český statistický úřad. *Domácnosti podle postavení osoby v čele*. [online]. 2014a [cit. 2020-02-21]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZURD04&skupId=2077&z=T&f=TABULKA&katalog=30847&c=v3~8__R P2014&&str=v48

Český statistický úřad. *Domácnosti podle postavení osoby v čele*. [online]. 2013a [cit. 2020-02-21]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZURD04&skupId=2077&z=T&f=TABULKA&katalog=30847&c=v3~8__R P2013&&str=v48

Český statistický úřad. *Domácnosti podle postavení osoby v čele*. [online]. 2012a [cit. 2020-02-21]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZURD04&skupId=2077&z=T&f=TABULKA&katalog=30847&c=v3~8__R P2012&&str=v48

Český statistický úřad. *Domácnosti podle postavení osoby v čele*. [online]. 2011a [cit. 2020-02-21]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&skupId=2077&z=T&f=TABULKA&katalog=30847&pvo=ZURD04&pvo=ZURD04&c=v3~8__RP2011#w=

Český statistický úřad. *Domácnosti podle postavení osoby v čele*. [online]. 2010a [cit. 2020-02-21]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZURD04&skupId=2077&z=T&f=TABULKA&katalog=30847&c=v3~8__R P2010&&str=v48#w=

Český statistický úřad. *Statistická ročenka České republiky - 2009*. [online]. 2009a [cit. 2020-03-4]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/1-0001-09-2009-0900>

Český statistický úřad. *Statistická ročenka České republiky - 2007*. [online]. 2007a [cit. 2020-03-4]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/1-0001-07-2007-0900>

Český statistický úřad. *Analýza cenového vývoje, vývoje příjmů a spotřebních vydání domácností - 1993 – 2003*. [online]. 2004a [cit. 2020-03-5]. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/czso/analyza-cenoveho-vyvoje-vyvoje-prijmu-a-spotrebnich-vydani-domacnosti-1993-2003-45as4swx73>

Český statistický úřad. *Vydání a spotřeba domácností statistiky rodinných účtů - 2016*. [online]. 2017b [cit. 2020-02-21]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/46388837/1600181713.pdf/afb273bf-f3b4-4195-8916-62508ce4542d?version=1.0>

Český statistický úřad. *Vydání a spotřeba domácností statistiky rodinných účtů - 2015*. [online]. 2016b [cit. 2020-02-21]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32579067/1600181613.pdf/06ba0970-475d-437c-90b5-4d9669d22584?version=1.1>

Český statistický úřad. *Vydání a spotřeba domácností statistiky rodinných účtů - 2014*. [online]. 2015b [cit. 2020-02-21]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20561573/1600181513.pdf/36f90490-2974-4723-9e55-ed5012c055b3?version=1.0>

Český statistický úřad. *Vydání a spotřeba domácností statistiky rodinných účtů - 2013*. [online]. 2014b [cit. 2020-02-21]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20561569/1600181413.pdf/28feceff-b7ba-42fd-8d70-b82f4fc3f735?version=1.0>

Český statistický úřad. *Vydání a spotřeba domácností statistiky rodinných účtů - 2012*. [online]. 2013b [cit. 2020-02-21]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20561565/30011313.pdf/1aa2cdac-6202-4946-a709-c3d487866ad9?version=1.0>

Český statistický úřad. *Vydání a spotřeba domácností statistiky rodinných účtů - 2011*. [online]. 2012b [cit. 2020-02-21]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20561561/30011213.pdf/57f8bb66-6cfc-4fa0-82d2-378355adee7f?version=1.0>

Český statistický úřad. *Vydání a spotřeba domácností statistiky rodinných účtů - 2010*. [online]. 2011b [cit. 2020-02-21]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20561557/30011113.pdf/2cf895af-c553-47fc-99de-0d6c8b1158d8?version=1.0>

Český statistický úřad. *Statistická ročenka České republiky - 2010*. [online]. 2010b [cit. 2020-03-04]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/2-0001-10--0900>

Český statistický úřad. *Peněžní vydání domácností statistiky rodinných účtů v letech 2000 až 2008 v ČR*. [online]. 2009b [cit. 2020-03-11]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/25385875/12238977+115531.pdf/d8a12ccb-2957-4473-a147-15b7a9537674?version=1.0>

Český statistický úřad. *Vývoj příjmů a vydání domácností podle výsledků statistiky RÚ*. [online]. 2004b [cit. 2020-03-11]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20536642/301105k.pdf/f1f5a2a8-efe0-499a-8cde-eb14c65209f7?version=1.0>

Český statistický úřad. *Statistika rodinných účtů*. [online]. 2010c [cit. 2020-03-04]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20561553/30011043.pdf/a2bcf265-288a-4f77-a1c1-35490ea9bf94?version=1.0>

Český statistický úřad. *Základní informace o vývoji obyvatelstva, domácností, domů a bytů*. [online]. 2005 [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/20536688/kap_i_10.pdf/e137311f-6f8c-4222-80bc-dd2e9a2cc2f1?version=1.0

Databáze Eurostatu. *Rozdělení obyvatel podle typu domácnosti (v %)*. [online]. 2020 [cit. 2020-02-20]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h?ptabkod=tesov190>

Euro.cz. *Diskontní sazbou ČNB zprostředkovaně reguluje finanční trh*. [online]. 2019 [cit. 2020-03-04]. Dostupné z: <https://www.euro.cz/byznys/diskontni-sazba-cnb-definice-banky-uroky-regulace-menova-politika-1459905>

Finance.cz. *Co je to hypoteční úvěr*. [online]. 2018 [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/bydleni/hypoteky/abeceda-hypotek/definice/>

Hypoteka.cz. *Pojištění schopnosti splácet: potřebuji ho, nebo ne?* [online]. 2018 [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <https://www.hypoteka.cz/detail/pojisteni-schopnosti-splacet-potrebuji-ho-nebo-ne/>

Infostat. *Česká rodina a domácnost z pohledu sčítání lidu, domů a bytů*. [online]. 2002 [cit. 2020-03-04]. Dostupné z: <http://www.infostat.sk/vdc/pdf/tajov/langhamrova.pdf>

KOVÁŘOVÁ, Helena. Český statistický úřad. *Příjmy a životní podmínky domácností - 2017*. [online]. 2018 [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/61601872/16002118mc.pdf/c6fdc818-b52a-485f-8a82-b5b97d1e7be1?version=1.1>

Mapaexekuci.cz. *Mapa exekucí v ČR*. [online]. [cit. 2020-03-30]. Dostupné z: <http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/>

Ministerstvo financí České republiky. *Finanční gramotnost – Kvantitativní výzkum pro MF a ČNB (rok 2010) – Závěrečná zpráva z výzkumu* [online]. (PDF). 2010 [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/odborne-studie-a-vyzkumy/2012/vyzkumy-k-financni-gramotnosti-9406>

Ministerstvo financí ČR. *Spotřebitelské úvěry* [online]. 2019 [cit. 2019-11-25]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/uvery/zakladni-informace>

Ministerstvo financí ČR. *Spotřebitelské úvěry* [online]. 2014 [cit. 2019-11-25]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/uvery/spotrebitelske-uvery>

Mesec.cz. *Životní minimum*. [online]. 2020 [cit. 2020-03-04]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/socialni-davky/statni-socialni-podpora/zivotni-minimum/>

Mesec.cz. *Komu se vyplatí operativní leasing?* [online]. 2015 [cit. 2020-03-04]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/clanky/komu-se-vyplati-operativni-leasing/>

Mesec.cz. *Co je kreditní karta*. [online]. 2012 [cit. 2020-03-04]. Dostupné z: <https://prodej.mesec.cz/kreditni-karty/texty/co-je-kreditni-karta/>

OECD. *Household debt* [online]. 2018 [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/hha/household-debt.htm>

Pujcka.co. *Rodinný rozpočet: Jak mít přehled o výdajích a jak spořit?* [online]. 2018 [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <https://www.pujcka.co/rodinny-rozpocet-jak-mit-prehled-o-vydajich-a-jak-sporit>

PROCHÁZKOVÁ, Tereza. *Teorie motivace podle Maslowa*. [online]. 2018 [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: <https://www.mentem.cz/blog/teorie-motivace/>

Raiffeisen bank. *Kontokorentní úvěr*. [online]. 2020 [cit. 2020-03-04]. Dostupné z: <https://www.rb.cz/firmy/financovani/provozni-financovani/kontokorentni-uver>

Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance [online]. 1993 [cit. 2020-02-18]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-6>

Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách [online]. 1992 [cit. 2020-02-18]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-21>

Zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru [online]. 2016 [cit. 2020-02-18]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-257?text=spot%20%C5%99ebitelsk%C3%BD+%C3%BAv%C4%9Br>

Zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech [online]. 2004 [cit. 2020-02-18]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-190>

Zákon č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření [online]. 1993 [cit. 2020-02-18]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-96>

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád [online]. 1963 [cit. 2020-02-18]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-99#cast6>

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti [online]. 2001 [cit. 2020-02-18]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-120>

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení. [online]. [cit. 2020-02-18]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-182>

Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu. [online]. 2006 [cit. 2020-02-19]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-110>

8 Přílohy

Příloha 1 Charakteristika domácností v České republice

Tabulka 6 Počet domácností a jejich členů včetně složení domácností v letech 2010-2018

Rok	Celkem	Počet členů domácností	Prům. počet členů/dom.	Pracujících	Z toho samostatně činných
2010	4149665	10402836	2,51	1,12	0,19
2011	4180620	10434558	2,5	1,1	0,19
2012	4254867	10293025	2,42	1,07	0,19
2013	4282499	10306805	2,41	1,08	0,19
2014	4304496	10315419	2,4	1,07	0,19
2015	4324650	10324059	2,39	1,08	0,19
2016	4347840	10339779	2,38	1,08	0,19
2017	4372257	10358600	2,37	1,09	0,19
2018	4394869	10384504	2,36	1,1	0,19
Vyživované děti	Nezaměstnaní	Nepracují důchodci	Pobírající rodičovský příspěvek	Ostatní	
0,56	0,13	0,58	0,07	0,05	
0,56	0,13	0,59	0,07	0,05	
0,55	0,12	0,58	0,07	0,03	
0,54	0,13	0,58	0,06	0,02	
0,54	0,13	0,57	0,06	0,03	
0,53	0,12	0,57	0,05	0,04	
0,53	0,1	0,58	0,05	0,04	
0,53	0,09	0,57	0,06	0,03	
0,53	0,07	0,57	0,06	0,03	

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2010a), ČSÚ (2011a), ČSÚ (2012a), ČSÚ (2013a), ČSÚ (2014a), ČSÚ (2015a), ČSÚ (2016a), ČSÚ (2017a), ČSÚ (2018a)

Tabulka 7 Počet domácností v letech 1961-2001

Rok	1961	1970	1980	1991	2001
Počet domácností	3214300	3502700	3875700	4051600	4270700

Zdroj: vlastní zpracování, infostat.sk

Tabulka 8 Počet členů domácností, příjmy a spotřeba domácností v letech 1995-2009

Ukazatel	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Prům. počet členů	2,49	2,49	2,48	2,47	2,46	2,46	2,34	2,30	2,52	2,51	2,51
Hrubé příjmy	65 215	97 807	105 776	109 011	114 760	119 923	127 294	134 569	140 823	153 826	164 105
Spotřeba	49 430	73 015	78 090	80 397	84 568	87 259	91 085	97 342	104 017	112 256	115 309
Čisté příjmy	-	83 422	-	-	98 102	102 217	108 676	116 549	125 817	137 497	139 733
Počet domácností	-	-	-	-	-	-	4 012 695	4 027 670	4 043 341	4 081 852	4 116 364
Počet členů dom.	-	-	-	-	-	-	10 128 503	10 160 544	10 195 099	10 228 611	10 340 273

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2004a), ČSÚ (2007a), ČSÚ (2009a), ČSÚ (2010b)

Tabulka 9 Počet členů domácností v letech 2010-2018 (v %)

Rok	1 člen	2 členové	3 členové	4 členové	5 členů	6 a více členů
2010	23,5	32,4	20,5	18,6	3,8	1,2
2011	23,7	33,3	20	17,6	3,9	1,5
2012	27,2	32,4	18,7	16,9	3,6	1,3
2013	27,8	32,4	18,1	16,8	3,7	1,3
2014	27,9	32,5	18,4	16,2	3,8	1,2
2015	27,9	33,3	17,3	16,5	3,9	1,1
2016	28,4	33,2	17,2	16,2	4	1
2017	28,3	33,5	17,5	16	3,8	1
2018	28,7	32,7	18,1	15,7	3,6	1,1

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2010a), ČSÚ (2011a), ČSÚ (2012a), ČSÚ (2013a), ČSÚ (2014a), ČSÚ (2015a), ČSÚ (2016a), ČSÚ (2017a), ČSÚ (2018a)

Tabulka 10 Věk osoby stojící v čele domácností v letech 2010-2018 (v %)

Rok	do 25	25-34	35-44	45-54	55-64	65-74	75 a více
2010	1,5	15,4	19,8	18,6	20,2	13,7	10,9
2011	1,4	15	20,2	18,3	20,6	13,4	11,2
2012	1,5	13,6	20,3	18,2	20,3	14,6	11,5
2013	1,3	13,4	20,7	17,7	19,7	16	11,2
2014	1,4	13	20,4	17,8	19,2	16,6	11,5
2015	1,3	12,6	21,4	17,5	18,7	16,8	11,7
2016	1,4	12,2	21,8	17,8	17,9	16,9	12
2017	1,2	11,9	21,8	18	17,6	17,2	12,3
2018	1,3	11,6	21,5	18,3	17,3	17,5	12,5

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2010a), ČSÚ (2011a), ČSÚ (2012a), ČSÚ (2013a), ČSÚ (2014a), ČSÚ (2015a), ČSÚ (2016a), ČSÚ (2017a), ČSÚ (2018a)

Tabulka 11 Domácnosti v letech 1992, 1996, 2002

Ukazatel	1992	1996	2002
Čisté peněžní příjmy	33 705	63 470	92 986
Hrubé příjmy		76 263	110 805
Sociální příjmy	9 685	15 780	25 780
Počet členů domácnosti:			
1	21,7	21,9	24,2
2	29,9	27,8	32,9
3	19,5	21,4	19,0
4	21,3	21,8	18,5
5	5,9	5,4	4,1
6 a více	1,7	1,6	1,3
Věk osoby v čele:			
do 24 let	3,6	3,5	2,7
25 - 34 let	14,9	15,4	17,0
35 - 44 let	22,4	20,2	18,6
45 - 54 let	20,3	23,5	22,5
55 - 64 let	16,5	14,9	17,8
65 - 74 let	15,3	15,5	12,8
75 a více let	7,1	7,0	8,6

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2004)

Tabulka 12 Bydlení domácností podle druhu bytu v letech 2010-2018 (v %)

Rok	Rodinný dům	Bytový dům	Jiná budova
2010	43	56,5	0,6
2011	43	56,7	0,3
2012	42,3	57,3	0,4
2013	42,5	57,2	0,3
2014	42,2	57,3	0,6
2015	42,6	56,9	0,5
2016	42,7	56,7	0,6
2017	42,9	56,5	0,6
2018	42,8	56,6	0,6

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2010a), ČSÚ (2011a), ČSÚ (2012a), ČSÚ (2013a), ČSÚ (2014a), ČSÚ (2015a), ČSÚ (2016a), ČSÚ (2017a), ČSÚ (2018a)

Tabulka 13 Právní forma užívání bytu v letech 2010-2018 (v %)

Rok	Ve vlastním domě	V osobním vlastnictví	Družstevní	Pronajatý	Jiné formy užívání
2010	39,5	26,2	11	20,4	3
2011	39	28,6	10,3	18,8	3,4
2012	38,4	29,4	10,4	18,4	3,4
2013	38,6	29,3	10	18,2	3,9
2014	38,1	29,4	9	19,2	4,3
2015	38,4	28	9	19,6	5
2016	38,5	28,4	8,4	19,4	5,3
2017	38,6	29,1	7,9	19	5,4
2018	38,7	28,8	7,9	19	5,6

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2010a), ČSÚ (2011a), ČSÚ (2012a), ČSÚ (2013a), ČSÚ (2014a), ČSÚ (2015a), ČSÚ (2016a), ČSÚ (2017a), ČSÚ (2018a)

Příloha 2 Příjmy a výdaje domácností v České republice

Tabulka 14 Roční příjmy domácností na osobu v letech 2010-2017 (v Kč)

Rok	Hrubé peněžní příjmy	Z toho příjmy ze závislé činnosti	Z toho příjmy z podnikání	Z toho sociální příjmy	Z toho ostatní příjmy	Čisté peněžní příjmy
2010	167429	99630	23203	39528	5068	144597
2011	170872	101745	22982	41305	4840	147456
2012	172802	102904	23317	41652	4929	149737
2013	177430	105988	23763	42223	5456	153269
2014	183536	111366	24248	42809	5113	157623
2015	192575	116752	26020	43989	5815	164852
2016	202102	124620	26683	44872	5927	172173
2017	215669	135058	28465	45475	6671	182443

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2011a), ČSÚ (2012a), ČSÚ (2013a), ČSÚ (2014a), ČSÚ (2015a), ČSÚ (2016a), ČSÚ (2017a), ČSÚ (2018a)

Tabulka 15 Spotřební výdaje domácností na osobu za rok v letech 2010-2018 (v Kč)

Rok	Spotřební výdaje celkem	Potraviny a nealkoholické nápoje	Alkoholické nápoje a tabák	Odívání a obuv	Bydlení, voda, energie, paliva
2010	116244	22484	3237	5805	25194
2011	117882	22546	3383	5654	26326
2012	118819	23777	3381	5595	26230
2013	120827	24448	3386	5720	26847
2014	122049	24800	3505	5978	26211
2015	122467	24537	3610	6174	25850
2016	125947	24953	3671	6428	26253
2017	144196	28222	4556	7100	33278

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2011b), ČSÚ (2012b), ČSÚ (2013b), ČSÚ (2014b), ČSÚ (2015b), ČSÚ (2016b), ČSÚ (2017b), ČSÚ (2019a)

Příloha 3 Zadluženost domácností v České republice

Tabulka 16 Celkové zadlužení domácností v letech 2005-2018 (v mil Kč)

Rok	Na spotřebu	Na bydlení	Ostatní
2005	182,0	282,7	58,2
2006	210,4	375,1	70,0
2007	267,2	515,9	92,3
2008	307,5	619,9	107,0
2009	297,3	691,7	119,5
2010	265,6	738,4	132,2
2011	267,8	788,1	144,4
2012	266,1	831,5	143,7
2013	264,1	870,0	147,3
2014	263,6	906,1	145,6
2015	262,9	978,0	150,6
2016	276,0	1059,6	155,6
2017	284,9	1153,1	159,9
2018	298,6	1250,4	164,3

Zdroj: ČNB (2005a), ČNB (2006a), ČNB (2007a), ČNB (2008a), ČNB (2009a), ČNB (2010a), ČNB (2011a), ČNB (2012a), ČNB (2013a), ČNB (2014a), ČNB (2015a), ČNB (2016a), ČNB (2017a), ČNB (2018a)

Tabulka 17 Zadlužení domácností u bank a družstevních záložen v letech 2005-2018 (v mil. Kč)

Období	Na spotřebu	Na bydlení	Ostatní
2005	89548,5	282132,1	46118,4
2006	110087,8	374310,5	56240,1
2007	138706,8	514763,8	72801,8
2008	170397,9	618438	91384,9
2009	187187,9	690330,7	105785,5
2010	201653	737217,8	118208,6
2011	199617,3	786894,4	131554,5
2012	199591,3	830548,8	133178,7
2013	199215,1	869190,7	137884,6
2014	195416	905538,8	137102,4
2015	212737	977774,5	141357
2016	222252,2	1059560	146557,7
2017	230764,6	1152064	152313
2018	245357	1249530	155781,2

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2005b), ČNB (2006b), ČNB (2007b), ČNB (2008b), ČNB (2009b), ČNB (2010b), ČNB (2011b), ČNB (2012b), ČNB (2013b), ČNB (2014b), ČNB (2015b), ČNB (2016b), ČNB (2017b), ČNB (2018b)

Tabulka 18 Zadlužení domácností u ostatních finančních institucí (v mil. Kč)

Období	Na spotřebu	Na bydlení	Ostatní
2005	92487,8	530,1	12031,3
2006	100279,7	766,9	13751,3
2007	128497,7	1118,1	19443,5
2008	137130,3	1500,2	15646,8
2009	110127,4	1366,8	13705,7
2010	63961,3	1168,5	13941,4
2011	68146,5	1168,5	12875,9
2012	66472,1	991,9	10564,8
2013	64910,7	845,4	9384,2
2014	68156,6	574,1	8442,9
2015	50190,8	220,5	9245,9
2016	53709,9	29,2	8989,6
2017	54093,9	1080,3	7618,4
2018	53208,3	818,4	8489,9

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2005c), ČNB (2006c), ČNB (2007c), ČNB (2008c), ČNB (2009c), ČNB (2010c), ČNB (2011c), ČNB (2012c), ČNB (2013c), ČNB (2014c), ČNB (2015c), ČNB (2016c), ČNB (2017c), ČNB (2018c)

Příloha 4 Vývoj úrokových sazeb

Tabulka 19 Vývoj úrokových sazeb jednotlivých úvěrů v letech 2010-2018 (v %)

Rok	Úvěry na spotřebu	Úvěry na bydlení	Hypoteční úvěry	Ze stavebního spoření	Úvěry na ostatní
2005	12,52	4,45	4,12	4,97	5,96
2006	12,86	4,58	4,48	4,76	5,91
2007	12,94	5,27	5,3	4,82	6,26
2008	13,36	5,59	5,69	5,09	6,55
2009	14,29	5,56	5,66	5,11	6,67
2010	14,05	4,55	4,4	4,93	5,52
2011	13,58	3,94	3,72	4,47	5,36
2012	14,59	3,51	3,28	4,47	4,51
2013	14,05	3,41	3,15	4,26	4,2
2014	14,01	2,85	2,57	4,26	3,84
2015	11,69	2,51	2,22	4,16	3,57
2016	10,08	2,16	1,96	4,13	3,03
2017	8,7	2,38	2,22	3,44	3,35
2018	8,63	2,92	2,79	3,57	4,15

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2005d), ČNB (2006d), ČNB (2007d), ČNB (2008d), ČNB (2009d), ČNB (2010d), ČNB (2011d), ČNB (2012d), ČNB (2013d), ČNB (2014d), ČNB (2015d), ČNB (2016d), ČNB (2017d), ČNB (2018d)

Tabulka 20 Vývoj úrokových sazeb úvěru na bydlení podle doby fixace v letech 2010-2018

Období	1. Hypoteční úvěry na nákup bytových nemovitostí celkem %	1.1 s fixací do 1 roku %	1.2 s fixací od 1 roku do 3 let %	1.3 s fixací od 3 do 5 let %	1.4 s fixací nad 5 let %	2. Hypoteční úvěry na nákup bytových nemovitostí celkem - objemy	2.1 s fixací do 1 roku - objem	2.2 s fixací od 1 roku do 3 let - objem	2.3 s fixací od 3 do 5 let - objem	2.4 s fixací nad 5 let - objem
2010	4,4	4,18			4,68	8720,6	3038,1			348,3
2011	3,72	3,39			4,26	12915	5138,1			946,8
2012	3,28	2,95			3,64	13289,3	1122,1			1001,1
2013	3,15	2,66			3,46	13508,7	871,1			571,7
2014	2,57	2,86	2,66	2,5	2,58	16366,4	927,3	2896,5	9367,7	3174,9
2015	2,22	2,58	2,29	2,18	2,22	20447,8	871,1	2931,7	12537,9	4107,2
2016	1,96	2,41	2,04	2,02	1,84	23321,5	770,1	2278	10107,8	10165,6
2017	2,22	2,54	2,26	2,2	2,22	26181,4	506,4	1773,1	12735,9	11165,9
2018	2,79	3,26	2,74	2,75	2,79	20477,3	683,7	1602,7	8550	9641

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2010e), ČNB (2011e), ČNB (2012e), ČNB (2013e), ČNB (2014e), ČNB (2015e), ČNB (2016e), ČNB (2017e), ČNB (2018e)